

NOVA VIZIJA MJESNIH ZAJEDNICA U BIH

2018. godina

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Švicarska agencija za razvoj i saradnju SDC

Švedska

Sverige

Empowered lives.
Resilient nations.

“Jačanje uloge mjesnih zajednica u Bosni i Hercegovini” je zajednički projekat Vlade Švicarske i Vlade Švedske. Za njegovu sprovedbu zadužen je Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH u partnerstvu sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvom uprave i lokalne samouprave Republike Srpske, Federalnim ministarstvom pravde, Vladom Brčko Distrikta, Savezom općina i gradova FBiH i Savezom opština i gradova RS.

Predgovor

Postojanje vizije u zajednici je temelj za unapređenje vrijednosti na kojima ona počiva. Bez postojanja vizije je teško dati željeni pravac razvoju zajednice i definisati njenu budućnost. To je bila osnovna vodilja kod izrade dokumenta koji definiše viziju mjesnih zajednica (MZ) u Bosni i Hercegovini – stvaranje slike idealne mjesne zajednice, kako je vide građani/ke u budućnosti, a koja je usaglašena, inkluzivna i rodno osjetljiva. Imajući u vidu taj cilj, u izradu vizije MZ su uključene različite kategorije stanovništva kako bi ona odražavala njihove različite potrebe, naročito stavove žena i marginaliziranih grupa. Nalazi i zaključci ovog izvještaja su izvedeni isključivo na osnovu stavova ispitanika/ca izraženih tokom istraživanja kroz različite metode uključivanja građana/ki u ovaj proces.

Pored građana/ki, koji su u fokusu vizije mjesnih zajednica u BiH, u proces su uključeni i predstavnici/e relevantnih institucija na višim nivoima vlasti, oba entitetska saveza općina/opština i gradova, predstavnici/e jedinica lokalne samouprave (JLS) i MZ, organizacije civilnog društva, akademska zajednica, mediji, itd.

U skladu s takvom definicijom vizije, svrha ovog dokumenta je da utvrdi temelje razvoja mjesnih zajednica, kao oblika učešća građana/ki u procesu odlučivanja na lokalnom nivou, čime se daje značajan doprinos jačanju demokratije i osnaživanju građanskog učešća. Pored toga, vizija mjesnih zajednica podrazumijeva da one budu i servis građana, mjesto njihovog okupljanja i da omoguće građanske inicijative koje vode poboljšanju kvalitete i uslova života.

Međutim, vizija sama po sebi ne može voditi stvaranju bolje slike mjesnih zajednica u budućnosti ako nije praćena primjenom praksi koje vode ka ispunjenju te vizije i zakonskim rješenjima. Stoga ovaj dokument predlaže strukturiran pristup razvoju mjesnih zajednica, koristeći najbolje prakse koje već postoje u mnogim sredinama, ali i prijedloge rješenja koje su građani/ke iznijeli kroz ovaj proces. Na taj način ova vizija može da pomiri teoriju i praksu, premosti tradiciju i moderan pristup razvoju zajednice i da unese novine i kreativnost kroz uključivanje različitih segmenata društva. U tom smislu, ova vizija je primjenjiva u različitim sredinama i dijelovima zemlje. Ona ne propisuje nego preporučuje i otvara prostor za kreativna rješenja koja se moraju usklađivati s potrebama građana/ki i njihove zajednice.

SADRŽAJ

1

UVOD	8
1.1 Ciljevi istraživanja	9
1.2 Proces istraživanja i izrade vizije MZ u BiH	10
1.3 Metodologija istraživanja	11
1.3.1 Kvantitativno istraživanje	11
1.3.2 Kvalitativno istraživanje	12
1.3.3 Struktura izvještaja	13
1.3.4 Ostale metodološke napomene	14

2

PRINCIPI I VIZIJE ULOGE MZ U BIH	15
2.1 Principi	16
2.2 Elementi vizije MZ	18

3

FUNKCIJE MZ	23
3.1 Zagovaranje i pristup upravi	25
3.1.1 Uloga MZ u zagovaranju i predstavljanju interesa građana	25
3.1.2 Modaliteti funkcije MZ u zagovaranju i predstavljanju interesa građana	27
3.1.3 Preporuke za unapređenje zagovaračke funkcije MZ	29
3.2 Pružanje usluga u MZ	43
3.2.1 Uloga MZ u pružanju usluga građanima	43
3.2.2 Modaliteti funkcije MZ u pružanju usluga građanima	46
3.2.3 Preporuke za unapređenje pružanja usluga građanima	51
3.3 MZ kao društveni centar i centar kulture u zajednici	63
3.3.1 Uloga MZ kao društvenog centra i centra kulture i u zajednici	63
3.3.2 Modaliteti funkcije MZ kao društvenog centra i centra kulture u zajednici	65
3.3.3 Preporuke za unapređenje funkcije MZ kao društvenog centra	67
3.4 MZ kao prostor za učešće građana	72
3.4.1 Modaliteti funkcije MZ kao prostora za učešće građana	74
3.4.1.1 Učešće žena u radu MZ	74
3.4.1.2 Učešće mladih u radu MZ	76
3.4.1.3 Učešće penzionera u radu MZ	78
3.4.1.4 Učešće osoba s invaliditetom u radu MZ	78
3.4.2 Preporuke za unapređenje funkcije MZ kao prostora za učešće građana	80

4	STRUKTURA, STATUS I FINANSIRANJE MZ	85
4.1.1	Finansiranje MZ	88
4.1.2	Teritorijalna organizacija MZ	89
4.1.3	Informisanje i komuniciranje	90
4.1.4	Pravni status i organizacija MZ	92
4.1.5	Preporuke za unapređenje struktura, statusa i finansiranja MZ	93
4.1.5.1	Izbor organa MZ	93
4.1.5.2	Nadzor nad radom MZ	94
4.1.5.3	Status MZ i resursi	94
4.1.5.4	Komunikacija	97
4.1.5.5	Teritorijalna organizacija MZ	97
5	ZAKLJUČNA ZAPAŽANJA	98
6	ELEMENTI ZA IZRADU MODELIA MZ U BIH	101
6.1	Principi buduće vizije MZ u BiH	102
7	MODELJI Mjesnih zajednica	103
7.1	Tematski modeli MZ	105
7.2	Funkcionalni modeli mjesnih zajednica	106
7.2.1	Uloge mjesnih zajednica	109
7.3	Modeli organizacije MZ	110
	LITERATURA	117

Skraćenice korištene u izvještaju

BiH - Bosna i Hercegovina

MZ - mjesne zajednice

JLS – jedinice lokalne samouprave

UNDP – Razvojni program Ujedinjenih nacija

CK – Crveni krst

OCD – organizacije civilnog društva

NVO – nevladine organizacije

1

UVOD

- 1.1** Ciljevi istraživanja
- 1.2** Proces istraživanja i izrade vizije MZ u BiH
- 1.3** Metodologija istraživanja
  - 1.3.1** Kvantitativno istraživanje
  - 1.3.2** Kvalitativno istraživanje
  - 1.3.3** Struktura izvještaja
  - 1.3.4** Ostale metodološke napomene

1.1 CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Ovaj izvještaj je izrađen na osnovu kvantitativnog (anketa) i kvalitativnog istraživanja (fokus grupa, vođene diskusije) tokom 21 održanog sastanka na lokalnom i regionalnom nivou unutar BiH u jedinicama lokalne samouprave (JLS), od kojih su većina partneri projekta "Jačanje uloge mjesnih zajednica (MZ) u Bosni i Hercegovini (BiH)". Ovaj projekat je zajednički projekat Vlade Švicarske i Vlade Švedske, a provodi ga Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u partnerstvu s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Ministarstvom uprave i lokalne samouprave Republike Srpske, Federalnim ministarstvom pravde, Vladom Brčko Distrikta i oba entitetska saveza općina/opština i gradova.

Ciljevi ovog istraživanja su:

- Provesti sveobuhvatne konsultacije koje će uključiti sve bitne sudionike i inicirati debate o budućoj ulozi MZ;
- Predstaviti i zajednički diskutovati o trenutnoj situaciji, dobroj praksi i izazovima koji stoje pred MZ;
- Analizirati, utvrditi i usaglasiti viziju, buduće uloge i funkcije MZ u BiH;
- Identifikovati konkretnе korake koji su neophodni za postepenu transformaciju vizije u realne okvire, uključujući legislativne, edukativne, promotivne i građanske akcije.

Prvi korak u procesu definisanja vizije je bilo kvalitativno i kvantitativno istraživanje provedeno u 13 partnerskih jedinica lokalne samouprave. Nakon provedenog istraživanja, organizovano je osam okruglih stolova širom BiH, na kojima se na osnovu istraživačkih nalaza sprovela detaljna rasprava o viziji i modelu MZ. Vizija i preporučeni modeli su validirani na konferenciji održanoj u decembru 2017. godine, koja je bila završna aktivnost u sklopu procesa izrade vizije.

U izvještaju se pojam mjesne zajednice odnosi na podopštinsku/podopćinsku jedinicu koja je formalni ili neformalni dio strukture lokalne samouprave. Imajući u vidu različito uređen status, ulogu i organizaciju MZ u BiH, pojam MZ se ne odnosi posebno na organe MZ, strukture upravljanja ili građane. U skladu s tim, korištena je definicija mjesne zajednice ponuđena u Izvještaju "Mjesne zajednice u Bosni i Hercegovini – Izazovi i perspektive institucionalnog razvoja"¹, koja podopštinske/podopćinske jedinice opisuje kao:

*"Pokretanje mehanizama i procesa na nivou susjedstva koji predvode učešće građana, planiranje, donošenje odluka, koordinaciju i implementaciju aktivnosti unutar susjedstva, koji predstavljaju interes susjedstva akterima izvan njega i koji za poduzete radnje dodjeljuju i omogućavaju odgovornost."*²

1 Jusić, Mirna. Izdavač: Analitika – Centar za društvena istraživanja (2014).

2 Robert J. Chaskin, "Fostering Neighborhood Democracy: Legitimacy and Accountability within Loosely Coupled Systems", Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly 32, br. 2 (2003), str. 162.

1.2 PROCES ISTRAŽIVANJA I IZRADE VIZIJE MZ U BIH

13 sastanaka u partnerskim opštinama/općinama i gradovima

- Zastupljenost žena, mlađih i starijih osoba, manjinskih i marginaliziranih grupa
- Predstavnici MZ, JLS, ministarstava, NVO-a, i dr.
- Kvantitativno istraživanje – anketa
- Kvalitativno istraživanje – fokus grupe
- Principi, elementi vizije i osnove modela MZ

8 regionalnih okruglih stolova

- Sarajevo, Tuzla, Banja Luka, Mostar, Brčko, Bijeljina, Bihać, Trebinje
- MZ, JLS, kantonalni i entitetski predstavnici, NVO, RRA, akademski predstavnici
- Prijedlog vizije i modela MZ

Završna konferencija

- Usvajanje vizije i modela MZ u BiH

1.3 METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U okviru procesa definisanja vizije mjesnih zajednica u BiH, provedeno je kvantitativno i kvalitativno istraživanje u dva koraka. Prvo istraživanje je provedeno kroz sastanke u 13 jedinica lokalne samouprave u BiH koristeći metodologiju fokus grupa: Gradiška, Tešanj, Gračanica, Ključ, Žepče, Gradačac, Sanski Most, Sarajevo Stari Grad, Petrovo, Laktaši, Brčko, Kotor Varoš i Bijeljina. Zatim je u drugom krugu kvalitativnog istraživanja organizovano osam regionalnih okruglih stolova u sljedećim gradovima: Sarajevo, Mostar, Banja Luka, Tuzla, Brčko, Bijeljina, Bihać i Trebinje. Kvantitativno istraživanje je provedeno na uzorku od 333 ispitanika, prema sljedećoj strukturi:

1.3.1 Kvantitativno istraživanje

- 81 osoba iz urbanih sredina, 152 iz ruralnih sredina i 100 nevidljivih ispitanika.
- 216 predstavnika MZ, 36 predstavnika JLS, 16 predstavnika organizacija civilnog društva (OCD) i 3 predstavnika Saveza opština i gradova RS i 1 predstavnik Saveza općina i gradova FBiH, 19 predstavnika ostalih organizacija.

Učesnici sastanka u Gračanici

Ispitanici su ponudili odgovore na pitanja obuhvaćena upitnikom koji su pojedinačno popunjavali. Upitnik sadrži sljedeća poglavila:

- I. Funkcija 1. MZ kao zagovornik interesa zajednice
  - a. Zagovaranje i pristup upravi
- II. Funkcija 2. MZ kao mjesto za omogućavanje i pružanje usluga
  - a. Infrastruktura i „tvrde“ usluge
  - b. „Meke“ usluge
  - c. Potencijalne informativne funkcije
- III. Funkcija 3. MZ kao društveni centar i centar kulture u zajednici
  - a. Društvena događanja, kultura i sport
- IV. Forma slijedi funkciju
  - a. Struktura, finansiranje i rad

Kvalitativno istraživanje je provedeno u dva koraka. U prvom koraku, koristeći fokus grupu kao

1.3.2 Kvalitativno istraživanje

istraživačku metodologiju, omogućeno je produbljivanje diskusije o viziji MZ, te je data prilika različitim grupacijama da iznesu svoje specifične stavove i mišljenje. U skladu s tim, pojedinačne fokus grupe su bile sastavljene od predstavnika mladih, žena iz urbanih sredina, žena iz ruralnih sredina, muškaraca iz urbanih sredina, muškaraca iz ruralnih sredina, penzionera, grupe iz manjinske populacije (Romkinje) i tri mješovite grupe. U fokus grupama su ukupno učestvovala 92 ispitanika, od toga 42 žene i 50 muškaraca.

U fokus grupama je učestvovalo 7-12 ispitanika, koji su odabrani u skladu s kriterijima utvrđenim za svaku grupu posebno (žene, muškarci, mladi, penzioneri, manjinske populacije, itd.). Upitnik za fokus grupe se oslanjao na strukturu anketnog upitnika, te je sadržavao pitanja razvrstana po sljedećim poglavljima:

- I. **Opšta zapažanja**
- II. **Zagovaranje i pristup upravi**
- III. **Pružanje usluga u MZ**
- IV. **MZ kao društveni centar i centar kulture u zajednici**
- V. **Struktura, rad i finansiranje MZ**

Učesnici fokus grupe - Žepče

U drugom krugu kvalitativnog istraživanja održano je 8 regionalnih okruglih stolova koristeći metodologiju vođene diskusije, gdje su moderatori koristili preporuke iz izvještaja o istraživanju kroz fokus grupe kao osnovu za raspravu. Cilj je bio produbiti nalaze iz prvog koraka kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja, i doći do detaljnijih preporuka na osnovu kojih su izrađeni modeli MZ u BiH.

Tim sastancima prisustvovali su učesnici/ce iz **80 JLS na regionalnom nivou** (što je **55%** od ukupnog broja JLS BiH), odnosno **84 JLS računajući regionalne i lokalne sastanke** širom BiH (**57% JLS**). Spolna struktura sastanaka bila je oko 65% muškaraca i 35% žena.

Oba upitnika, za kvantitativno i za kvalitativno istraživanje, strukturirana su prema nalazima i preporukama Izvještaja „Promišljanje uloge mjesne zajednice u Bosni i Hercegovini: Komparativni pregled i procjena modela i praksi upravljanja zajednicama u Hrvatskoj, Srbiji, Švedskoj, Švicarskoj i Bosni i Hercegovini“, koji navodi četiri opcije za ulogu MZ u BiH:

- I. Opcija 1: MZ kao predstavnik interesa zajednice
- II. Opcija 2: MZ kao pružalač usluga ili kao posrednik u pružanju usluga
- III. Opcija 3: MZ kao društveno-kulturni centar u zajednici
- IV. Opcija 4: MZ kao prostor za učešće građana.³

3 Analitika (2016), str. 53.

1.3.3 Struktura izvještaja

U skladu s navedenim strukturama upitnika, kao i preporukama Komparativnog izvještaja, ovaj izvještaj sadrži sljedeća poglavlja:

- i. Vizija i principi uloge MZ
- ii. Funkcije MZ
  - 1. Zagovaranje i pristup upravi
  - 2. Pružanje usluga u MZ
  - 3. MZ kao društveni centar i centar kulture u zajednici
  - 4. MZ kao prostor za učešće građana
    - a. Učešće žena u radu MZ
    - b. Učešće mladih u radu MZ
    - c. Učešće penzionera u radu MZ
    - d. Učešće osoba s invaliditetom u radu MZ
- iii. Struktura, rad i finansiranje MZ
  - 1. Finansiranje MZ
  - 2. Teritorijalna organizacija MZ
  - 3. Informisanje i komuniciranje
  - 4. Organizacija MZ
- iv. Zaključna zapažanja
- v. Modeli MZ u BiH

Navedena struktura izvještaja je koncipirana tako da korespondira sa struktukom vizije i modelom MZ u BiH na sljedeći način:

1.3.4 Ostale metodološke napomene

Kvantitativno i kvalitativno istraživanje je provedeno isključivo u svrhu izrade vizije mjesnih zajednica u BiH u sklopu ovog projekta, i kao takvo daje ulazne podatke za taj proces.

Kvantitativno istraživanje je provedeno na taj način da su učesnici sastanaka sami popunjavali upitnike, što je imalo za posljedicu da je jedan dio upitnika ostao djelomično popunjeno, ili su nedostajali određeni podaci o samim ispitanicima. Fokus grupe su bile anonimne, urađen je audio-snimanje svake diskusije, na osnovu čega su napravljeni stenogrami koji su analizirani u svrhu izrade ovog izvještaja.

U izvještaju se za opis podataka koristi deskriptivna statistika. Budući da se ne radi o statistički reprezentativnom uzorku JLS i njima pripadajućih MZ, nisu korištene inferencijalne statističke metode (metode bazirane na reprezentativnom statističkom uzorku kao što su statistički testovi, intervali povjerenja itd...) nego su podaci prezentirani u cjelini.

PRINCIPI I VIZIJE ULOGE MZ U BIH

2.1 Principi

2.2 Elementi vizije MZ

2.1 PRINCIPI

Osnovni principi koji su temelj vizije i buduće uloge MZ u BiH koji su naglašeni u ovom istraživanju su: reprezentativnost, inkluzivnost, odgovornost, koordinacija i komunikacija, transparentnost i otvorenost, profesionalnost i stručnost, fokus na građane, efikasnost, nezavisnost i depolitizacija.

Reprezentativnost – da u izboru organa učestvuje što veći procenat mještana MZ iz različitih populacija i da su jednakim ili proporcionalno zastupljeni u organima MZ, kao i u aktivnostima i inicijativama MZ:

„Više aktivizma – više održenog posla. Mislim da je to u jednoj rečenici sve rečeno. Ne samo jednog dijela populacije, nego svih. Od mladih, žena, pa penzionera, pa svega. Samo više aktivizma.“ (Žena, Sanski Most).

Odgovornost – da je MZ odgovorna prema svojim građanima, da zastupa njihove interese, ali i da je odgovorna prema lokalnim vlastima. Isti princip se može primijeniti i na građane – da se odgovorno ponašaju prema imovini MZ, da se odazivaju na akcije koje organizuje MZ i da doprinose razvoju MZ.

Inkluzivnost – uključenost svih građana. S tim u vezi, jedna od učesnica je iznijela sljedeći stav:

„Aktivni građani koji rješavaju svoje prepoznate probleme ili prioritete, ... da imamo aktivnosti žena, da su više žene uključene u savjet mjesne zajednice, da su uključeni mladi, pa će lakše rješiti svoj problem. Znači, organizovanom aktivnosti koje su povezane, koje zajedno opet povezuju stanovnike u toj lokalnoj zajednici.“ (Sanski Most).

Koordinacija između svih tijela i organa MZ – uključujući predsjednike/ce skupštine i savjeta/vijeća, opštinske/općinske organe uprave, kao i koordinatora za mjesne zajednice. Pored koordinacije važna su i dobra komunikacija i saradnja, ali i uređenost unutar same MZ:

„To bi bila prva servisna institucija koja bi sakupljala sve probleme ili bilo šta drugo od građana mjesne zajednice, i prosljeđivala ih. Tako bi lokalna uprava bila bolje upućena u same probleme na svojoj teritoriji.“ (Žena, Petrovo).

Transparentnost i hijerarhija –

„Zamišljam je kao jedno uređeno domaćinstvo, gdje svako zna svoju ulogu i gdje se poštuje neka hijerarhija, mada naravno opet je to osnova cijelog društva. Znači da bi jedna mjesna zajednica tako funkcionala, cijelo društvo u jednoj vertikalnoj i horizontalnoj podjeli poslova i rada mora znati svoje mjesto.“ (Žena, Petrovo).

Rukovodstvo MZ u idealnim uslovima bi bilo depolitizirano, stručno i obrazovano:

„Znači, to je ogledalo svih sljedećih nivoa vlasti – uređenost mjesne zajednice će se prenijeti dalje!“ (Muškarac, Ključ).

„Ja bih definisala mjesnu zajednicu kao neku moju makrokuću koja me se tiče i koju bih ja voljela, naravno u dogовору са свим укућанима те makrokuće, да она функционише, да буде што лјепша, да буде што производнија, fleksibilnija i slično.“ (Žena, Sarajevo, Stari Grad)

Profesionalizacija i osposobljenost uposlenika – adekvatna oprema, kao i bolja komunikacija između mještana i osoblja uposlenog u MZ, te između MZ i opštine/općine:

„Jako je bitan profesionalni angažman u toj i takvoj mjesnoj zajednici. Mi smo jedan nivo tu dostigli sa našim zaposlenicima, sekretarom mjesnih zajednica. To se pokazalo kao jedan dobar metod.“ (Muškarac, Ključ).

Važno je i precizno definisati ulogu MZ i način na koji građani ostvaruju svoja prava:

„Jako je bitno tu malo razraditi proceduru kako bi što neposrednije građani došli do nekih lokalnih ciljeva.“ (Muškarac, Brčko).

Fokusiranje na konkretnе prioritete koji se tiču građana je takođe bitan faktor:

„Ja, kao građanin ove mjesne zajednice, idealnom mjesnom zajednicom smatram rješavanje problema (...) oko zgrada (...) površine bez rupa, rješavanje arhitektonskih barijera za osobe sa invaliditetom, da svaka zgrada recimo ima neki pristup, svaka ustanova lift, da za osobe sa invaliditetom ima toalet, ... jednostavno, za mene je to neka idealna mjesna zajednica.“ (Žena, Ključ).

Nesporna je i uloga građana, svakog pojedinca, ali i sistema u cjelini:

„U svakom slučaju, mora postojati institucionalni sistem koji će, na neki način, rukovoditi svim tim aktivnostima, počev od mjesne zajednice, pa nadalje. Ono što je možda kod nas najbitnije ovdje, mi bismo trebali i kroz ovakve seanse raditi na promociji važnosti svakog građanina unutar svoje mjesne zajednice i mjesne zajednice kao oblika organizacija. ... Dakle, jedna promocija u smislu stvaranja svijesti da smo mi tu najbitniji i da je to osnov.“ (Muškarac, Ključ).

“Veće uvažavanje prijedloga, odluka i sugestija građana, mjesne zajednice i osiguranje uvjeta, znači, rada, zborova, theničkih sekretara i bolja komunikacija u svemu, sa višim nivoima vlasti.“ (Muškarac, Ključ).

Nezavisnost – Funtcionisanje MZ može biti poboljšano i kroz nezavisno odlučivanje kada je u pitanju finansiranje projekata, bilo da ta sredstva dolaze iz opštine/općine ili od drugih donatora. Naveden je primjer grantova za projekte koji potiču iz same zajednice, koji bi bili depolitizirani i dodijeljeni na osnovu prioriteta koje bi sami građani te MZ odredili. Iako su u nekim opština/ općinama pitanja finansiranja, kadrova i prostorija MZ riješena, postoji mišljenje da to nije dovoljno ukoliko lokalne vlasti ne poštuju prioritete za koje se ta MZ zalaže, kao i odluke njihovih organa.

2.2 ELEMENTI VIZIJE MZ

Stavovi izneseni u vezi s **ulogom mjesne zajednice** (MZ) i njenom važnosti za građane su u velikoj mjeri podudarni u svim fokus grupama i među većinom učesnika. Ispitanici su važnost MZ izrazili kroz sve njene funkcije: kao servis građana, kao dio šireg sistema lokalne samouprave, kao prostor za učešće građana, i kao centar kulturnih i društvenih dešavanja na tom nivou zajednice.

MZ kao stepenica u procesu decentralizacije odlučivanja – decentralizacija poslova i odlučivanja kako bi taj proces bio spušten na nivo koji je najbliži građanima, što bi imalo pozitivan efekat i na nivo opštine/općine:

“Razvijenija je i opština ako su razvijenije mjesne zajednice, ako sam sistem funkcioniše kako treba.” (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

“Mjesna zajednica je osnovna ćelija društva, znači prva stepenica. Jako je važna za razvoj infrastrukture, društvenog i kulturnog života u jednoj mjesnoj zajednici.” (Muškarac, Sanski Most).

“Mjesna zajednica je prva i osnovna stanica ili polazna tačka pri rješavanju određenih problema i zahtjeva mještana tog područja, to jeste jedne mjesne zajednice.” (Muškarac, Sanski Most).

MZ omogućava aktivnu ulogu pojedinaca koji mogu doprinijeti razvoju društva kroz svoju stručnost:

„Ja bih, na primjer, voljela da moje komšije koje su uspješni ljudi u svojim poslovima, u svojim segmentima, budu pitani i budu zamoljeni da se bave nekim stvarima, ukoliko ih već dobro rade, da ih rade za dobrobit svih građana.” (Žena, Sarajevo Stari Grad).

Na primjer, socijalni radnici ili pravni savjetnici koji bi povremeno volontirali u svojoj MZ.

Kroz to se ističe **potencijal individualne inicijative** i važnost pojedinca za cijelu zajednicu, jer MZ omogućava realizaciju uloge pojedinca u društvu:

„Sami mi moramo da doprinesemo nekoj boljoj situaciji, sami da se založimo. Niko nama neće ništa napraviti ako to mi sami ne pravimo.” (Grupa penzionera, žena, Laktaši).

U velikom broju primjera upravo je individualna inicijativa rezultirala konkretnim promjenama u MZ:

„Nalazimo se na magistralnom putu Banja Luka-Teslić, gdje nemamo kvadrata, jednog kvadrata nemamo trotoara, a nemamo ni radara, ništa. Ja sam, evo, prva rekla: ‘Ljudi, ja sam za radar. Hajmo napraviti sastanak, ja prva imam punoljetnu djecu, idu u Banja Luku, ali ću prva dati 50 maraka, pa da napravimo radar. ... Platićemo sami, ali da bar život jednog djeteta, danas ugrozenog, koliko novca vrijedi? Evo, skupićemo novac, i uradićemo radar’”. (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

MZ kao direktna spona između građana i lokalnih vlasti. MZ se u tom smislu opisuje kao prva stepenica prema lokalnim vlastima, odnosno prva instanca na kojoj građani potražuju rješenja za određene probleme u zajednici:

“MZ je prvi nivo, odnosno prva stepenica u organizaciji društvene zbilje, ... na neki način temelj sveg ostalog što slijedi. Ako mi u kući ne uradimo temelj kako treba, onda je ostala struktura upitna.” (Muškarac, Ključ).

MZ se doživljava kao ‘mikrojedinica’ kroz koju se oslikava funkcionisanje cijelog institucionalnog sistema. Uloga MZ u društvu je i unapređenje života njenih građana i razvoj demokratskih odnosa i odnosa bez diskriminacije:

„Ulaganjem u mjesne zajednice kao manje područne jedinice možemo poboljšati stanje u cjelokupnoj opštini.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

MZ kao servis građana u rješavanju njihovih svakodnevnih problema. Stvarajući uslove za kvalitetan život građana u sredini u kojoj žive, MZ može da obezbijedi sredstva za finansiranje infrastrukture i kvalitetniji kadar koji će upravljati projektima. U slučaju građana koji žive u udaljenijim mjestima, MZ ima važnu ulogu u omogućavanju pristupa uslugama koje pružaju jedinice lokalne samouprave kroz MZ. Građanima često nedostaje struktura kroz koju bi kanalisišali određene inicijative, a MZ im upravo to treba da pruža i omogućava.

“Jedna idealna mjesna zajednica bi trebala da ima područnu ambulantu, trebala bi da ima svoju školu, jedno obdanište, trotoare; to je velik problem, da čekamo hitne za nepokretno lice.” (Grupa Žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

MZ kao podrška građanima za zastupanje njihovih interesa. MZ olakšavaju pristup lokalnim vlastima i omogućavaju rješenje problema. Neki ispitanici smatraju da će olakšan pristup MZ sam po sebi poticati aktivizam, jer će građani na taj način imati priliku da “kreiraju klimu u zajednici u kojoj žive”. Institucije na višim nivoima vlasti se smatraju nepristupačnim, s vrlo komplikovanim procedurama, dok se atmosfera u MZ predstavlja kao “domaća”, što na građane djeluje ohrabrujuće i oni tu žele da potražuju svoja prava:

„Očigledno je najvažnija zbog toga što smo odrasli u njoj, živimo tu, i naravno da se trudimo da poboljšamo život ljudi koji tu žive i nas samih.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

MZ kao institucija od povjerenja. Ispitanici smatraju MZ adekvatnim zastupnikom njihovih interesa spram viših nivoa vlasti:

„Moje viđenje mjesne zajednice – građani gledaju to više na intimniji način, kao to je nešto njihovo, gdje mogu lakše da se obrate nekom čovjeku koga oni već prepoznaju duži niz godina, kome mogu da iskažu svoje probleme i od koga mogu da traže pomoć.“ (Muškarac, Brčko).

Takođe,

„zato što su mjesne zajednice jedna mikrosredina u kojoj se svi pozajmemo i svima nam je u cilju da što više napredujemo. Čim promijenimo taj neki uži dio, ovaj, poboljšamo život, automatski možemo uticati na cjelokupno stanovništvo u našoj opštini.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

“Stub društva je porodica, a stub lokalne zajednice je mjesna zajednica.“ (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši).

MZ kao "produžena ruka" lokalne vlasti:

„Mjesna zajednica je produžena ruka vlasti, odnosno zakonodavne i izvršne vlasti, tako da može probleme svoje mjesne zajednice da prenese njima i da se to realizuje svake godine kao što se to i do sada radilo. Znači, bez mjesne zajednice i bez ljudi koji su u organima mjesne zajednice, jako bi bilo teško da svako pojedinačno ide u vladu i traži ljudi koji su tamo za nešto zaduženi, da iznose svaki svoje probleme, a ovako, to napravi jednu cjelinu, tako da mjesna zajednica podnese zahtjev i rješava probleme svih građana.“ (Muškarac, Brčko).

“Mjesna zajednica je, ustvari, prva karika u lokalnoj zajednici gdje se mogu evidentirati svi problemi i dati dalji impulsi za rješavanje“. (Žena, Sanski Most).

MZ kao mehanizam za uključivanje građana u proces donošenja odluka. Postoji stav da su u odnosu na više nivoje vlasti, rezultati najvidljiviji na nivou MZ, što građane ohrabruje da tu i traže podršku. Takođe, imajući u vidu nadležnosti MZ, smatra se da one djeluju kod problema koji najviše pogađaju građane direktno, iz čega je proizašlo mišljenje da MZ najviše vode brigu o građanima. Zbog toga je uvriježeno mišljenje da ubuduće treba dodatno jačati ulogu MZ, naročito njihovu ulogu u infrastrukturnim projektima, te u oblastima poljoprivrede i razvoja.

Sprečavanje odlaska mladih ljudi iz ruralnih sredina. MZ može imati ulogu i u zadržavanju mladih ljudi u njihovim sredinama. Uslov za to je dobro funkcioniranje MZ, što se naročito odnosi na efikasnost i dobru organizovanost organa MZ. Iz iskustva MZ koje su već radile na takvim poboljšanjima, jasno je da su za to potrebni vrijeme i strpljenje.

MZ kao mehanizam za artikulisanje interesa građana. Pored građana, posrednička uloga MZ je važna i za predstavnike lokalne uprave. Iz njihove perspektive, osobe koje predstavljaju MZ mogu imati ključnu ulogu kod zastupanja interesa svoje MZ i načina uključivanja opštine/općine u rješavanje njihovih problema, ili pružanja podrške projektima. Što bolje predstavnici MZ mogu artikulisati problem, utoliko je lakše predstavnicima opštine/općine da razumiju potrebu za rješavanjem tog problema i za njihovo efikasnije uključivanje.

MZ trebaju omogućiti artikulisanje i kanalisanje različitih ili istovjetnih interesa različitih grupacija, kako bi ih što bolje usmjerili prema donosiocima odluka na nivou opštine/općine. Djelujući po principu lijevka, MZ mogu prikupljati prijedloge ili ideje za projekte ili za rješavanje određenih problema, koje njihovi predstavnici zatim uobičavaju u prijedloge koji se prosleđuju višim nivoima odlučivanja. Međutim, jedna od glavnih prepreka je nezainteresovanost građana za rad MZ, ali i otpor prema uključivanju u proces donošenja odluka generalno.

MZ kao forum za diskusiju. Grupa žena iz ruralnih sredina iznijela je viziju MZ u kojoj mještani više razgovaraju, gdje svi imaju pravo glasa i priliku da odlučuju, da svi uvažavaju mišljenje drugih, da svi mještani osjećaju da se lako mogu obratiti MZ za rješavanje problema, da savjet/vijeće održava redovne i česte sastanke o kojima su obaviješteni svi mještani, da MZ imaju jasno definisane nadležnosti, da su statutom određeni svi poslovi MZ, kao i da su na raspolaganju sredstva za ispunjenje tih obaveza. Pri tome treba obratiti pažnju na specifičnosti sredine:

„Da li je razvijena privreda, poljoprivreda, kakva je struktura stanovništva? Na primjer, jedna mjesna zajednica koja je veća, ima veći broj zaposlenog stanovništva, trebala bi imati osnovne škole, da imamo neku vrstu obdaništa, čuvanje, produžene boravke, da imamo ambulante...“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

MZ imaju dobar uvid u “stanje na terenu” i potrebe građana:

„Pazite, mjesna zajednica se pokazala kao dobar sistem... Snimanje kompletnih situacija na

području jedinice lokalne samouprave, iz prostog razloga što se na lakši način dođe u kontakt sa ljudima koji donose odluku i ljudima koji imaju konkretnе probleme.“ (Muškarac, Brčko).

Smatra se da su mjesne zajednice dobro pozicionirane za rješavanje problema zato jer su one najbliže izvoru problema, te se pretpostavlja da imaju najbolji uvid u sve prepreke i uslove za rješavanje problema.

Povezivanje građana kroz MZ je prvi korak za njihovo aktivnije uključivanje. U sljedećem koraku bitno je povezivanje svih MZ na nivou jedne opštine/općine.

MZ kao dio tradicije u društvu:

„Pa mišljenja sam da mjesna zajednica ima neku tradiciju i da su se ljudi ranije više obraćali nego opština, jer je MZ imala svoj žiro račun, da može ispoštovati neke zahtjeve građana na nivou mjesne zajednice. A ovako, mjesna zajednica ... nije moćna koliko bi trebala da bude moćna“. (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši).

Zbog svega navedenog vlada mišljenje da građani imaju izgrađenu naviku da se obraćaju MZ, a ne opštini/općini kada su u pitanju neke svakodnevne potrebe, zbog čega bi MZ trebalo vratiti neke od elemenata koji su prije postojali (status pravnog lica, žiro račun).

„Ja bih zamislio sada ono kao što je to nekada bilo, škola sa tri razreda, dom koji je radio, da je to puno, da ima gdje drađani da se sastaju, da taj fudbalski klub koji već postoji, da to bude nedjeljom, da se održavaju utakmice, da je to puno, da je to navijanje, da ona dječica tada u tom vremenu kada je bilo prodavanje one sjemenke i to, znači onaj život kao što je nekada bio.“ (Muškarac, Brčko).

MZ kao dio tradicije u društvu:

„Pa mišljenja sam da mjesna zajednica ima neku tradiciju i da su se ljudi ranije više obraćali nego opština, jer je MZ imala svoj žiro račun, da može ispoštovati neke zahtjeve građana na nivou mjesne zajednice. A ovako, mjesna zajednica ... nije moćna koliko bi trebala da bude moćna“. (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši).

Zbog svega navedenog vlada mišljenje da građani imaju izgrađenu naviku da se obraćaju MZ, a ne opštini/općini kada su u pitanju neke svakodnevne potrebe, zbog čega bi MZ trebalo vratiti neke od elemenata koji su prije postojali (status pravnog lica, žiro račun).

Približavanje društva standardima i vrijednostima Evropske unije kroz ulogu MZ, na taj način da se kroz MZ uvode određene dobre prakse koje već postoje u zemljama članicama EU. Neke opštine/općine to već i primjenjuju kroz uključivanje MZ:

„Jednostavno smo prihvatili standarde Evropske unije i na taj način uključili mjesne zajednice u sve faze odlučivanja“. (Muškarac, Žepče).

MZ igraju važnu ulogu u razvoju šire zajednice:

„Ja mislim da je mjesna zajednica okosnica razvoja jedne opštine.“ (Muškarac, Ključ).

Međutim, nije dovoljno samo uključiti MZ u strukture razvoja opštine/općine, nego im treba dati suštinsku ulogu u osmišljavanju i provedbi projekata kroz integrисани pristup:

„Ulice bi dosta dobile na značaju na taj način, kad bi se organizovalo, recimo, kroz infrastrukturne projekte, kroz obrazovne projekte, kroz raznorazne aktivnosti i da mjesne zajednice budu

integrисane sa privrednim razvojem. E šta se sad dešava? Dešava se jedna vrlo bitna stvar. Privredni razvoj se dešava na nekoj fantomskoj osnovi. Znači, sve su to neke agencije, dođu sa strane, napišu za neki novac neke smjernice, oni odu to onako, manje-više od tog ništa ne bude. Jako bi bilo korisno da se mjesne zajednice integrišu, da to bude neka konkretna osnova... Da se napravi srednjoročna osnova kroz neke aktivnosti, i da to bude jedan kontinuiran proces, da to bude jedan živ proces, da to bude jedan konkretan proces.“ (Muškarac, Brčko).

Prema mišljenju učesnika, to bi zahtijevalo preusmjeravanje projekata preko MZ, a ne samo preko nevladinih organizacija (NVO) kao što je često slučaj. Kroz veću i odgovorniju ulogu u projektima MZ bi posebno dobile na značaju kod lokalnih vlasti, ali i kod građana.

MZ treba biti dobro organizovana, funkcionalna, opremljena i efikasna:

“Znam gdje je centar mjesne zajednice, znam ko je predsjednik savjeta mjesne zajednice, i znam ko su članovi u savjetu mjesne zajednice. I znam kome hoću da se obratim i po kojim pitanjima mogu da im se obratim. Za ona pitanja koja ne znam, znam da ih pitam, a kome da se obratim? Mjesna zajednica je u savremeno doba dobro opremljena, u svakoj mjesnoj zajednici svakoga dana, da ne kažem svakoga sata, postoji lice koje će mi dati takve odgovore koji mi trebaju, i da budem siguran da će ta moja pitanja, čak i prijedlozi i sugestije biti proslijeđeni na onaj nivo koji je najbolji.“ (Muškarac, Petrovo).

3

FUNKCIJE MJESNE ZAJEDNICE

3.1 Zagovaranje i pristup upravi

3.1.1 Uloga MZ u zagovaranju i predstavljanju interesa građana

3.1.2 Modaliteti funkcije MZ u zagovaranju i predstavljanju interesa građana

3.1.3 Preporuke za unapređenje zagovaračke funkcije MZ

3.2 Pružanje usluga u MZ

3.2.1 Uloga MZ u pružanju usluga građanima

3.2.2 Modaliteti funkcije MZ u pružanju usluga građanima

3.2.3 Preporuke za unapređenje pružanja usluga građanima

3.3 MZ kao društveni centar i centar kulture u zajednici

3.3.1 Uloga MZ kao društvenog centra i centra kulture u zajednici

3.3.2 Modaliteti funkcije MZ kao društvenog centra i centra kulture u zajednici

3.3.3 Preporuke za unapređenje funkcije MZ kao društvenog centra

3.4 Mjesna zajednica kao prostor za učešće građana

3.4.1 Modaliteti funkcije MZ kao prostora za učešće građana

3.4.1.1 Učešće žena u radu MZ

3.4.1.2 Učešće mladih u radu MZ

3.4.1.3 Učešće penzionera u radu MZ

3.4.1.4 Učešće osoba s invaliditetom u radu MZ

3.4.2 Preporuke za unapređenje funkcije MZ kao prostora za učešće građana

Na osnovu šireg koncepta principa i vizije MZ u BiH, u ovom poglavlju su detaljnije obrazložene funkcije MZ. Kao polazna osnova za istraživanje funkcija MZ korišten je Izvještaj „Promišljanje uloge mjesne zajednice u Bosni i Hercegovini: Komparativni pregled i procjena modela i praksi upravljanja zajednicama u Hrvatskoj, Srbiji, Švedskoj, Švicarskoj i Bosni i Hercegovini“, koji navodi četiri opcije za ulogu MZ u BiH:

- I. Opcija 1: MZ kao predstavnik interesa zajednice
- II. Opcija 2: MZ kao pružalač usluga ili kao posrednik u pružanju usluga
- III. Opcija 3: MZ kao društveno-kulturni centar u zajednici
- IV. Opcija 4: MZ kao prostor za učešće građana.

Istraživanje provedeno u svrhu izrade vizije MZ u BiH strukturirano je na osnovu opcija koje je prethodno istraživanje pokazalo kao realne za nadogradnju ili jačanje postojećeg sistema. Kvantitativno i kvalitativno istraživanje dodatno je ispitalo svaku od navedenih opcija među učesnicima sastanaka koji su organizovani u trinaest partnerskih opština/općina. Iz poglavlja koje slijedi može se vidjeti u kojoj mjeri učesnici podržavaju ili osporavaju ulogu mjesnih zajednica kroz ove četiri funkcije.

Istraživanje provedeno na taj način potvrđuje nalaz Komparativnog pregleda, u kojem se navodi da se model MZ može realizovati kroz primjenu ove četiri funkcije u onoj mjeri u kojoj lokalni uslovi i potrebe budu to zahtijevali i dozvoljavali:

„Uloge koje će MZ preuzeti ovisit će o lokalnim uslovima i potrebama. Također, bitno je naglasiti da se one međusobno one ne isključuju i da mogu djelovati na komplementaran način. Drugim riječima, može doći do značajnih preklapanja ili sinergije između ova četiri modela djelovanja. Dakle, svaka mjesna zajednica može imati različite kombinacije karakteristika ove četiri uloge, ovisno o kontekstu i potrebi.“⁴

---

4 Analitika (2016.), str. 53.

3.1 ZAGOVARANJE I PRISTUP UPRAVI

VIZIJE ZAGOVARAČKE ULOGE MZ

MZ koja ima status pravnog lica, gdje su adekvatno i ravnopravno zastupljeni svi mještani i koja aktivno zastupa interese svojih građana prema JLS, ali i u kojoj građani žele da rade i aktivno joj pridonose.

S ciljenim predstavljanja interesa i potreba njenih stanovnika prema lokalnim i višim nivoima vlasti, MZ govore u ime različitih grupa i dijelova zajednice (Analitika).

MZ kao prva instance lokalne uprave koja građanima može ponuditi kvalitetan, efikasan i uvijek dostupan spektar usluga.

MZ moraju imati ulogu u zaštiti interesa pojedinaca u skladu sa njihovim potrebama.

MZ trebaju imati pokretačku funkciju, da podnose inicijative i pokreću projekte u ime građana.

MZ koja nije otuđena od svojih građana, naprotiv, MZ koja je centar njihovog okupljanja i mjesto gdje se vodi briga o njihovim zajedničkim i pojedinačnim problemima i potrebama.

MZ koja zaslужuje povjerenje građana, u kojoj će građani na transparentan način zajednički djelovati na rješavanju svojih problema i u interesu svih mještana.

MZ trebaju imati savjetodavnu i edukativnu ulogu prema građanima, kako bi redovno građane upoznavale sa njihovim pravima.

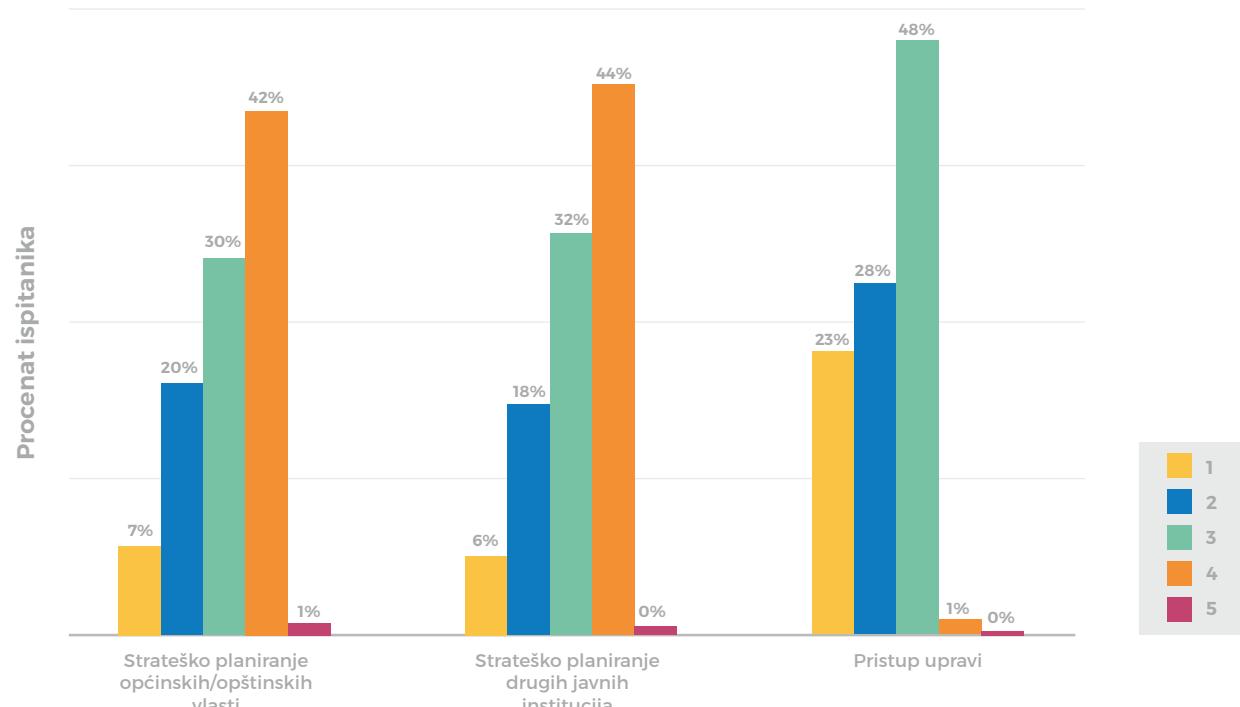

3.1.1 Uloga MZ u zagovaranju i predstavljanju interesa građana

Kako je navedeno u prethodnom poglavlju, jedna od **osnovnih uloga MZ u društvu je da bude servis građana i koordinator između građana i viših nivoa vlasti i NVO-a**. Prema nalazima Komparativnog istraživanja koje je provela Analitika: „MZ u BiH su već preuzele ulogu koordinatora i pružalaca informacija, odnosno posrednika između stanovnika određene zajednice, lokalnih vlasti i lokalnih pružalaca usluga”.⁵ Za takvu ulogu MZ već postoji zakonski osnov u oba entiteta. Pored toga, prema mišljenju ispitanika i stavovima koje su izrazili kroz ovo istraživanje, MZ treba biti otvorenija prema građanima i prema lokalnim vlastima, što se može postići kroz aktivnosti navedene u ovom poglavlju.

5 Analitika (2016.), str. 54.

MZ kao zagovornik interesa zajednice

Grafikon 1. Zagovaračke funkcije MZ

Pitanje	Općina/opština/grad je u procesu izrade novog budžeta/prostornog plana/strategije ruralnog razvoja. Da li MZ treba:	Organ nadležan za obrazovanje razmatra da li da otvoriti školu u zajednici/organ nadležan za zdravstvo razmatra hoće li otvoriti, zatvoriti, povećati ili smanjiti lokalnu zdravstvenu ustanovu/socijalne službe razmatraju izmjene u lokalnom centru za socijalni rad. Da li MZ treba:	Stanovništvo ruralnih MZ ima poteškoća kod putovanja do organa uprave radi podnošenja zahtjeva i zaprimanja odgovora, odnosno dostavljanja ili pribavljanja dokumenata. Da li MZ treba:
1	7% – imati mogućnost komentara na poziv da iste dostavi.	6% – imati mogućnost komentara na poziv da iste dostavi.	23% – savjetovati građane gdje trebaju ići za obavljanje različitih administrativnih poslova.
2	20% – imati mogućnost komentara u okviru redovne procedure.	18% – imati mogućnost komentara u okviru redovne procedure.	28% – uspostaviti mjesto gdje građani mogu dostaviti i pribaviti dokumente.
3	30% – biti formalno konsultirana, uz predviđenu obvezu konsultacija s lokalnom zajednicom i dostavljanja odgovora u pisanoj formi.	32% – biti formalno konsultirana, uz predviđenu obvezu konsultacija s lokalnom zajednicom i dostavljanja odgovora u pisanoj formi.	48% – osigurati pristup e-upravi koja je jednostavna za korisnike, s umreženim računarima i osobom koja bi mogla pružiti pomoć onima koji su manje vješti u radu na računaru a kako bi obavili potrebne poslove on-line.
4	42% – učestvovati u radu radnih grupa na izradi dokumenta.	44% – učestvovati u radu radnih grupa na izradi prijedloga.	1% – Drugo.
5	1% – Drugo.	0% – Drugo.	

Tabela 1. Zagovaračke funkcije MZ

3.1.2 Modaliteti funkcije MZ u zagovaranju i predstavljanju interesa građana

Sistemski rješiti uključivanje MZ u proces odlučivanja. MZ trebaju dobiti određene ovlasti da kroz svoje organe donose odluke koje se tiču njihovog stanovništva, jer imaju bolji uvid u potrebe na tom nivou. Uključivanje MZ u proces odlučivanja mora biti sistemski riješen, kako bi im se omogućilo da na kvalitetan način i pravovremeno doprinesu izradi određenih prijedloga rješenja ili učestvuju u projektima. Predstavnici MZ izražavaju negodovanje zbog problema koji utiču na svakodnevni život građana, kao što je vodosnabdijevanje, kanalizacija, odvoz smeća, a dok neke opštine/općine imaju reaktivan pristup, djeluju ad hoc, a ne planski i sistemski. Međutim, čak i u situacijama gdje su opštine/općine sistemski uredile učešće MZ u procesu odlučivanja, to se u praksi ne primjenjuje. U oba slučaja MZ se obraćaju utjecajnim pojedincima, koji u njihovo ime pokušavaju urgirati kod lokalnih vlasti.

“Evo, što se tiče igrališta, ja sam baš prošao kroz to, praktično, od ulice, od ideje do realizacije, te faze. Znači, jedno je pravilo tu, a kao da nema pravila. Što znači, lobirati gdje se može, kako se može, nebitno da li je mjesna zajednica, politička stranka, ... Znači, jednostavno lobirati gdje se može, kako se može, da bi se to završilo.” (Muškarac, Brčko).

Učešće MZ u radu radnih grupa na nivou JLS u izradi ključnih dokumenata kao što su budžet, prostorni plan, strategije razvoja itd. podržava 42% ispitanika koji su učestvovali u kvantitativnom istraživanju. Kroz kvalitativno istraživanje je takođe ukazano na potrebu zagovaranja kroz uključivanje MZ u radne grupe na opštinskom/općinskom nivou prilikom izrade strateških dokumenata ili pripreme legislative. Naglašeno je da je u tu svrhu potrebno izraditi pravila po kojima bi uključivanje MZ u radne grupe bilo obavezno u određenim slučajevima, ili da se formiraju stalna tijela na nivou opštine/općine koja bi održavala redovan kontakt i komunikaciju sa MZ, onako kako je to predloženo u preporukama koje slijede.

Obavezne konsultacije MZ i dostavljanje odgovora u pisanoj formi su takođe naglašeni kao bitna aktivnost u realizaciji ove funkcije. **U određenim sredinama lokalne vlasti se konsultuju s MZ u procesu izrade ključnih dokumenata, kao što su budžet, strateški planovi, planovi razvoja ili urbanistički planovi.** Međutim, neki ispitanici smatraju da to nije dovoljno:

„Trenutna je praksa da se kroz sve mjesne zajednice, kada su u pitanju strateški dokumenti, provode javne rasprave. ... Stanovništvo mora biti informisano o održavanju istih. Međutim, poučena dosadašnjim iskustvom smatram da to nije dovoljno. Jako slab je odziv građana, smatraju da to njih se ne tiče, da će odluke i ostala akta biti usvojena u obliku kako neko drugi želi, a ne kako oni smatraju da treba.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Ima prostora za uvođenje poboljšanja na taj način da se učešće predstavnika MZ proširi, tako da raspravama ne prisustvuju samo predsjednici savjeta/vijeća MZ, nego i ostali članovi savjeta/vijeća, kao i svi građani koji su zainteresovani. To se naročito odnosi na uključivanje posebnih grupa kao što su penzioneri ili invalidne osobe koji imaju specifične potrebe koje treba imati u vidu kod izrade tih dokumenata.

Prisustvo predstavnika MZ na sjednicama opštinskog savjeta/općinskog vijeća je istaknuto kao važna aktivnost MZ u fokus grupama, a u skladu je i s odgovorima datim u anketi, prema kojima je 20% ispitanika reklo da MZ treba imati mogućnost komentara u okviru redovne procedure. Za početak bi bilo korisno da opštinski savjeti/općinska vijeća dostavljaju svim MZ dnevni red

sjednica kako bi oni bili na vrijeme obaviješteni ukoliko se neka od tačaka odnosi na njih. Postoji i ideja da se na nivou opštine/općine formiraju savjeti/vijeća mjesnih zajednica.

Proširivanje kruga predstavnika MZ koji učestvuju u aktivnostima zagovaranja. Loša komunikacija i slabo informisanje između opštine/općine i MZ zahtijevaju više otvorenosti, i izmjешtanje komunikacije izvan zatvorenog kruga donosioca odluka. Uloga MZ je ključna za otvaranje te komunikacije, jer kroz njih informacije mogu biti dostupne širem krugu zainteresovanih građana. 'Centralizacija' usluga, kao i slabo finansiranje i ovisnost MZ o sredstvima lokalnih vlasti dodatno narušavaju odnose između MZ i opštine/općine. S druge strane, postoji mišljenje da komunikacija ipak postoji, i da je sama činjenica da se opštine/općine konsultuju s MZ prilikom donošenja odluka potvrda da postoji određeno povjerenje između institucija, te da se mora tražiti balans između „želja i mogućnosti“.

„Mjesna zajednica je mjesto i prilika za aktivno uključivanje građana u određivanju njihovih prioriteta i rješavanju problema vezano za njihovu lokalnu zajednicu.“ (Žena, Sanski Most).

Izgradnja međusobnog povjerenja – kako između građana i MZ, tako i između MZ i opštine/općine: „Mi imamo povjerenja stvarno, što se tiče lokalne i zajednice i mjesne zajednice; naše stanovništvo prema nama i mi prema njima. Jedino možda treba malo više raditi, ja to iz iskustva govorim, zajedničkih akcija. ... Zajedničkim radom i non-stop prisutnošću sa stanovništvom, ne bježati od stanovništva, biti prisutan u društvu, uvijek, u svakom pogledu. Da se zna na terenu tačno kakva je situacija i onda to je to.“ (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši). Istaknuto je da se povjerenje najbolje gradi kroz transparentnost i javnost rada MZ: „Da realizuju projekte na vrijeme. ...Da puste u realizaciju projekte koji su već prošli. ...Da ne koči projekte. ...Da ne bude ulaganja samo pred izbore.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš). U skladu s tim je navedeno nekoliko preporuka.

„Kada dođe neki zahtjev od strane građana da se ne čeka po godinu dana, da postoji neka ekspeditivnost u radu, da postoji dvostrana komunikacija, a ne samo podnesem zahtjev, pa zaboravljen, nema odgovora. To sad što se administracije tiče. A što se tiče ovih ostalih stvari, definitivno fali komunikacija između izabranih organa vlasti i između mještana. Nema, ne održavaju se odbornički časovi, nema posjeta mjesnim zajednicama od strane najviših organa vlasti u opštini. Fali komunikacija, čim se uspostavi dobra komunikacija, vjerovatno će se vratiti i povjerenje ljudi u bolje sutra.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Depolitizacija procesa donošenja odluka na lokalnom nivou takođe može doprinijeti jačanju uloge MZ:

„Znači, veći uticaj, veće povjerenje ... po mjesnim zajednicama i da nešto što mi iznesemo – da to stvarno se ispoštuje i da se to prihvati, a ne da mora da se traži pomoći još nekoga ili da veći uticaj ima neko ko je na nekoj političkoj funkciji nego mjesna zajednica.“ (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši).

Zajednički nastup i kreiranje mreže MZ na teritoriji jedne opštine/općine, npr. kod izrade budžeta, upućivanja zajedničkog prijedloga raspodjele sredstava i pokretanja određenih inicijativa koje bi bile svima u interesu. Zajednički nastup bi bio poželjan i kod izrade prostornih planova.

Medijska promocija zagovaračkih akcija kako bi što veći broj građana bio upoznat s njihovim zahtjevima. Nije dovoljno imati zahtjev, nego je potrebno i probuditi interes građana kako bi pritisak na lokalne vlasti bio što veći.

Institucionalizacija koordinacije i komunikacije između MZ i JLS. Pozitivan primjer dobre

komunikacije i koordinacije je općina Ključ koja organizuje redovne sedmične sastanke s predstavnicima svih MZ. Ta je praksa naročito korisna kod usvajanja budžeta, jer su MZ pravovremeno uključene i obaviještene o svim aspektima procesa, zbog čega smatraju da su adekvatno konsultirane u procesu donošenja odluka. Iz te prakse je proizašao i prijedlog da se na nivou općine formira tijelo sastavljenod sekretara mjesnih zajednica s koordinatorom za MZ, koje bi predlagalo projekte koji bi bili uključeni u budžet općine. Još jedan pozitivan primjer je MZ u općini Žepče, koja redovno konsultira građane u vezi s projektima i prioritetima:

„U mjesnoj zajednici mi u zadnje vrijeme radimo neke ankete, šta je prioritet pa svake godine po tri projekta predamo, da li je to igralište, ako većina ljudi smatra da je igralište problem ... i onda u tom slučaju apliciramo prema općini, onda iz općine prema kantonu, ako je veća investicija.“ (Muškarac, Žepče).

3.1.3 Preporuke za unapređenje zagovaračke funkcije MZ

+ **Monitoring zakonodavstva** – praćenje provedbe zakonodavstva. Potrebno je uvesti mehanizme praćenja provedbe zakona u dijelu koji se odnosi na MZ, npr. kroz koordinaciona tijela na nivou lokalne samouprave. Iako Zakon o lokalnoj samoupravi FBiH propisuje obavezu konsultiranja s MZ kod lokalnog planiranja, u praksi se to ne provodi dosljedno.

- **Poznavanje procedura i propisa.**

Predstavnici MZ trebaju biti informisani o specifičnostima u radu MZ i propisima koji se odnose na njihov rad, npr. poznavati proceduru za pristup informacijama ili provođenje zakona o spolnoj zastupljenosti u tijelima MZ.

- **Sistemska saradnja sa JLS.**

Pitanje mehanizama za praćenje provedbe propisa je u mnogim mjesnim zajednicama otvoreno. Većina sagovornika je izrazila stav da to pitanje treba sistemski riješiti kroz bolju saradnju organa mjesne zajednice s nadležnim službama jedinica lokalne samouprave. U praksi to znači da odgovorna stručna služba grada/opštine/općine treba da pomaže organima mjesne zajednice i daje obrazloženje propisa, odnosno informiše predstavnike mjesnih zajednica o ključnim odredbama prije nego što isti propisi stupe na snagu i/ili neposredno nakon njihovog usvajanja. Kao posebno važne, istaknute su oblasti prostornog planiranja, stambeno-komunalne djelatnosti, socijalne zaštite, društvene djelatnosti, zaštite životne sredine ali i druge.

- **Edukativna funkcija.**

Uvesti redovne edukacije za predstavnike MZ o različitim aspektima primjene zakona, naročito obratiti pažnju na upoznavanje s novim zakonima. Veoma je važno edukovati članove savjeta/vijeća MZ, ne samo o primjeni propisa, već i o osnovnim temama vezanim za funkcionisanje i rad MZ. U tom smislu edukaciju treba organizovati odmah nakon sprovedenih izbora za članove savjeta/vijeća. Edukaciju mogu vršiti pojedine službe JLS ili kroz zajedničke projekte s organizacijama civilnog društva.

- **Tehnička osposobljenost.**

Prije edukacije članova savjeta/vijeća mjesnih zajednica potrebno je osigurati tehničke

preduslove: barem jedan računar u svakoj mjesnoj zajednici, omogućen pristup svim službenim glasnicima (elektronski), pravovremena instrukcija iz opštinske/općinske/gradske službe o tome šta se od propisa odnosi na mjesne zajednice, a šta ne.

- **Harmonizacija propisa.**

Uskladiti statute i pravilnike MZ s propisima koji su na snazi. Saradnju nadležnih službi opštine/općine/grada s mjesnim zajednicama u pogledu praćenja primjene propisa treba formalizovati i aktima JLS propisati kao obavezu, ukoliko to već nije slučaj.

- **Konsultativna funkcija.**

Pored toga, definisanjem normativnog okvira na nivou JLS moguće je propisati i obavezu da svaki akt relevantan za rad mjesnih zajednica (pored planskih dokumenata: budžeta, strateških, prostornih planova i sl.), prije skupštinskih rasprava, ide na uvid u mjesne zajednice i da se o njemu tamo raspravlja.

Javne rasprave mogu biti mehanizam ne samo kod usvajanja zakona, nego i kod praćenja njihove provedbe. Iskustvo pokazuje da su javne rasprave jedna od najboljih metoda za iznošenje pojedinih problema i potreba građana u MZ, i prikupljanja različitih mišljenja.

- **Raspodjela poslova i odgovornosti.**

Zborovi MZ treba da imaju veću ulogu u praćenju provedbe propisa, kao i kod određivanja budžetskih sredstava po prioritetima koje su odredile MZ.

- **Uključivanje u proces donošenja odluka.**

Kada je u pitanju primjena propisa koji se odnose na MZ, onda odgovorna stručna služba JLS treba da daje obrazloženje propisa i informiše predstavnike mjesnih zajednica o ključnim odredbama prije nego što propisi stupe na snagu ili, eventualno, odmah nakon toga (npr. služba za stambeno-komunalnu djelatnost, za finansije, za društvene djelatnosti u vezi s propisima iz njihove nadležnosti).

- **Uspostava tijela za praćenje provedbe zakona.**

Praksa uspostavljanja komisija za ravnopravnost polova na nivou lokalnih skupština pokazala se kao dobar mehanizam za praćenje primjene propisa iz oblasti rodne ravnopravnosti. Slične mehanizme moguće je uspostaviti i u drugim oblastima (npr. komisija za podsticanje građanskog učešća i sl.). Ova tijela ne moraju nužno činiti samo odbornici već i predstavnici drugih zainteresovanih strana, uključujući i savjete/vijeća MZ.

- **Inkluzivnost.**

U pogledu praćenja primjene propisa treba uvažiti različite interese i specifičnosti ruralnih i urbanih mjesnih zajednica. Mnogi zakoni i ne dotiču ruralne mjesne zajednice, npr. tamo gdje nema zajednica etažnih vlasnika i gdje je ekomska aktivnost više usmjerena ka poljoprivredi.

- **Koordinacija i komunikacija.** Institucionalizirati komunikaciju i koordinaciju između MZ i lokalnih vlasti:

- **Formalizacija participativnosti.**

MZ je oblik neposrednog učešća građana u lokalnoj samoupravi i to je potrebno direktno ugraditi u opšta akta lokalne uprave (statuti i odluke – tamo gdje to nije urađeno). Prije svega, statutarna odluka o mjesnim zajednicama na nivou svake pojedinačne JLS treba da precizno definiše rad mjesnih zajednica, uključujući i obavljanje zagovaračke funkcije.

- **Institucionalizacija zagovaračke funkcije.**

U tom kontekstu se postavlja pitanje statusa i uloge mjesnih zajednica po sadašnjim normativnim rješenjima. Učesnici regionalnih sastanaka smatraju da statutarna odluka o mjesnim zajednicama na nivou svake pojedinačne JLS treba da precizno definiše rad mjesnih zajednica, uključujući i obavljanje zagovaračke funkcije. Vezano za status, većina sagovornika je izrazila stav da mjesne zajednice trebaju imati pravni subjektivitet i dobiti veća ovlaštenja nego što to imaju sada (posebno u Republici Srpskoj).

- **Pravovremeni odgovori na zahtjeve građana.**

Postojanje dvosmjerne komunikacije između mjesne zajednice i lokalne samouprave je preduslov bilo kakve saradnje i to je jako važno da se unaprijedi. Na svaki prijedlog građana ili zahtjev upućen u ime mjesne zajednice lokalna samouprava treba da odgovori i to je potrebno formalno uspostaviti kao obavezu.

- **Institucionalizacija saradnje i koordinacija.**

Na nivou JLS potrebno je uspostaviti formalne strukture koje se bave saradnjom s mjesnim zajednicama (razmjena informacija, koordinacija, tehnička i stručna podrška). Tamo gdje postoje uslovi i potreba (npr., veliki broj mjesnih zajednica) moguće je organizovati posebnu službu (odsjek), dok tamo gdje uslovi ne postoje, dovoljno je opisom posla kroz sistematizaciju predvidjeti saradnju s mjesnim zajednicama za jednog ili više službenika.

- **Obučenost i kvalificiranost.**

Ukoliko se za poslove koordinacije sa MZ odredi samo jedan službenik/ca, poželjno bi bilo da je to osoba iz kabineta načelnika, neko ko je s njim/njom u svakodnevnom kontaktu i ko ima autoritet i moć da donosi odluke i da se te odluke sprovode u saradnjim s nadležnim opštinskim/općinskim službama. U manjim opštinama/općinama sa svega nekoliko mjesnih zajednica moguće je taj opis posla pridodati nekom od postojećih radnih mjesta. Važno je, ipak, da u svakoj JLS postoji referentna tačka ili spona između mjesnih zajednica i lokalne samouprave.

- **Partnerski odnos.**

Praksi redovnih sastanaka predsjednika/ca savjeta/vijeća mjesnih zajednica s (grado) načelnicima i predsjednicima/cama skupština treba dodatno afirmisati, te ukoliko je moguće, formalizovati. Takvi sastanci su jedinstvena prilika za direktnu komunikaciju između najviših upravljačkih struktura JLS i mjesnih zajednica. U onim JLS gdje već postoji takva praksa oni su se pokazali veoma korisnim.

- **Koordinaciona tijela.**

Uspostaviti koordinaciona tijela na nivou opštine/općine u kojima će biti zastupljene sve MZ:

- Koordinaciju na nivou opštine/općine je potrebno riješiti na jedinstven način u cijeloj državi, uvažavajući gdje je neophodno mogućnosti i potrebe različitih sredina (naročito onih manjih).
- Ovisno o mogućnostima JLS, na nivou opštine/općine je potrebno uspostaviti službu/odjeljenje/koordinatora za MZ.
- Pored toga, potrebno je uspostaviti stalno koordinaciono tijelo za MZ na nivou opštine/općine na čijem čelu bi bio predsjedavajući opštinskog savjeta/općinskog vijeća (Skupštine opštine u RS), i u čiji sastav bi takođe ušli predstavnici svih MZ na teritoriji opštine/općine, predstavnik službe/odjeljenja/koordinator za MZ, i kojima

bi takođe prisustvovao načelnik opštine/općine. Koordinaciono tijelo bi se sastajalo redovno, a najmanje svaka dva mjeseca, po potrebi i češće.

- Preporučuje se da načelnici opština/općina i predsjedavajući savjeta/vijeća/skupštine posjete sve MZ kako bi što bolje sagledali situaciju i potrebe građana.
- **Odgovornosti, monitoring, evaluacija.**
Imenovati stalnog koordinatora za MZ u opštinskoj/općinskoj upravi:
  - Ukoliko JLS odluči da imenuje koordinatora za MZ, ta osoba mora biti spremna na terenski rad, treba pokazivati inicijativu i imati odlično poznavanje i iskustvo u radu uprave. Zbog toga se preporučuje da koordinatori budu postavljeni kroz premještaj unutar JLS, kako bi imao/la dobar uvid u rad uprave.
  - Koordinator za MZ treba da obezbijedi kontinuitet u koordinaciji između JLS i MZ.
  - MZ izvještaje savjetu/vijeću/skupštini podnose preko koordinatora za MZ.
  - Koordinator za MZ dostavlja izvještaj o radu MZ načelniku i opštinskom savjetu/općinskom vijeću.
  - Zadatak koordinatora je da prati procese unutar opštine/općine i rad MZ, da vrši monitoring i evaluaciju nad provedbom projekata koje finansira opština/općina u MZ, da prati provedbu zakona, usvajanje novih zakona i propisa, te da o tome obavještava predstavnike MZ.
  - Koordinator takođe objedinjava potrebe svih MZ i na efikasan način ih plasira skupštini opštine/općine odnosno savjetu/vijeću.
  - Koordinator za MZ vodi evidenciju potreba MZ, kao i evidenciju korespondencije između MZ i JLS. Svi zahtjevi i dopisi MZ upućeni JLS treba da budu evidentirani kod koordinatora za MZ radi boljeg praćenja daljnje procedure.
  - Koordinator za MZ (ili služba/odjeljenje) pravi raspored posjeta predstavnika drugih službi JLS mjesnim zajednicama po potrebi ili periodično u dogovoru sa MZ (npr. predstavnik službe za urbanizam da posjeti mjesni ured jednom mjesечно).

• **Saradnja i umrežavanje.**

Formirati mreže/forume mjesnih zajednica na teritoriji jedne opštine/općine:

- uspostavljanje dana MZ, kada će sve MZ moći iznijeti svoje probleme direktno predstavnicima JLS;
- zadatak koordinatora za MZ na nivou JLS;
- MZ da formiraju mreže kroz implementaciju projekata.

+ **Normativni okvir.** Jasno definisati saradnju između JLS i MZ kroz pravne akte i statute opštine/općine i MZ:

- Donijeti zakon(e) o mjesnoj samoupravi, ili riješiti izmjenama Zakona o principima LSU u FBiH.

- Zakon o lokalnoj samoupravi u RS je nedavno usvojen i kao takav definisao je opšti normativni okvir za djelovanje JLS, uključujući i mjesne zajednice. Uloga mjesnih zajednica nije se značajnije izmijenila u odnosu na prethodni zakon. Zakon ostavlja mogućnost da se specifična pitanja u radu mjesnih zajednica urede aktima na nivou JLS. U tom smislu aktima JLS (statutom i odlukama skupštine opštine) može se intervenisati na eventualne praznine kada je u pitanju normativni okvir. Takođe, to dozvoljava i određenu fleksibilnost da se ta pitanja uređuju na nivou svake JLS pojedinačno.

- **Ograničena decentralizacija i/ili dekoncentracija.**

Kada je u pitanju uloga mjesnih zajednica, onda to područje treba znatno bolje i preciznije definisati. Kroz akte jedinica lokalne samouprave treba težiti decentralizaciji jer dolazi do zapostavljanja pojedinih mjesnih zajednica, posebno ruralnih u odnosu na urbane, što nije dobro.

Savjete/vijeća mjesnih zajednica ipak ne treba previše normativno opteretiti, da se ne ode u drugu krajnost i da se savjeti/vijeća mjesnih zajednica ne pretvore u još jednu birokratsku strukturu.

- **Podrška građanskim inicijativama.**

Važno je podstići građanske inicijative koje ne moraju nužno biti zapisane ali je bitno da se javno čuju. Zbog toga treba stimulisati okruženje za razvoj građanskih inicijativa kroz zborove građana ali i druge oblike okupljanja: panele, okrugle stolove te kulturno-umjetničke ili sportske manifestacije koje se organizuju u okviru mjesnih zajednica. Ti događaji takođe mogu biti prilika za iniciranje građanskih inicijativa.

- **Razgraničavanje odgovornosti i nadležnosti.**

Kada su u pitanju zajednički projekti između JLS i MZ, veoma je važno propisati za one mjesne zajednice koje imaju status pravnog lica uslove pod kojima mogu da ulaze u određene projekte. Potrebno je ograničiti mogućnost da MZ samostalno preuzimaju velike projekte bez saglasnosti nadležnog organa JLS.

- **Razmjena dobrih praksi.**

Postoje dobra iskustva iz pojedinih lokalnih zajednica koje treba slijediti. Jedno od njih je akcija čišćenja snijega i održavanja puteva u ruralnim mjesnim zajednicama kada, po osnovu potpisanih sporazuma o saradnji između JLS i MZ, mjesna zajednica preuzima određenu ulogu (MZ dostavi prijedloge koliko ulica treba očistiti, koliko je vozila za to potrebno i koliko goriva, na osnovu čega opština/općina prebací novac mjesnoj zajednici za čišćenje snijega i održavanje koji onda mjesna zajednica dalje raspoređuje angažovanim pojedincima).

- **Sistemska komunikacija.**

Komunikacija s opštinskim/općinskim/gradskim strukturama ne treba biti prepuštena isključivo agilnosti predsjednika/ca savjeta/vijeća mjesnih zajednica. To treba riješiti sistemski na nivou akata same JLS (statutom opštine/općine).

- **Učešće u radnim tijelima.**

Komunikaciju mjesnih zajednica sa skupštinom i odbornicima treba unaprijediti i omogućiti da se pozovu predsjednici MZ ako je na dnevnom redu neka tema od važnosti za njih. Pored toga, građanima treba omogućiti učešće u radu opštinskih/općinskih komisija i radnih grupa, uvažavanje struke i učešće predstavnika mjesnih zajednica u radu komisija koje su za njih relevantne i gdje mogu nešto ponuditi.

- **Teritorijalna zastupljenost.**

Pitanje reprezentativnosti kroz izborni zakon je takođe važno. Loš izborni zakon je omogućio da sva područja na nivou opštine/općine nisu pokrivena odbornicima. Dešava se tako da iz urbanih područja u skupštini djeluje više odbornika dok iz pojedinih ruralnih MZ nema nikog i ta su područja onda potpuno zapostavljena. Zbog toga treba lokalne izbore organizovati na taj način da svaka mjesna zajednica ili grupa mjesnih zajednica da najmanje jednog odbornika u gradskom/opštinskom vijeću.

- **Sistemsko evidentiranje i dokumentovanje.**

Inicijative i prijedloge koje MZ upućuje lokalnoj upravi treba formalizovati kroz tipske obrasce kako bi sva korespondencija bila dokumentovana. Savjete/vijeća mjesnih zajednica ipak ne treba previše normativno opteretiti, da se ne ode u drugu krajnost i da se savjeti/vijeća mjesnih zajednica ne pretvore u još jednu birokratsku strukturu.

+ Informativna funkcija. Uvesti redovno i pravovremeno informisanje MZ o pitanjima koja ih se tiču na nivou JLS, npr.:

- **Efikasno liderstvo u zajednici.**

Takođe, razmotriti mogućnost opoziva za one predsjednike/ce savjeta/vijeća ili savjete/vijeća koji su neaktivni. U takvim situacijama treba dodatno promovisati i zakonsku mogućnost koju odbornik u skupštini opštine/opštinskom vijeću ima, a to je da sazove zbor građana u onoj mjesnoj zajednici gdje mu je mjesto prebivališta.

- **Dostupnost.**

Predsjednik/ca savjeta/vijeća MZ treba da bude stalno na raspolaganju građanima – ako ne fizički dostupan/a, onda barem za kontakt putem telefona i e-maila.

- **Strateški i integrисани pristup.**

Kada su u pitanju javne konsultacije povodom pripreme i izrade planskih dokumenata, neophodno je osigurati vezu i integrisati planove mjesnih zajednica u strateške razvojne planove. Tu je važan proaktivn odnos predstavnika lokalne uprave prema mjesnim zajednicama. Npr. kada se priprema strateški razvojni plan da se svim MZ dostavi poseban upitnik i obrazac pomoću kojeg građani (direktno ili putem savjeta/vijeća) mogu adresirati najvitalnija pitanja koja se tiču razvoja njihove mikrosredine.

- **Savjetodavna funkcija i artikulisanje interesa.**

Kada se raspravlja o nacrtu budžeta ili nekog drugog akta, koji je često pisan tehničkim jezikom, sadržaj dokumenta za potrebe javne rasprave treba prilagoditi i građanima prezentovati na jednostavan i razumljiv način (kada je budžet u pitanju, postoji praksa izrade budžeta za građane). Pored toga, iz sadržaja dokumenta potrebno je izdvojiti one dijelove koji će imati direktni uticaj na mjesne zajednice u kojima se rasprava odvija. Takav pristup istovremeno podstiče učešće građana u odlučivanju i doprinosi transparentnosti struktura JLS i MZ.

- **Sistemsko informisanje od strane JLS.**

Iako je to već praksa u nekim mjesnim zajednicama, tamo gdje nije, potrebno je uvesti redovno slanje dnevног reda sjednica opštinskog savjeta/općinskog vijeća svim MZ, kao i pozive za prisustvo sjednicama ukoliko za to postoji potreba. Sve zaključke opštinskog savjeta/općinskog vijeća potrebno je redovno dostavljati svim MZ.

- **Izvještavanje i planiranje.**

Od izuzetne važnosti je da predstavnici MZ budu adekvatno upoznati s godišnjim planom rada i budžetom JLS. To informisanje se može vršiti kroz koordinaciono tijelo na nivou JLS ili direktnim kontaktom između MZ i JLS. U svakom slučaju, važno je pružiti mogućnost predstavnicima MZ da daju svoja mišljenja na navedene dokumente. Kod izrade programa rada OV/SO, uključiti informacije o radu MZ i potrebama MZ.

- **Predvidivost i transparentnost.**

Uključivanje građana u rad MZ ponekad nije dovoljno jasno definisano. Preporučeno je da sve procedure i modaliteti uključivanja građana budu jasno definisani, naročito kroz relevantne pravne akte.

- **Uključenost u formalne procese odlučivanja.**

Kroz statute je potrebno omogućiti MZ da traže sazivanje posebnih sjednica OV/SO, da upućuju prijedloge kolegiju OV/SO.

U poslovniku OV/SO izjednačiti status predstavnika MZ i vijećnika u smislu da ovlašteni predstavnici MZ mogu predlagati tačke dnevnog reda, podnositi inicijative (vesti i izmjene statuta koje bi to omogućile), da imaju pravo amandmanski djelovati.

- **Otvorena komunikacija i konsultativna uloga.**

Omogućiti svim MZ da imaju e-mail adrese i pristup internetu, i vesti redovnu komunikaciju između JLS i MZ putem e-maila.

Vesti redovnije i češće prisustvo opštinskih/općinskih vijećnika na sjednicama savjeta/vijeća MZ.

- + **Posrednička funkcija.** Ojačati ulogu MZ kao posrednika između stanovništva i JLS, i stanovništva i pružalaca javnih usluga (komunalnih preduzeća, centara za socijalni rad, itd.).

- **Jasne odgovornosti i procedure.**

Postoje dobre prakse kada se radi o jačanju kapaciteta MZ da vrše ulogu posrednika između građana i JLS. U tom segmentu opštinske/općinske službe mogu dodatno pomoći tako što će pripremiti detaljne i precizne instrukcije savjetima/vijećima MZ o tome kako da vode knjigu protokola, pripremaju zapisnike, izvještavaju, učestvuju u organizovanju konsultacija, pripremi akata, formulisanju građanskih inicijativa, slanju dopisa i sl. (jedna vrsta vodiča s praktičnim primjerima).

- **Finansijska održivost.**

U slučaju kada MZ nemaju pravni subjektivitet i mogućnost da samostalno prikupljaju sredstva, treba im osigurati određenu finansijsku podršku iz opštinskog/općinskog/gradskog budžeta. Takođe, za savjete/vijeća ili za predsjednike/ce savjeta/vijeća MZ treba predvidjeti određena sredstva za nadoknadu operativnih troškova.

- **Profesionalizacija i liderска uloga.**

Za jačanje ove uloge mjesne zajednice ključna karika je predsjednik/ca savjeta/vijeća mjesne zajednice. Nažalost, u nedostatku ovlaštenja, mehanizama i sredstava za djelovanje, predsjednik/ca savjeta/vijeća MZ malo toga može sam/sama da riješi. Zbog toga bi bilo dobro da se profesionalizuje ova pozicija, te da joj se dodijele dodatne odgovornosti ali i prava. Predsjednik/ca savjeta/vijeća MZ treba da bude aktivniji/a u komunikaciji s građanima, po mogućnosti da provodi kampanju od vrata do vrata, i da

poznaće detaljno situaciju u MZ.

Prijedlog je da predsjednik/ca savjeta/vijeća MZ barem pola radnog vremena treba da bude angažovan/a u mjesnoj zajednici. Naknadu za njegov/njen profesionalni angažman treba da utvrdi JLS.

- **Centar građanskog aktivizma.**

Ovu ulogu mjesne zajednice ne treba posmatrati usko, da služi samo kako bi se riješili neki infrastrukturni problemi, već ona treba da ima širu ulogu i da bude svojevrsni centar građanskog aktivizma na jednom lokalnom području.

- **Planiranje i izvještavanje.**

U pogledu funkcionalnosti mjesnih zajednica, treba naglasiti da su nekada mjesne zajednice izrađivale godišnje i četverogodišnje planove rada na osnovu prethodno organizovanih zborova građana. Tu praksu bi trebalo ponovo uvesti, s tim da se pažljivo prati i nadzire rad i funkcionalnost mjesnih zajednica kako ne bi bilo mogućih zloupotreba. Potrebno je pratiti i analizirati omjer zahtjeva koje su građani predložili na zborovima građana u odnosu na definisane planove rada mjesnih zajednica. Time će se podstići i uključenost građana kako se njihove inicijative sve više budu uzimale u obzir.

- **Tehnička opremljenost.**

Uredi MZ moraju biti prethodno tehnički opremljeni kako bi mogli pružati više usluga građanima. Takođe oni moraju biti obezbijeđeni.

- **Ograničena decentralizacija/dekoncentracija usluga.**

Službenici prijemne kancelarije u opštini/općini trebaju redovno posjećivati udaljene MZ i kroz posjete mjesnim uredima zaprimati zahtjeve, ovjeravati kopije dokumenata, ili (gdje je moguće) posredovati kod izdavanja izvoda iz matičnih knjiga.

Gdje je potrebno i moguće, razmotriti mogućnosti pružanja osnovnih zdravstvenih usluga u mjesnim uredima, kao i mogućnost pružanja njegi u kući, a u saradnji i koordinaciji s nadležnim domom zdravlja i socijalnim službama.

- + **Pružanje usluga.** Usluge koje MZ mogu pružati: prijem podnesaka, zahtjeva, inicijativa, pritužbi, posredovanje u pružanju pomoći ugroženim kategorijama stanovništva, prikupljanje povratnih informacija, pokretanje rasprava na nivou JLS, davanje mišljenja, itd.

Jasne procedure i olakšan pristup upravi.

- Propisati obrasce koji se upućuju JLS preko MZ. Na web-stranici JLS postaviti sve obrasce za popunjavanje zahtjeva. Predstavnike MZ educirati o pripremi zahtjeva, vrsti obrazaca i proceduri za davanje odgovora.

Uvesti obavezu davanja odgovora na zahtjeve ili dopise upućene iz MZ. Uvesti sankcije za službe ili pojedince koji pravovremeno ne pruže traženu informaciju ili odgovor.

U MZ uvesti mehanizme za praćenje odgovora od strane JLS ili drugih javnih službi.

- + **Posrednička uloga i saradnja s pružaocima usluga.** Jasno definisanje kriterija za pitanja koja se upućuju JLS i pružaocima usluga preko MZ, definisanje procedura za sve navedene usluge (zahtjeve, prijedloge, inicijative, pritužbe, itd.), definisanje rokova za davanje odgovora i povratnih informacija, uvođenje obaveza davanja odgovora na zahtjev MZ.

- Zakon o komunalnoj djelatnosti u kantonima u FBiH i RS definiše obaveze MZ u situacijama gdje za određene usluge ne postoji odgovarajuća služba. Potrebno je uraditi analizu tog zakona iz perspektive MZ i procjenu primjene zakona u sredinama gdje takvi zakoni već postoje. Sagledati mogućnosti izmjene zakona radi boljeg definisanja uloge mjesnih zajednica u obavljanju komunalnih djelatnosti.

Ukoliko postoji potreba za uspostavom mjesnih ureda u kojima bi se pružale usluge s nivoa JLS, te usluge trebaju obavljati uposlenici opštine/općine određeni broj dana u sedmici ili mjesecu.

Zakonom o mjesnoj samoupravi ili izmjenama Zakona o (principima) LSU preciznije definisati usluge koje mogu pružati MZ.

- **Edukativna funkcija.** Potrebne su dodatne i kontinuirane edukacije predstavnika MZ o različitim aspektima njihovog rada, s naglaskom na efektivno komuniciranje, korištenje tehnologija, zagovaranje, itd.

- **Edukacija članova savjeta/vijeća.**

Prijedlog je da se edukacija članova savjeta/vijeća mjesnih zajednica organizuje tematski kao poseban program. Edukacija bi pritom uključila neke važne aspekte kao što su uloga i funkcionisanje mjesnih zajednica, vještine komuniciranja i zagovaranja, korištenje informacionih tehnologija, priprema i pisanje projekata, vještine upravljanja i sl., primjenu postojećih i novih zakona, nadležnosti službi JLS i nadležnosti viših nivoa vlasti, administrativno-upravne poslove, izradu projektne dokumentacije, savremene oblike komuniciranja, korištenje novih tehnologija, tematske edukacije (npr. vatrogasne vježbe, vježbe u slučaju elementarnih nepogoda).

Educirati sve članove savjeta/vijeća o različitim aspektima rada i funkcionisanja MZ, naročito oko pripreme i implementacije projekata.

Posebno educirati sve članove savjeta/vijeća za pisanje projekata, njihovu realizaciju i upravljanje projektnim ciklusom.

- **Planske i redovne edukacije.**

Pripremiti godišnje planove edukacija na nivou JLS koje će biti posebno namijenjene predstavnicima MZ.

Pružati redovne edukacije iz navedenih oblasti barem kvartalno.

- **Edukacije nakon izbora.**

Bilo bi dobro da se pojedini programi edukacije realizuju neposredno nakon izbora i konstituisanja novih članova savjeta/vijeća MZ. Edukacija svakako ne treba da se ograničava samo na osnovne aspekte funkcionisanja MZ već treba da uključi i šira područja kao što su komunikacione vještine, korištenje novih tehnologija, priprema projekata, oblici građanskog aktivizma i dr.

- **Saradnja s NVO.**

Edukaciju je moguće organizovati od strane lokalne uprave ili kroz različite projekte u saradnji s nevladinim organizacijama. Važno je da se tokom izvođenja prvog ciklusa obuke osposobi neko od lokalnih aktera za prenos znanja u narednim ciklusima (trening trenera).

- **Edukacije građana.**

Paralelno s edukacijom članova savjeta/vijeća istaknuta je potreba da se edukuju i građani o tome kako svoje interese i prava mogu ostvariti kroz angažman u mjesnim zajednicama.

- **Otvorena komunikacija.** Dati veće ovlasti MZ i pomoći da budu otvoreni prema građanima, a to se odnosi prvenstveno na izmještanje komunikacije izvan zatvorenog kruga donosioca odluka. Omogućiti da informacije o različitim aspektima funkcionisanja JLS budu dostupne većem broju građana.

- **Motiviranje građanskog aktivizma.**

Najveći problem predstavlja nedovoljna motivacija građana. Stoga je predloženo da se uvedu posebne aktivnosti kojima bi se građani više educirali i upoznavali s radom MZ kako bi se mogli više uključivati u njen rad. Pored toga, građane je potrebno bolje informisati o aktivnostima MZ i mogućnostima njihovog uključivanja.

- **Afirmacija građanskog aktivizma.**

Građanski aktivizam je još uvijek nedovoljno afirmiran, a naročito aktivizam kroz MZ. Preporučuje se da građani budu posebno informisani i educirani (ukoliko je moguće) o tome kako mogu doprinijeti razvoju sredine i društva kroz aktivizam u MZ. To se naročito odnosi na mlade osobe, koje nemaju iskustvo u uključivanju u rad MZ.

- **Organizacija građanskog aktivizma.**

Praksa je pokazala da se građani više uključuju u rad kućnih savjeta, što može biti dodatni mehanizam podsticanja građanskog aktivizma. Zbog toga je potrebno definisati ulogu, organizaciju i izbor kućnih savjeta kroz zakonske propise (npr. Zakon o održavanju i upravljanju zgradama u Kantonu Sarajevo). U RS postoji zakon koji je uveo obavezu da svaki objekat kolektivnog stanovanja bira kućni savjet, međutim taj zakon se ne provodi adekvatno. Primjetno je da su kućni savjeti aktivniji tamo gdje je funkcija predsjedavajućeg i članova savjeta plaćena.

- Obaveza obavljanja javnih konsultacija. Tamo gdje to već nije slučaj, uvesti obavezu obavljanja javnih konsultacija preko MZ kod usvajanja ključnih dokumenata na nivou JLS (budžet, prostorni plan, plan rada, itd.). Pri tome se preporučuje da MZ prošire učešće njihovih predstavnika (predsjednici savjeta/vijeća, članovi savjeta/vijeća MZ, građani – naročito žene, penzioneri, invalidi, manjinske i marginalizirane populacije, socijalno ugrožene kategorije) u ovim procesima.

- **Zakonitost u radu.**

Javne rasprave su zakonska obaveza, mada se u praksi ne primjenjuju dosljedno, ili se u nekim slučajevima samo formalno organiziraju. U dosta slučajeva javne rasprave se ne organizuju kroz MZ, iako predstavnici MZ budu prisutni na njima.

- **Formalizacija uloge MZ u javnim raspravama.**

Preporučuje se organizacija javnih rasprava u MZ i preko MZ. Gdje to nije slučaj, potrebno je uvesti obavezu organizacije javnih rasprava na nivou opštine/općine ili u MZ, naročito kod usvajanja ključnih dokumenata (budžet, prostorni plan, program rada, itd.).

- **Veće učešće građana u javnim raspravama.**

Posebno je potrebno obratiti pažnju na uključivanje većeg broja građana u javne rasprave. Da bi se probudio interes građana za učešće u odlučivanju važna je direktna komunikacija s njima i pravovremena informisanost. Zbog toga savjeti/vijeća treba da redovno

komuniciraju s građanima, tamo gdje to nije slučaj razmotriti mogućnost da se uvede formalna obaveza (minimalan broj događaja u toku jedne godine, obavezan broj prisutnih građana,...).

- **Evidentiranje i dokumentovanje.**

Prijedlog je da se komunikacija s građanima bolje uredi na taj način da sva komunikacija ide pismenim putem po unaprijed pripremljenim obrascima kako bi svaki zahtjev bio zaveden i dokumentovan. Mogu se napraviti tipski obrasci za pojedine kategorije, odnosno službe, ili univerzalni za sve inicijative/zahtjeve.

- **Elektronska komunikacija.**

Pored toga, potrebno je dodatno promovisati elektronske vidove komunikacije koji se trenutno slabo koriste te uesti mogućnost podnošenja e-inicijativa i slično. U tu svrhu treba tehnički opremiti mjesne zajednice da imaju računar, internet i štampač, kao i adekvatne aplikacije za te potrebe.

- **Decentralizacija javnih rasprava.**

Javna rasprava treba da se vodi po mjesnim zajednicama a ne pro forme na samo jednom mjestu. Iako je za pojedine planske dokumente propisana zakonska obaveza organizovanja javne rasprave u trajanju od 30 dana, sada je praksa da se javna rasprava održi samo na jednom mjestu ili u nekoliko mjesnih zajednica, što značajno ograničava građane ostalih mjesnih zajednica da se uključe u konsultativni proces. Zbog toga je potrebno insistirati na dosljednoj primjeni propisa kada je organizovanje javnih rasprava u pitanju.

- **Strateški i integrисани pristup.**

Kada su u pitanju javne konsultacije povodom pripreme i izrade planskih dokumenata, neophodno je osigurati vezu i integrisati planove mjesnih zajednica u strateške razvojne planove. Tu je važan proaktivni odnos predstavnika lokalne uprave prema mjesnim zajednicama. Npr. kada se priprema strateški razvojni plan, da se svim MZ dostavi poseban upitnik i obrazac pomoću kojeg građani (direktno ili putem savjeta/vijeća) mogu adresirati najvitalnija pitanja koja se tiču razvoja njihove mikrosredine.

+ Redovno konsultiranje s građanima na nivou MZ kroz ankete i zborove građana.

- Ankete su se pokazale kao vrlo efikasan i koristan način ispitivanja mišljenja i stavova građana (npr. kod pružanja komunalnih usluga). One su naročito bitne kod iniciranja velikih infrastrukturnih projekata na nivou JLS ili MZ, gdje podrška građana može biti od velike važnosti.
- Preporučuje se uvođenje obaveznog anketiranja građana u redovnim intervalima (ovisno o potrebama i mogućnostima JLS i MZ).
- Anketiranje vršiti kroz centar za pružanje usluga građanima ili on-line putem web-stranice. Takođe građane anketirati na nivou jedne ili više MZ za pitanja koja ih se konkretno tiču.

+ Transparentnost, javnost i depolitizacija. Izgradnja većeg povjerenja u MZ i JLS kroz transparentnost i javnost rada, te depolitizaciju procesa donošenja odluka i depolitizaciju struktura na nivou MZ.

- **Vraćanje povjerenja u MZ.**

Povjerenje u rad savjeta/vijeća MZ je u mnogim JLS istaknuto kao problem. Najveći problem je što se u MZ odluke donose subjektivno i netransparentno i onda su građani s razlogom nepovjerljivi. Tu praksu treba promijeniti, naročito kod donošenja odluka o prioritetima i projektima mjesne zajednice.

- **Planiranje i izvještavanje.**

Uvesti praksu redovnog godišnjeg izvještavanja o radu savjeta/vijeća mjesnih zajednica u skupštinama opština/općinskim vijećima. To podrazumijeva da savjeti/vijeća mjesnih zajednica pripremaju i dostavljaju redovne godišnje izvještaje o svom radu po prethodno utvrđenim obrascima. Pored toga što će se o njima raspravljati u skupštini, ti izvještaji treba da budu javni, postavljeni na oglasnu tablu mjesne zajednice i/ili na web-stranicu opštine/općine/grada.

- **Uvođenje mjera veće transparentnosti.**

Uz izvještaje o radu, savjeti/vijeća mjesnih zajednica treba da pripremaju planove rada za narednu godinu i takođe da ih dostavljaju nadležnim opštinskim/općinskim strukturama.

- **Transparentno liderstvo u MZ.**

Transparentnost rada savjeta/vijeća MZ doprinosi izgradnji povjerenja građana, ne samo prema savjetu/vijeću MZ već i prema JLS. Stoga je potrebno podsticati uvođenje različitih mjera jačanja transparentnosti rada MZ.

- **Transparentnost izbornog procesa.**

Predsjednici savjeta/vijeća MZ su često ključne figure za izgrađivanje odnosa povjerenja građana prema savjetima/vijećima MZ zbog čega je procedura izbora članova savjeta/vijeća posebno važna.

Izbori za članove savjeta MZ se u RS odvijaju prema Izbornom zakonu i pratećem Uputstvu o organizovanju i sprovođenju izbora za članove savjeta mjesnih zajednica Republike izborne komisije, koje je na snazi od 2012. godine. Iako je izborni proces unaprijeden na taj način, tek je mali broj mjesnih zajednica prošao proces izbora članova savjeta MZ kroz tu proceduru. Preporučuje se nastavak procesa izbora savjeta onako kako je propisano zakonom.

- **Jasnost i dostupnost informacija.**

Jedan od prijedloga je da se, kada bude izabran savjet/vijeće MZ, svim mještanima na kućnu adresu dostavi letak u kojem će biti navedena imena članova i predsjednika/ca savjeta/vijeća MZ – njihovi kontakt telefoni, te kada i kako im se moguće obratiti i za koje aktivnosti su oni/one nadležni/e. Po mogućnosti, opština/općina bi trebala da to uradi o svom trošku.

- **Uključivanje u proces donošenja odluka.**

Uspostaviti procedure koje će omogućiti da kod glasanja o usvajanju plana i budžeta kapitalnih investicija bude uključeno koordinaciono tijelo za MZ na nivou JLS. U JLS gdje takva tijela budu uspostavljena, potrebno je u statutu ugraditi obavezu njihovog uključivanja u proces izrade budžeta i ostalih ključnih dokumenata na nivou JLS.

- **Transparentnost u kapitalnim projektima.**

Transparentnost se može postići i kroz uvođenje bodovanja kod usvajanja plana kapitalnih investicija. Preporučuje se uvođenje obavezognog bodovanja u proceduru odabira projekata i dodjele sredstava za kapitalna ulaganja.

Kod odabira projekata za kapitalna ulaganja potrebno je odvojiti projekte od opšteg interesa od kapitalnih projekata za MZ. Sredstva za kapitalna ulaganja je potrebno podijeliti na taj način da određeni procenat sredstava bude namijenjen projektima od opšteg interesa, a dio da bude za projekte u MZ. Idealno bi bilo rasporediti kapitalne grantove za MZ ravnomjerno po MZ i na osnovu toga određivati prioritete. Potrebno je posebno odvojiti grantove za NVO.

- **Javnost rada.**

Kroz lokalne medije omogućiti javne sjednice OV/SO, odnosno javne sjednice u svrhu veće transparentnosti i javnosti rada opštinskih/općinskih organa.

- **Ograničena depolitizacija.**

Iako se smatra da je politizacija u procesu odlučivanja na nivou MZ nepoželjna, postoji percepcija da nije realno potpuno ukloniti politiku iz MZ. Depolitizacija organa MZ nije sprovodiva u praksi. S druge strane, potrebno je depolitizovati rad tih struktura i učiniti ga transparentnijim bez obzira na način na koji se strukture MZ biraju.

Pored toga, potrebno je više raditi na osnaživanju građanskih struktura i smanjivanju uticaja političkih stranaka u radu MZ.

Takođe, depolitizacija rada savjeta/vijeća mjesnih zajednica je mač s dvije oštice. U uslovima kada vlada opšta apatija među građanima, političke partije su jedan od načina da se građani aktivnije uključe.

Određeni stepen depolitizacije se može postići tako što bi zborovi građana predlagali i birali savjete/vijeća MZ. Na taj način bi ipak građani, a ne političke stranke, imali veći uticaj na izbor organa MZ.

- **Dosljednost u primjeni propisa.**

Alternativni pristup depolitizaciji mogla bi da bude dosljednost u primjeni propisa. Dosljedna primjena propisa bi ipak doprinijela manjoj zloupotrebi interesa političkih partija u procesu izbora i rada savjeta/vijeća mjesnih zajednica.

- **Ravnomjerna zastupljenost.**

Pitanje ravnomjerne zastupljenosti svih područja mjesne zajednice je takođe važno kao i odnos urbanih i ruralnih područja. U smislu reprezentativnosti, važno je način izbora članova savjeta/vijeća uređiti tako da svaki zaselak ima svog predstavnika u savjetu/vijeću kako bi se ravnomjerno razvijala mjesna zajednica ali i svi građani znali ko je njihov predstavnik u mjesnoj zajednici kojem mogu uvijek da se obrate.

- **Sankcionisanje neaktivnih savjeta/vijeća.**

Ono što je trenutno problem jeste činjenica da ne postoji mogućnost da se neaktivni savjeti/vijeća MZ raspuste. Trebalo bi uređiti tu mogućnost, jer pojedini savjeti/vijeća su veoma neaktivni.

+ Umrežavanje MZ na nivou opštine/općine i višim nivoima vlasti u svrhu efektnijeg i efikasnijeg zagovaranja. Formiranje savjeta/vijeća MZ na nivou opštine/općine.

+ Promocija zagovaranja. Probuditi interes građana kroz javnu promociju zagovaračkih aktivnosti.

+ Komunikacija sa JLS.

Uključiti MZ u radne grupe na nivou opštine/općine kroz izradu jasnih pravila njihovog uključivanja i adekvatne izmjene pravnog okvira.

Donijeti izmjene poslovnika opštinskih savjeta/općinskih vijeća koje će omogućiti prisustvo predstavnika MZ na njihovim sjednicama, uz obavezno i pravovremeno dostavljanje dnevnog reda opštinskih savjeta/općinskih vijeća svim MZ.

Održavati redovne sedmične sastanke između predstavnika MZ i koordinatora MZ u opštini/općini.

3.2 PRUŽANJE USLUGA U MZ

VIZIJE MZ KAO CENTRA ZA PRUŽANJE USLUGA

MZ treba imati kapacitete da osigura osnovne usluge svojim građanima, ali i da u saradnji sa svim drugim institucijama i organizacijama koordinira dodatnu podršku građanima.

MZ treba da bude otvorena i pristupačna svim građanima kao prvi nivo vlasti, gdje bi građani mogli ostvarivati svoja prava i rješavati zajedničke probleme u bliskoj saradnji da JLS.

Buduća MZ treba motivirati građane da budu proaktivniji u utvrđivanju zajedničkih prioriteta i iniciranju i provedbi zajedničkih akcija za bolje uslove života za sve mještane.

MZ vidimo kao mjesto na kome građani direktno treba da dobiju osnovne informative i savjetodavne usluge, i da građani budu informirani o uslugama koje mogu tražiti i dobiti.

S ciljem da direktno odgovore na potrebe građana tako što će osigurati kvalitetno pružanje usluga, MZ su ili teritorijalno određene jedinice koje pružaju usluge na područjima na kojima one nisu dostupne, odnosno gdje je došlo do decentralizacije usluga kako bi one bile efikasnije, ili posreduju između stanovnika i pružalača usluga kako bi se odredilo koja vrsta usluge je potrebna. (Analitika, 2016).

Da bi MZ osigurala potreban nivo pružanja usluga građanima treba je kadrovska i tehnički osnažiti.

MZ treba da bude servis građanima u rješavanju većine njihovih zajedničkih problema.

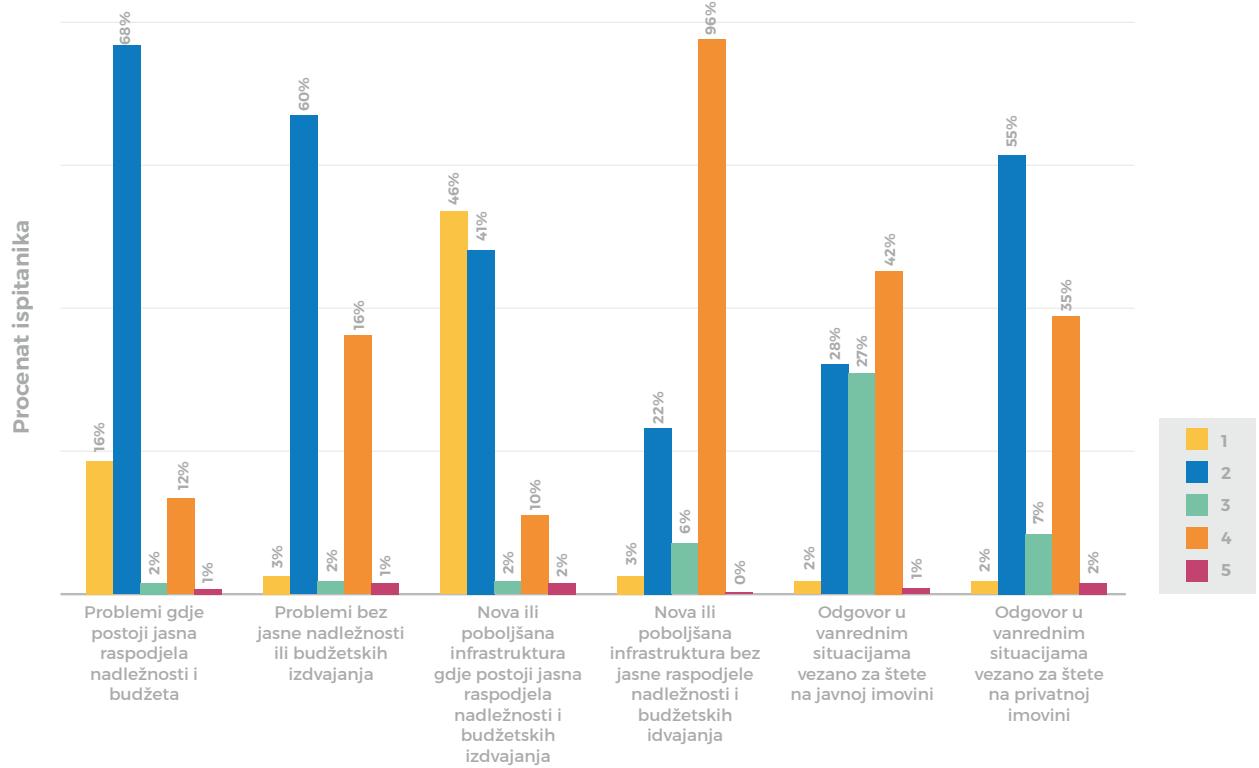
MZ vidimo kao "jedinicu uprave u malom" u budućnosti. Građani najbolje znaju šta su njihovi problemi, zato su MZ prvo mjesto gdje se ti problemi trebaju rješavati.

3.2.1 Uloga MZ u pružanju usluga građanima

Kroz fokus grupe je izražen stav da je jedna od uloga MZ da pruža usluge svim građanima, nevladinim organizacijama, pravnim, privrednim, te vjerskim subjektima, kao i razvijanje i održavanje postojeće infrastrukture. Mjesna zajednica bi trebala da bude prvi nivo vlasti gdje bi građani mogli ostvarivati svoja prava i rješavati probleme, pojedinačne ili zajedničke, u onoj mjeri u kojoj to dozvoljavaju nadležnosti MZ i resursi. Komparativni izještaj koji je priredila Analitika (2016) navodi da u skladu sa principom supsidijarnosti, „usluge koje pružaju jedinice na podopćinskom nivou mogu biti opravdane kako bi se odgovorilo na specifične potrebe određene zajednice“. Zakonski okvir koji se odnosi na MZ u BiH „ne isključuje mogućnost da MZ pružaju usluge. Iako sadašnji zakoni MZ ne daju izvršnu moć za pružanje određene usluge, sadrže odredbe prema kojima lokalne vlasti mogu prenijeti zadatke iz svoje nadležnosti na MZ“.⁶

Infrastruktura i operativne funkcije

Grafikon 2. Infrastruktura i operativne funkcije

Pitanje	Građani se žale svojoj MZ zbog rupe na cesti/ smeća koje se gomila oko kontejnera/ ulične rasvjete koja ne radi/ stabla koje je vjetar oborio na telefonske žice. Treba li MZ:	Građani se žale svojoj MZ na velike količine smeća u popularnoj pješačkoj zoni/ neuređene odvodne kanale koji plave privatna dvorišta. Treba li MZ:	Izgrađen je novi dio naselja ali još uvijek nije urađeno asfaltiranje/ postavljena ulična rasvjeta/...; većina stanovnika naselja su pripadnici etničke manjine i nemaju građevinske dozvole. Treba li MZ:	Građani žele novo dječje igralište/ proširiti sportski teren/ izgraditi nove biciklističke staze ili skateboard park. Treba li MZ:	Vremenske nepogode uzrokovale su štete na javnoj infrastrukturi uslijed poplava/ oluje. Treba li MZ:	Iste vremenske nepogode izazvale su obimne štete na privatnim domovima i poslovnim subjektima, od kojih većina nema osiguranje. Treba li MZ:
1	16% – pomoći građanima da pronađu pravu osobu u općini/ opštini ili nadležnom javnom preduzeću.	3% – reći građanima da ona ne može pomoći.	46% – savjetovati stanovništvu pribavljanje građevinske dozvole te da se nakon toga obrate općini/ opštini/javnom preduzeću.	3% – reći građanima da nema novaca za ove aktivnosti i savjetovati ih da se obrate općini/ opštini.	2% – uputiti građane na relevantne javne službe.	2% – obavijestiti građane da nemaju novca da pomognu.
2	68% – pozvati općinu/opštinu/ javno preduzeće da riješi problem.	60% – proslijediti problem općini/ opštini/javnom preduzeću na rješavanje.	41% – proslijediti problem općini/ opštini/javnom preduzeću na rješavanje.	22% – lobirati kod općine/ opštine.	28% – pozvati nadležne javne službe da izvrše popravku infrastrukture.	55% – lobirati kod lokalnih ili viših razina vlasti i/ili nevladinoj sektoru za pomoći.
3	2% – platiti nekome lokalno da riješi problem.	2% – platiti nekome lokalno da riješi problem.	2% – platiti nekome lokalno da riješi problem.	6% – tražiti od neke nevladine organizacije da osigura infrastrukturu.	27% – koristiti svoje lokalno znanje kako bi pomogla službama kod koordiniranja i utvrđivanja prioriteta za djelovanje.	7% – osigurati određeni iznos finansijske pomoći iz vlastitog budžeta.
4	12% – angažirati osoblje i vlastitu opremu na rješavanju problema poput navedenih.	33% – dogovoriti akciju u zajednici da bi se riješio problem.	10% – dogovoriti akciju u zajednici da bi se riješio problem.	68% – dogovoriti akciju u zajednici i prikupljanje pomoći za izgradnju infrastrukture, eventualno uz zajedničko finansiranje iz općine/opštine i/ili nevladine organizacije.	42% – organizirati akcije u zajednici kako bi pomogla u zaštiti/popravci infrastrukture, eventualno u saradnji s javnim službama i/ili nevladnim organizacijama.	35% – dogovoriti akciju u zajednici i prikupljanje pomoći kako bi se pomoglo pogodjenim građanima.
5	1% – Drugo	2% – Drugo	2% – Drugo	0% – Drugo	1% – Drugo	2% – Drugo

Tabela 2. Infrastruktura i operativne funkcije

3.2.2 Modaliteti funkcije MZ u pružanju usluga građanima

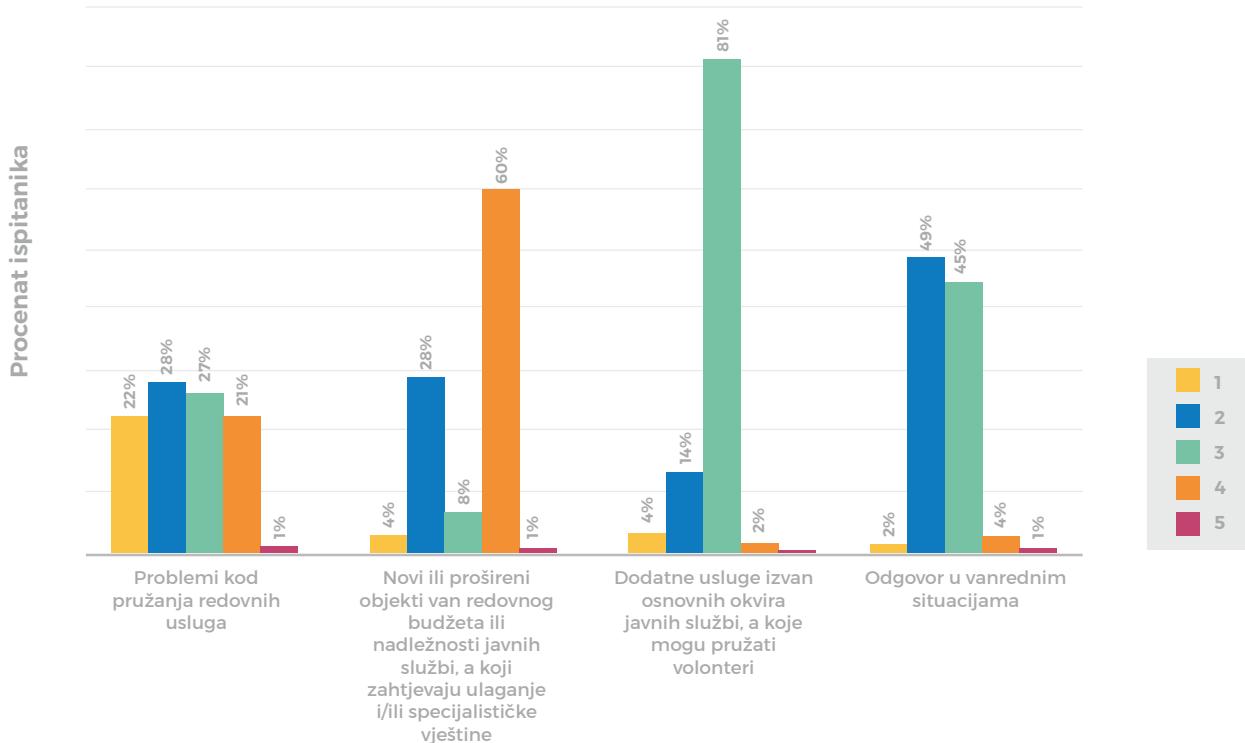
Akcije u zajednici – Kada su u pitanju manji infrastrukturni projekti, anketa je pokazala da 68% ispitanika smatra da je u tim slučajevima potrebno dogоворити akciju u zajednici i prikupljanje pomoći za izgradnju infrastrukture, eventualno uz zajedničko finansiranje iz opštine/ općine i/ili nevladinih organizacija. U slučaju štete nastale uslijed elementarnih nepogoda, 42% ispitanika smatra da MZ trebaju organizirati akcije u zajednici kako bi pomogle u zaštiti/popravci infrastrukture, eventualno u saradnji s javnim službama i/ili nevladim organizacijama. Dodatnih 27% ispitanika smatra da je potrebno koristiti lokalno znanje kako bi one pomogle službama kod koordiniranja i utvrđivanja prioriteta za djelovanje. U slučaju nastanka većih šteta uzrokovanih vremenskim nepogodama, 55% ispitanika smatra da MZ trebaju lobirati kod lokalnih ili viših razina vlasti i/ili nevladinog sektora za pomoć, a 35% smatra da je potrebno dogоворити akciju u zajednici i prikupljanje pomoći kako bi se pomoglo pogodjenim građanima.

Aktivnosti u urbanim sredinama. Što se tiče urbanih sredina, izraženo je mišljenje da MZ treba da obuhvataju veliki spektar potreba građana, jer pokrivaju veliki broj stanovnika na malom prostoru. Tu se naročito ističu sportske, obrazovne i kulturne aktivnosti:

„...Na malom prostoru živi puno ljudi, koji trebaju da obezbijede sebi adekvatan i normalan prostor za življjenje. Znači, da ima obdanište, da ima školu, da ima sportske terene i da ima prostorije gdje bi mogli da se kulturno uzdižu.“ (Muškarac, Brčko).

Borba protiv korupcije. Ukazano je i na brojne primjere korupcije, gdje ima i pokušaja podmićivanja predstavnika MZ, zbog čega je predloženo uvođenje određenih mjera protiv korupcije na nivou MZ.

Dodatne i vanredne funkcije

Grafikon 3. Dodatne i vanredne funkcije

Pitanje	1	2	3	4
1	22% – pomoći građanima da pronađu pravu osobu kojoj će uputiti žalbu (npr. školski odbor).	4% – obavijestiti građane da ona nema novca da pomogne i savjetovati ih da se obrate nadležnim.	4% – obavijestiti građane da ona nema novca da pomogne i savjetovati ih da sarađuju s nevladinim sektorom.	2% – prepustiti problem pojedincima i nadležnim službama
2	28% – uložiti žalbu u ime građana.	28% – lobirati kod nadležnih.	14% – tražiti od nevladinog sektora da osigura nove prostorije ili usluge.	49% – utvrditi spisak najugroženijih osoba i lokacija i dostaviti informacije nadležnim službama.
3	27% – iskoristiti svoje kontakte u lokalnim vlastima kako bi stvorila pritisak potreban za promjene.	8% – tražiti od nevladinog sektora da osigura nove prostorije ili usluge.	81% – dogovoriti shemu za volontiranje u zajednici koja će osigurati nove prostorije ili usluge, te pomoći u iznalaženju sredstava za njeno uspostavljanje.	45% – organizirati volontere za čišćenje snijega, posjeti udaljenim domaćinstvima i slično.
4	21% – intervenirati direktno kod lokalnog pružaoca usluga (npr. otići do škole).	60% – dogovoriti akciju u zajednici i prikupljanje sredstava za uspostavljanje novih prostorija ili usluga, po mogućnosti uz zajedničko finansiranje od općine/opštine i/ili nevladinog sektora.	2% – Drugo.	4% – Drugo.
5	1% – Drugo.	1% – Drugo.		

Tabela 3. Dodatne i vanredne funkcije

Informisanje lokalnih vlasti o potrebama građana. MZ može da olakša i pojednostavi život građana i omogući realizaciju zahtjeva građana, da informiše lokalnu vlast o potrebama građana, da u kontinuitetu ispunjava zahtjeve građana u različitim oblastima života u zajednici. Na pitanje šta MZ trebaju uraditi u slučaju da se građani žale da je standard nastave ili discipline u školi nezadovoljavajući/pacijenti predugo čekaju na zdravstvene usluge i medicinske službe nisu od pomoći/socijalne službe ne rade dovoljno za one u stanju potrebe, mišljenja su uglavnom podijeljena između četiri odgovora: 22% ispitanika smatra da MZ trebaju pomoći građanima da pronađu pravu osobu kojoj će uputiti žalbu (npr. školski odbor), 28% smatra da MZ trebaju uložiti žalbu u ime građana, 27% predlaže da MZ iskoriste svoje kontakte u lokalnim vlastima kako bi stvorile pritisak potreban za promjene, a 21% ispitanika bi interveniralo direktno kod lokalnog pružaoca usluga (npr. otići do škole). Prema preporukama Komparativnog izvještaja, „to bi moglo značiti uspostavljanje različitih mehanizama za prijem informacija od građana u vezi s njihovim očekivanjima od pojedinih usluga i povratnim informacijama o pružanju usluga, kao i jačanjem direktne razmjene informacija i konsultacijom između stanovnika i pružalaca usluga (npr. redovni sastanci u prostorijama MZ)”.⁷

PRIMJER DOBRE PRAKSE

„Vezano za taj dio, odvoz smeća, izmjena sijalice i tako nekih tih praktičnih problema koji se dešavaju. Mi imamo organizovano... Nazovemo besplatni telefon, komunalno preduzeće uradi. Ni u jednom momentu neki odvoz smeća koji bi bio krupan nije odbijen... jednostavno sam uspio, više puta sam se morao obratiti, ali su ga riješili, u relativno kratkom roku, jer sam se i ja više puta u kratkom vremenu obratio.“ (Muškarac, Brčko).

Prikupljanje sredstava za akcije u zajednici. U slučaju da građani žele obnovu odjela pedijatrije u lokalnoj bolnici ili da bolnica nabavi specijalističku opremu/škola da uspostavi kabinet za nastavu na računarima ili pokrene ljetnu školu za učenje jezika/novu trasu školskog autobusa, 60% smatra da MZ treba dogоворити akciju u zajednici i prikupljanje sredstava za uspostavljanje novih prostorija ili usluga, po mogućnosti uz zajedničko finansiranje od opštine/općine i/ili nevladinog sektora. **Takođe, u fokus grupama je naglašeno da MZ može koordinirati u prikupljanju sredstava od privrednih subjekata za projekte koje građani iniciraju:**

„Mi smo uradili dječje igralište manjom rekonstrukcijom nekog poligona, gdje nismo išli aplikacijama prema opštini, nego smo tražili mini grant od firme ... i dobili te pare i napravili tim sredstvima“. (Muškarac, Žepče).

Koordiniranje između građana i viših nivoa vlasti: 68% ispitanika u **anketi** smatra da u slučaju rupe na cesti/smeća koje se gomila oko kontejnera/ulične rasvjete koja ne radi/stabla koje je vjetar oborio na telefonske žice, MZ trebaju pozvati opštinu/općinu ili javno preduzeće da riješi problem. Iako je kroz fokus grupe izražen stav da MZ trebaju imati veće ovlasti u pogledu održavanja i uređenja lokalne infrastrukture, te izdavanja načelnih saglasnosti za urbanističke i građevinske dozvole, kvantitativno istraživanje je pokazalo da većina ispitanika ipak smatra da ovu vrstu problematike treba primarno rješavati opština/općina. Ovi stavovi su u skladu s preporukama Komparativnog izvještaja, koji navodi: „Kako bi se osiguralo da se usluge pružaju efikasno i u skladu sa potrebama stanovnika, MZ neće nužno biti direktno uključene u pružanje usluga, ali mogu posredovati u pružanju usluga redovnom koordinacijom sa pružaocima usluga u vezi s obimom i kvalitetom usluga neophodnih na određenom području“.⁸

7 Analitika, 2016, str. 58.

8 Analitika, 2016, str. 58.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

„U našoj zgradbi, koja ima 64 jedinice, stambene ili poslovne, imamo dva kontejnera, koji su naravno uvijek zatrpani. Ono što sam ja uspjela uraditi u dogovoru sa rukovodstvom komunalnog preduzeća, da se tri puta sedmično voze kontejneri, a ne dva puta, koliko je inače to propisano. ... Ono što bi trebala mjesna zajednica uraditi, ali ne može, zato što je u statusu kakvom jeste, a to je da insistira na postavljanju kontejnera za reciklažu, za papir, za staklo, za plastiku, itd.“ (Grupa penzionera, žena, Laktaši).

Vođenje evidencije o socijalno ugroženim osobama. Može se reći da socijalno ugrožene kategorije imaju daleko veća očekivanja od MZ da rješavaju njihove probleme, jer osjećaju da su to jedine institucije kojima se mogu obratiti, ali gdje se i osjećaju najlagodnije. Ova grupa smatra da bi MZ trebale voditi evidenciju o socijalno ugroženim osobama i njihovim potrebama, kako bi mogle biti proaktivnije u rješavanju njihovih problema i reagovati prema relevantnim institucijama na opštinskom/općinskom nivou kada je to neophodno. Uzakano je na moguće zloupotrebe kod dodjele pomoći socijalno ugroženim kategorijama, zbog čega je predloženo da se MZ uključi i u slučajevima raspodjele pomoći kako bi vršila nadzor i spriječila zloupotrebe. Ispitanici koji su pretrpjeli velike štete nakon poplava 2014. godine su očekivali pomoći MZ kod saniranja šteta, ali i kod prikupljanja pomoći u vidu osnovnih sredstava za život.

Vođenje evidencije o osobama ugroženim od elementarnih nepogoda. Ukoliko bi putni pravci bili blokirani uslijed snježnih padavina tokom duge i hladne zime, a zagrijavanje domova otežano, 49% ispitanika se slaže da MZ trebaju utvrditi spisak najugroženijih osoba i lokacija i dostaviti te informacije nadležnim službama, a 45% smatra da MZ trebaju organizirati volontere za čišćenje snijega, posjete udaljenim domaćinstvima i slično. Od MZ se očekuje i da posreduje kod obezbjeđivanja osnovnih higijenskih uslova u sredinama gdje se javlja problem s odvozom smeća i otpada, otpadnim vodama i neriješenom kanalizacijom (npr. prijave inspekcijama, obaveštavanje nadležnih opštinskih/općinskih službi, itd.), ali i kroz organizaciju akcija građana:

„Šta bi trebala mjesna zajednica? Kao što je prije radila, radnu akciju, skupila đake, ove srednjoškolce, da idu da čiste sa onim kašikicama, smeće, papiriće...“ (Žena iz manjinske populacije, Bijeljina).

Naveden je i pozitivan primjer saradnje između NVO i MZ u slučaju elementarnih nepogoda, kao što se desilo 2014. za vrijeme poplava, kada su i jedni i drugi zajednički doprinijeli efikasnom i brzom saniranju šteta. Na osnovu takvih iskustava je moguće osmislitи rješenja za institucionalizaciju saradnje između NVO-a i MZ u slučajevima elementarnih nepogoda.

Pomoći nezaposlenim osobama da nađu zaposlenje, ili da MZ posreduju između nezaposlenih osoba i osoba koje su materijalno zbrinute kako bi ponudile usluge fizičkog rada, pomoći u kući ili domaćinstvu, angažmana u akcijama čišćenja i slično.

Otvaranje mjesnih matičnih ureda u udaljenim MZ. Otvaranje mjesnih ureda podržava 28% ispitanika u anketi. S druge strane, u fokus grupama je izražen stav da mjesni uredi predstavljaju veliki trošak za lokalne vlasti, naročito ako ta područja pokrivaju mali broj stanovnika. Stoga su neki ispitanici u fokus grupi predložili da opštine/općine naprave analize isplativosti otvaranja mjesnih ureda, te razmotre opcije kao što su periodične posjete matičara udaljenim MZ ili organizovanje stanovništva putem MZ kako bi zajedno pristupili nekim uslugama, što bi umanjilo troškove. Prenos takvih poslova „se treba opravdati adekvatnom procjenom na osnovu kriterija poput efikasnosti, jednakosti i sposobnosti pružanja usluge na standardiziran i kvalitetan način“.⁹ Pored toga, „svaki prenos zadatka treba biti praćen adekvatnim finansiranjem i kapacitetima.

Nadzor usluga u tom slučaju bi se odnosio i na rad MZ.”¹⁰

„Recimo, radi uštede finansijskih sredstava i smanjenja broja radnika, mjesni uredi su ukinuti i matičari dovedeni u opštine. I recimo 20 kilometara mora preći čovjek da izvadi rodni list u opštini ... I sad za jedan rodni list ili uvjerenja o državljanstvu, građanin što je nekad mogao da obavi i završi u mjesnoj zajednici, to ne može sad, a oni računaju da su uštediti.“ (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši).

Ova funkcija MZ je istaknuta kao naročito važna u grupi koja je predstavljala manjinsku populaciju, koja ima vrlo jasne zahtjeve i konkretna očekivanja. Iz stavova izraženih kroz istraživanje jasno je da manjinske grupe, pogotovo žene iz te populacije, često potražuju usluge MZ, prvenstveno administrativne usluge: ovjere i izdavanje dokumenata, zahtjeve za dječiji doplatak, kućne liste, itd. S obzirom da se u nekim slučajevima radi o materijalno ugroženim kategorijama koje su nastanjene u udaljenim područjima, njima MZ olakšava pristup uslugama zbog kojih bi inače morali putovati kako bi ih potraživali u opština/općinama. Ispitanici iz ove grupe smatraju da ih MZ nedovoljno konsultira o njihovim problemima i da bi se to moglo riješiti kroz redovne sastanke:

„A trebalo bi imati i sastanak. I onda svako svoje mišljenje iznese, i možda neko rješenje zajedničko.“ (Žena iz manjinske populacije, Bijeljina).

U nekim slučajevima, komunikacija se može unaprijediti minimalnim promjenama u funkcionisanju MZ, tako što će biti jasno određeno radno vrijeme i lokacija MZ:

„Znači, ne znate gdje je, a ne znate ni koliko radi. Znači, trebala bi prije svega da bude poznata lokacija, radno vrijeme i vrijeme za konsultacije.“ (Žena iz manjinske populacije, Bijeljina).

Modernizacija usluga MZ. Ispitanici u fokus grupama su naglasili potrebu modernizacije usluga u MZ, naročito administrativnih, gdje se kroz određena tehnička rješenja može obezbijediti lakši pristup tim uslugama za građane u udaljenim područjima: 48% ispitanika koji su učestvovali u anketi smatraju da MZ trebaju osigurati pristup e-upravi koja je jednostavna za korisnike, s umreženim računarima i osobom koja bi mogla pružiti pomoć onima koji su manje vješti u radu na računaru, a kako bi obavili potrebne poslove on-line (Tabela 1.).

Usluge organizacije volonterskih timova i akcija: 81% ispitanika u anketi se izjasnilo da MZ trebaju dogovoriti mehanizme za volontiranje u zajednici koji će osigurati nove prostorije ili usluge, te pomoći u iznalaženju sredstava za njeno uspostavljanje. To može podrazumijevati organizaciju vannastavne pomoći za djecu iz ugroženih kategorija, ili usluge kojima se pomaže starijim i nemoćnim osobama da odu do bolnica ili socijalnih službi. U fokus grupama je predloženo da MZ pruža usluge organizacije volonterskih timova:

„Za stare, za djecu sa posebnim potrebama, za penzionere, koji su, možda, obučeni na nekim edukacijama kako da se ophode sa njima, kada odu kod kuće šta da pričaju, mlade volontere koji će otići cijepati drva, da to funkcioniše ne samo od potrebe do potrebe, nego da to ima kao jedan plan rada, i da se u svakom momentu zna gdje se koja grupa nalazi i šta radi, i kojim korisnicima u tom momentu pomaže.“ (Žena, Petrovo).

Savjetodavne i posredničke funkcije. Za grupu iz manjinske populacije bi bilo važno da MZ imaju i savjetodavnu funkciju, da mogu pružiti određene savjete, dati upute ili pomoći kod upućivanja zahtjeva opštini/općini:

“Ne možemo mi, može opština ili može neko drugi, da te uputi. Da ti budeš siguran u tu svoju

10 Ibid.

mjesnu zajednicu, a mi nismo sigurni ni u šta.“ (Žena iz manjinske populacije, Bijeljina).

Građani bi trebali biti informisani na koji način se mogu obraćati MZ za određene usluge, npr.:

„Građanin kojem se ne odvozi smeće, on dođe u mjesnu zajednicu, kod sekretara mjesne zajednice, podnese zahtjev da mu se ne odvozi redovno smeće. Savjet mjesne zajednice razmatra to na svom sastanku i upućuje dopis zajedno sa dopisom tog građanina, i šalje javnom komunalnom preduzeću.“ (Žena, Sanski Most).

3.2.3 Preporuke za unapređenje pružanja usluga građanima

+ MZ kao prva stepenica. Mjesna zajednica kao prvi nivo gdje bi građani mogli ostvarivati svoja prava i rješavati probleme, pojedinačne ili zajedničke.

- Ispunjene osnovne funkcije MZ.**

Vratiti ulogu MZ u smislu utvrđivanja potreba i prioriteta na nivou najbližem građanima.

S obzirom na potrebe koje građani iskazuju upravo savjetima/vijećima MZ, postoji percepcija da bi MZ mogla biti prvi nivo vlasti. Trenutni pravni status kao i tehnički uslovi djelovanja ne omogućavaju ispunjavanje osnovnih funkcija koje je MZ nekada imala. Zakonski okvir je prvi preduslov za postavljanje temelja drugačijoj ulozi MZ nego je to trenutno slučaj. Stoga je preporučeno definisati formalno-pravni status koji će omogućiti ovu ulogu i osigurati potreban provedbeni materijalni i ljudski kapacitet.

- Direktna komunikacija s građanima.**

Ovu funkciju MZ moguće je realizovati kroz veće prisustvo na terenu službenika JLS i komunikaciju s građanima/predstavnicima savjeta/vijeća MZ.

- Potrebe stanovništva u ruralnim sredinama.**

Ova funkcija je naročito izražena u ruralnim područjima, gdje se građani obraćaju MZ kao prvom nivou od koga traže podršku i ostvarivanje prava i usluga. Stoga je u modelu buduće MZ potrebno naglasiti potrebe stanovništva u ruralnim sredinama, kojima je ova funkcija od izuzetne važnosti.

- Posredovanje u pružanju usluga.**

MZ treba da nastave podršku posredovanja u pružanju usluga, a u slučaju promjena legislativnog okvira određene usluge mogu osiguravati direktno MZ, uključujući usluge informativne i pravne prirode, pogotovo za MZ u ruralnim sredinama (npr. izlazak na teren opštinskog/općinskog službenika jednom sedmično, izdavanje imovinskih i sl. rješenja).

Definisati formalno pravni status koji će omogućiti ovu ulogu i osigurati potreban provedbeni materijalni i ljudski kapacitet.

+ Pružanje usluga svim građanima, nevladinim organizacijama, pravnim i privrednim subjektima, te osnaživanje uloge MZ u razvijanju i održavanju postojeće infrastrukture.

- **Analiza potreba.**

MZ trebaju napraviti analizu vlastitih mogućnosti i potreba, te profesionalnih, tehničkih i ljudskih kapaciteta kroz koju će procijeniti na koji način i u kojoj mjeri mogu pružati direktnе usluge nabrojanim akterima.

- **Delegirane i povjerene nadležnosti.**

Životno bitna pitanja stanovnika MZ, uključujući pitanja lokalne infrastrukture, trebala bi biti rješavana na nivou MZ. Pored toga, MZ bi trebala djelovati kao mjesna kancelarija koja bi pružala usluge kao što je redovno informisanje građana, pomoć kod registracije poljoprivrednih gazdinstava, popunjavanje obrazaca, pomoć kod slanja zahtjeva različitim službama u JLS, kod mapiranja socijalnih kategorija, pomoć u realizaciji zajedničkih akcija.

Dobra praksa koja već postoji s matičnim uredima kao djelimično direktnom podrškom pružanja usluga od JLS prema MZ treba biti primjer saradnje između JLS i MZ.

- **Posrednička uloga.**

Instrument podrške koji je potrebno promovirati je u domenu posredovanja između pružaoca usluga i građana.

- **Tehnička opremljenost.**

Dobro tehnički opremljena MZ, s uposlenim stručnim licem, mogla bi pružati usluge izdavanja potvrda, kućne liste, davati informacije građanima o poticajima, javnim pozivima, stipendijama i sl.

- **Profesionalizacija.**

Osnovne pretpostavke za pružanje usluga građanima; profesionalno osposobljeno lice, dobro tehnički opremljen ured, elektronska povezanost sa JLS i povremene usluge pravnog savjetnika iz JLS.

Takođe je bitnim naglašena potreba za bližim direktnim kontaktima predstavnika JLS sa MZ na taj način da pojedinačne službe jednom sedmično osiguraju rad uposlenika u jednoj od MZ zavisno od potreba.

Uloga predsjednika/ce savjeta/vijeća u osnovi ne može osigurati usluge u obimu koji je realna potreba, zato je važno razmotriti navedene prijedloge ili osigurati zapošljavanje profesionalnog lica u obimu koji će zavisiti od veličine i potreba MZ, kao i od toga da li je u pitanju urbana ili ruralna MZ. Volontersko djelovanje ne može obezbijediti potrebnii nivo pružanja osnovnih usluga građanima.

+ **Orijentisanost prema građanima.** To znači olakšavanje i pojednostavljinje života građana i realizacija zahtjeva građana, informisanje lokalne vlasti o potrebama građana, ispunjenje zahtjeva građana u različitim oblastima života u zajednici.

- **Omogućavanje protoka informacija.**

MZ treba da bude prvi nivo prikupljanja informacija, potreba i daljnog iniciranja zahtjeva, stoga je potrebno omogućiti efikasniji protok informacija, prikupljanje i obradu zahtjeva u MZ i delegiranje pitanja prema JLS.

- **Identifikacija potreba građana.**

Uloga MZ u identifikaciji potreba građana je izuzetno važna upravo zbog činjenice da je MZ najbliža instanca građanima.

- **Organizovani oblik predstavljanja građana.**

Praksa zborova građana, foruma i sličnih oblika organizovanja na nivou MZ je dobar način za prikupljanje i identifikaciju potreba i delegiranje pitanja i zahtjeva građana prema lokalnim vlastima.

- **Kanal za komuniciranje.**

MZ jeste i treba da bude prvi nivo prikupljanja informacija, potreba i dalnjeg iniciranja zahtjeva prema JLS.

Omogućiti efikasniji protok informacija, prikupljanje i obradu zahtjeva u MZ i delegiranje pitanja prema JLS.

- **Razvojna funkcija.**

Uskladiti prioritete razvoja MZ sa strategijama razvoja JLS, educirati predstavnike MZ o značaju učešća građana u razvojnim procesima kako bi oni doprinijeli poboljšanju kvaliteta života i boljitku na lokalnom nivou.

- **Delegiranje pitanja prema JLS/posrednička uloga.**

Organizованo periodično okupljanje savjeta/vijeća u proširenom sastavu i argumentovano delegiranje pitanja od važnosti prema JLS i/ ili drugim institucijama/organizacijama bi moglo pojednostaviti i olakšati život građana u MZ.

+ **Ograničene povjerene nadležnosti.** Dati veće ovlasti MZ za koordinaciju između građana i viših nivoa vlasti u pogledu održavanja i uređenja lokalne infrastrukture, te izdavanja načelnih saglasnosti za urbanističke i građevinske dozvole.

- **Učešće u procesu odlučivanja.**

Ovo je funkcija kroz koju bi naročito mogla doći do izražaja uloga MZ kao pokretača građanskih inicijativa i omogućavanja učešća građana u procesu odlučivanja na lokalnom nivou. Za to je potrebno donijeti izmjene statuta JLS kako bi se ovakva koordinacijska uloga MZ formalizovala i uvela obaveza njihovog konsultovanja, uz jasno definisanje njihovih nadležnosti.

- **Konsultativna uloga.**

MZ trebaju biti konsultovane kod izdavanja okolišnih dozvola uz jasno definisane nadležnosti u tom procesu.

MZ treba biti uključena u koordinaciju posebno kada je u pitanju lokalna infrastruktura i koordinacija kod uređenja puteva, čišćenja puteva u zimskom periodu i sl.

JLS zajedno sa MZ trebaju razmotriti u kojim slučajevima MZ mogu i trebaju davati načelne saglasnosti kod izdavanja dozvola od strane opštine/općine (npr. okolinskih dozvola za objekte ili drugih dozvola koje mogu uticati na život cijele MZ) i to omogućiti kroz izmjene pravnog okvira.

- **Animiranje građanskog aktivizma.**

Ono što je bitno jeste animirati građane da učestvuju u javnim raspravama, kvalitetnije pripremiti građane za javne rasprave, kako bi potrebna argumentacija i zajednički stav bili odgovarajuća prepostavka za usklađivanja određenih planskih i urbanističkih dokumenata.

Treba prevazići trenutne komunikacione barijere, moguće manipulisanje i direktnim pozivima upućenim građanima osigurati da se njihov glas čuje i poštuje.

- **Depolitizacija.**

Osigurati balansiranu podršku razvoju infrastrukture u MZ a da politika ne presuđuje koja će MZ dobiti podršku JLS, a koja ne.

- **Zastupanje opštег interesa.**

MZ treba da bude mjesto u okviru čijeg djelovanja građani treba da istupe i daju svoje stavove o svim pitanjima koja se tiču MZ, npr. izgradnji puteva, deponijama, prerađivačkim kapacitetima čija izgradnja može da utiče na opšte dobro. JLS i nadležne službe moraju ozbiljno razmatrati stavove većine.

- **Informisanje i komunikacija.**

Dosadašnja praksa je pokazala da je mali odziv i učešće građana u javnim raspravama kada su u pitanju regulacioni planovi. Jedan od razloga jeste i nedostatak informacija. MZ bi trebala biti mjesto na kome građani u procesu pripreme za javnu raspravu mogu dobiti više informacija i pripremiti/usaglasiti zajedničke stavove u vezi s određenim pitanjima.

- **Koordinacija.**

Nije prihvatljivo uvoditi dodatnu administraciju uz već postojeće stručne službe u JLS, niti preklapanje nadležnosti koje već postoje u složenom bh. administrativnom aparatu.

- **Aktivno zastupanje interesa građana.**

Javne rasprave ne bi trebale biti tek rasprave kojim se ispunjava forma, nego mjesto na kome se prijedlozi građana ozbiljno razmatraju i uključuju u buduće planove.

+ Koordinacija s javnim službama i preduzećima. Uspostavljanje formalne koordinacije i saradnje između MZ i komunalnih preduzeća, civilne zaštite, policije, zdravstvenih i školskih ustanova, centara za socijalni rad i drugih javnih ustanova.

- **Prikupljanje sredstava.**

MZ trebaju biti proaktivne u prikupljanju sredstava i pokretanju i koordinaciji inicijativa za projekte od zajedničkog interesa, između ostalih i od strane privrednih subjekata, kroz saradnju i koordinaciju s javnim službama.

- **Preventivno djelovanje.**

Koordinacija je naročito bitna u slučaju elementarnih nepogoda ili određenih vanrednih situacija u MZ, o čemu bi njeni predstavnici trebali direktno koordinirati s nadležnim službama u ime građana.

- **Evidencija i dokumentovanje.**

MZ bi mogli voditi standardizovan jednostavan pregled informacija i kao takve ih dostavljati zainteresiranim stranama, kao u slučaju npr. provedbe imunizacije kad se domovi zdravlja obraćaju JLS u slučaju neodazivanja roditelja tokom perioda obavezne imunizacije djece. MZ bi mogla osigurati koordinaciju u tim slučajevima.

Standardizirati određene evidencije i biti mjesto na kome bi se mogla osigurati i formalna koordinacija s institucijama.

- **Formalizacija saradnje.**

Svako pitanje koje se tiče života svih građana u MZ kao što je pitanje vodosnabdijevanja, komunalnih usluga, sigurnosti građana i druga slična pitanja trebaju biti formalno regulisana kroz potpisivanje protokola o saradnji između MZ i nadležnih javnih preduzeća i institucija.

+ **Prikupljanje sredstava.** Koordinacija i pokretanje inicijativa za prikupljanje sredstava od privrednih subjekata za projekte koje građani iniciraju.

- **Legitimitet i transparentnost.**

U proces prikupljanja sredstava treba obavezno uključiti savjet/vijeće MZ kao zajedničko tijelo izabralih predstavnika građana.

Preporuka je da se osigura veća transparentnost u procesu prikupljanja sredstava i ohrabri MZ da prikuplja sredstva putem projekata, sponzorstava, poziva za podršku upućenih dijaspori i sl. Da bi takve akcije bile dugoročno moguće, za tako provedene inicijative i prikupljena sredstva moraju se uvesti mehanizmi koji će osigurati transparentnost, npr. izvještaji o utrošku sredstava i rezultatima akcije, kako bi se izbjegle bile kakve manipulacije i osiguralo povjerenje između davalaca i primalaca podrške.

Sponzorstvo od lokalnih privrednika uz punu transparentnost potrošnje sredstava i promocija društveno odgovornih preduzeća.

Za djelovanje u slučajevima prikupljanja sredstava za određene projekte ili humanitarnu pomoć MZ bi trebala statutom utvrditi kriterije za formiranje savjeta/vijeća koji bi se bavili ovakvim aktivnostima, koji bi uključili osobe koje imaju ugled u MZ, da stručne i profesionalne osobe provode ovakve aktivnosti.

MZ trebaju biti proaktivne u namicanju sredstava, između ostalih i od strane privrednih subjekata u cilju podrške sufinansiranju i finansiranju projekata koji su od zajedničkog društvenog interesa kao što su proslave, humanitarne akcije, sportske manifestacije i sl.

Inicijative treba pokretati na zborovima građana, kako bi prikupljanje sredstava imalo puni legitimitet. Svaka veća investicija koja bi uključila i privredne subjekte treba biti opravdana planom, projektom i iza ovakvih akcija treba stajati imenovani odbor MZ koji će uključiti stručna lica, pored predstavnika savjeta ili vijeća MZ.

- **Razvojni, strateški pristup.**

Ključna pretpostavka organiziranom djelovanju u namicanju sredstava je priprema i donošenje programa rada MZ koji treba biti usklađen sa strategijom razvoja na lokalnom nivou i koji, između ostalog, treba da uključi i različite izvore finansiranja pojedinih akcija.

+ **Administrativne usluge.** Pružanje administrativnih usluga, naročito u udaljenim i nepristupačnim MZ (otvaranje mjesnih matičnih ureda). Izrada analiza isplativosti otvaranja mjesnih ureda na nivou JLS. Uvođenje praksi kao što su periodične, ali redovne posjete matičara udaljenim MZ, ili organizovanje građana na nivou MZ u svrhu zajedničke posjete matičnim uredima radi smanjenja troškova pristupa ovim uslugama.

- **Olakšan pristup uslugama.**

Sporazum s matičnim uredima za ograničene osnovne usluge i periodična posjeta

pravnog savjetnika iz JLS koji bi mogao pružiti određene vrste usluga direktno u udaljenim MZ.

- **Delegirane/povjerene nadležnosti.**

Moguća podrška mjesnih matičnih ureda za jednu ili više udaljenih MZ, ili povremene posjete i podrška matičara u prikupljanju zahtjeva i izdavanju osnovnih dokumenata.

Isto tako MZ može biti mjesto za prikupljanje zahtjeva, podnesaka i podršku u osnovnoj obradi podataka koje bi potom, u ime svojih građana, dostavljala JLS na rješavanje. U i za ime svojih mještana MZ može u saradnji sa JLS olakšati pružanje usluga posebno u udaljenim MZ.

Obezbijediti pružanje usluga u susjednim MZ koje imaju kancelarije matičnih ureda.

Svako prebacivanje nadležnosti na MZ u smislu pružanja administrativnih usluga značilo bi profesionalizaciju i tehničku opremljenost MZ za takav vid podrške.

- **Finansijsko-pravna analiza.**

Dodatna administracija ne bi istovremeno značila smanjenje administracije u JLS, što zahtijeva finansijsko-pravnu analizu. Razviti jasne kriterije kao što su broj stanovnika, geografsko područje koje MZ pokriva, udaljenost i sl. i uraditi detaljnu analizu isplativosti koja bi opravdala otvaranje mjesnih matičnih ureda ili drugih alternativnih rješenja.

- **Dekoncentracija usluga.**

Dugoročno razmotriti djelomičnu dekoncentraciju specifičnih usluga posebno u ruralnim i dislociranim MZ uz analizu njihove opravdanosti (npr. mjesni matični ured).

Ograničene osnovne usluge i periodična posjeta pravnog savjetnika iz JLS koji bi mogao pružiti određene vrste usluga.

Da bi se te usluge pružile građanima, potrebna je bolja komunikacija između predstavnika JLS i MZ. MZ bi u tom slučaju moglo posredovati kod prikupljanja zahtjeva građana, a JLS bi svoje usluge mogla pružati u udaljenim MZ povremenim posjetama pravnih savjetnika.

- **Informativne usluge.**

Jedan od mehanizama podrške MZ bi mogao biti besplatan telefonski broj za pravne savjete i podršku pružanju administrativnih usluga direktno u MZ od strane angažovanog uposlenika.

- **Dodatne usluge.**

Pored mjesnih matičnih ureda, stručna tijela treba da procijene koji vid dodatnih administrativnih usluga angažovane osobe u MZ mogu pružati građanima u MZ te osigurati odgovarajuću obuku za iste.

+ Dostupnost i pristupačnost. Unapređenje osnovnih funkcija MZ (radno vrijeme, lokacija, kontakti s građanima, itd.).

- **Profesionalizacija.**

Profesionalizacija pozicije sekretara MZ može značajno doprinijeti unapređenju osnovne informativne i koordinirajuće funkcije MZ.

- **Tehnička opremljenost.**

Jedan od načina za unapređenje osnovnih funkcija MZ je tehnička opremljenost, internet konekcija, oglasna ploča o osnovnim uslugama i informacijama koje građanin može dobiti u MZ. Pored toga, da bi se napravio korak u pravcu unapređenja osnovnih funkcija, svakako su potrebne legislativne promjene, promjena statuta, pravilnika o radu MZ, te posljedično i uvođenje djelomične profesionalizacije u radu MZ.

- **Otvorenost i pristupačnost.**

Definisati jasno statutom ili pravilnikom prilagođeno radno vrijeme u popodnevним satima za kontakte s građanima, lokacija treba biti vidno obilježena, obavještenja upućena građanima trebaju biti na svim poznatim mjestima kao što je oglasna tabla i sl.

- **Aktiviranje savjeta/vijeća.**

Osigurati proaktivnije djelovanje samog savjeta/vijeća MZ i redovne sastanke minimalno jednom u 3 mjeseca, kao i redovnu komunikaciju sa JLS i povratne informacije proslijeđene građanima.

+ Edukativna funkcija. Organizacija edukativnih sadržaja za ugrožene kategorije, koji povećavaju njihove šanse za zapošljavanje ili honorarni rad.

- **Koordinacija i saradnja s drugim institucijama.**

Uspostaviti saradnju s biroima za zapošljavanje, centrima za edukaciju, zadrugama, nevladinim organizacijama, udruženjima poljoprivrednika i sl. i podržati provedbu edukacije koja bi mogla doprinijeti povećanju šansi za zaposlenje ili povremeni angažman ugroženih kategorija.

MZ može imati ulogu u koordinaciji i povezivanju između potencijalnih poslodavaca, ili korisnika usluga, i pružalaca usluga na nivou MZ.

- **Razvojni pristup.**

Kako bi se provodile edukacije koje vode ka realnim prilikama za zapošljavanje, MZ treba da se konsultuju i sarađuju s lokalnim razvojnim agencijama i /ili službama za ekonomski/gospodarski razvoj.

- **Informacije o edukacijama.**

MZ bi trebala osiguravati informacije o dostupnim edukacijama i naći efikasne metode za obavještavanje građana o mogućim obukama (oglasne ploče, FB stranica MZ i sl.).

Uspostavljanje info pulta pri MZ o edukacijama koje mogu biti zanimljive građanima.

- **Prostor za edukacije.**

Isto tako MZ bi mogla prikupljati informacije o zainteresovanim građanima, posredovati s realizatorima edukativnih sadržaja i, u slučaju mogućnosti realizacije obuke za određene specifične grupe u MZ, ponuditi vlastiti prostor za organizaciju edukacija.

- **Posrednička uloga.**

Također, saradnja s biroima za zapošljavanje i drugim međunarodnim i domaćim organizacijama koje provode edukaciju u cilju povećanja znanja i vještina koje omogućavaju lakše zapošljavanje, sticanje dodatnih prihoda ili samozapošljavanje su aktivnosti u kojima MZ može biti posrednik kroz informisanje, anketiranje i zajedničko organizovanje edukacija i ustupanja prostora MZ za obuku zainteresovanih mještana.

MZ trebaju biti otvorene za saradnju s drugim institucijama koje rade s ugroženim kategorijama i podržati edukaciju za iste osiguravanjem prostora, pozivima na edukaciju i sl.

- + Preventivno djelovanje. Uloga u zaštiti od elementarnih nepogoda, kao i pružanje pomoći i saniranje štete nakon elementarnih nepogoda.

- **Organizacija obuka.**

Da bi MZ odgovorila zahtjevima na adekvatan način naglašena je potreba za organizacijom obuke, osiguravanjem osnovnih tehničkih uslova za brze reakcije.

Omogućiti materijalna i tehnička sredstva i znanja za prve reakcije u odnosu na potencijalne rizike.

Edukacija i povremene pokazne vježbe u skladu s programima obuke od strane relevantnih institucija, npr. u slučaju požara osigurati naprtnjače, hidrante u područjima koja su često pogodjena požarima, kao i drugu elementarnu materijalno-tehničku podršku za efikasno djelovanje MZ u slučajevima nepogoda.

Minimalo jednom godišnje provoditi obuku imenovanih povjerenika Civilne zaštite u MZ, ali i osigurati barem informativnu podršku o djelovanju u slučaju elementarnih nepogoda samim građanima na zborovima ili drugom vidu ciljanoga okupljanja.

U saradnji sa službama civilne zaštite, i u skladu sa zakonskim rješenjima i pravilnicima iz oblasti civilne zaštite, potrebno je imenovati povjerenika u svim MZ i obezbijediti redovno zajedničko planiranje i obuku. Povjerenici bi isto tako na nivou MZ trebali u saradnji sa savjetom/vijećem MZ pripremiti plan djelovanja u slučaju elementarnih nepogoda, kojim su pojedina područja naročito podložna. Štab CZ bi trebao osigurati punu podršku povjerenicima većim prisustvom na terenu i osiguravanjem podrške u opremanju, ali i evidentiranju svih resursa koji mogu biti stavljeni na raspolaganje u slučaju potrebe.

- **Koordinacija s nadležnim službama.**

Osnažiti ulogu MZ i saradnju s civilnom zaštitom, vatrogasnim službama i drugim nadležnim subjektima u cilju preventive, planiranja i djelovanja.

- **Saradnja i volontiranje.**

Ova uloga se smatra izuzetno značajnom i MZ bi je trebala ubuduće organiziranije obavljati. Posebno je istaknuta spremnost građana na solidarnost i volonterski angažman u slučaju elementarnih nepogoda.

- **Uspostava jasnih procedura.**

Sistem odgovornosti treba biti formaliziran s vrlo jasnim procedurama djelovanja.

- **Mapiranje resursa.**

Mapiranje značajnih resursa kojim MZ/grajđani raspolažu i koji se mogu staviti u funkciju u slučaju elementarnih nepogoda.

- + **Evidencija i dokumentovanje.** Vođenje evidencije o socijalno ugroženim kategorijama stanovništva i proaktivnija uloga u rješavanju njihovih problema, kontakti s relevantnim institucijama.

- **Vođenje osnovnih evidencija.**

Uvesti vođenje evidencije i osiguravanje podrške socijalno ugroženim kategorijama uvrstiti kao jednu od ključnih funkcija MZ, naročito u udaljenim mjestima.

Osigurati saradnju s centrima za socijalni rad koji bi trebali utvrditi kriterije i podržati MZ u kreiranju odgovarajućih osnovnih evidencija o socijalno ugroženim kategorijama.

Prvi korak treba biti mapiranje socijalno ugroženih kategorija u koordinaciji i komunikaciji s centrima za socijalni rad.

- **Saradnja s NVO.**

Izuzetno je važna saradnja s nevladinim organizacijama koje osiguravaju podršku socijalno ugroženim grupama.

Koordinacija sa stručnim službama.

Da bi se MZ bavila ovim pitanjima treba dobiti stručnu podršku od centra za socijalni rad o tome ko se može kategorisati kao socijalno ugrožena grupa/pojedinac. Svako djelovanje u tom pravcu bi zahtijevalo saradnju s centrom za socijalni rad, te je potrebno analizirati u kom obimu je moguć angažman MZ u ovoj oblasti.

- **Volonterske akcije.**

MZ treba da ima tek osnovne evidencije za posjete građanima u stanju potrebe i provjeru kakav vid podrške oni trebaju kako bi u njihovo ime tražila podršku od relevantnih institucija i vlastitim volonterskim akcijama osigurala direktnu podršku.

Osigurati operativnu podršku ugroženim kategorijama kroz organizaciju volonterskih grupa i sl.

+ Transparentnost i sprečavanje korupcije. Sprečavanje zloupotreba kod dodjele pomoći, donacija i sredstava za projekte. Uvođenje mehanizama za veću transparentnost i sprečavanje korupcije.

- **Transparentnost pri dodjeli pomoći.**

Veća transparentnost u radu same MZ uz izvještaj o aktivnostima koje MZ provodi u slučaju da je uključena u dodjelu pomoći. U slučaju da donator, pravno ili fizičko lice sam distribuira pomoć, MZ bi jedino mogla biti uključena u određivanje kriterija za dodjelu pomoći, kao omogućavanje pristupa vlastitim evidencijama o socijalno ugroženom stanovništvu i njihovim potrebama.

Kriterije sprečavanja zloupotreba jasno utvrditi statutom, pravilnikom uz kontrolu potrošnje od strane nadležnih službi JLS.

- **Transparentnost kod kapitalnih projekata.**

Transparentni prikazi investicija za sve infrastrukturne projekte koje JLS provodi u MZ.

Statutom i drugima aktima utvrditi kriterije nadzora i izvještavanja o svim značajnim aktivnostima koje se provode u MZ.

- **Uvođenje mehanizama nadzora.**

Uvesti obavezne knjigovodstvene obračune, godišnji izvještaj o radu i finansijski izvještaj, jasno aktima utvrditi ko je odgovoran za kontrolu izvještaja i uključiti veći broj osoba

u strukturu odlučivanja za sve projekte, aktivnosti i humanitarnu pomoć koja se odvija preko MZ. Gdje god postoji mogućnost da MZ direktno učestvuje u dodjeli pomoći, utvrditi jasne kriterije za tu pomoć.

- **Izvještavanje.**

Javne nabavke su pod ingerencijom JLS i osiguravaju transparentnost i tako treba ostati za sve nabavke i prema MZ. Sama MZ treba uvesti redovnu praksu izvještavanja o svom radu.

Statutom MZ definirati ta pitanja, obavezati MZ na redovno izvještavanje o svojim aktivnostima i predstavljanje izvještaja jednom godišnje na zboru građana, kao i dostavljanje izvještaja nadležnoj službi JLS.

+ Posrednička uloga. Obezbođivanje osnovnih higijenskih i zdravstvenih uslova za život kroz saradnju s komunalnim preduzećima.

- **Saradnja s komunalnim preduzećima.**

Redovna komunikacija i koordinacija s komunalnim preduzećem.

Uvesti obavezu gazdovanja svim mjesnim vodovodima od strane ovlaštenog preduzeća, kako bi se osigurao kvalitetni higijenski i zdravstveni nadzor.

Direktna saradnja sa JLS i komunalnim preduzećem te zavodom za javno zdravstvo u osiguravanju redovne kontrole kvaliteta voda i uklanjanja divljih deponija na području MZ.

Uspostaviti formalnu saradnju s komunalnom policijom i pokrenuti inicijative za uvođenje mehanizma sankcije za one koji ne poštuju komunalni red.

Zajedno s ekološkim organizacijama i javnim ustanovama za zaštitu zdravlja građana provoditi akcije podizanja svijesti i educiranja građana o značaju higijenskih i zdravstvenih uslova za kvalitet života svih u MZ.

Ta pitanja regulisati kroz sporazume o saradnji s veterinarskim stanicama, poljoprivrednim i komunalnim inspekcijama i zadužiti savjet/vijeće MZ da pravovremeno reaguje u slučajevima potrebe.

Primjedbe i sugestije stanovništva adekvatno tretirati i pravovremeno djelovati.

Opštinskim/općinskim aktima o komunalnom redu, te dalje statutom MZ precizirati ta pitanja, kao i sankcije u slučaju prekršaja.

+ Afirmacija građanskih akcija. Organizacija građanskih akcija, koordinacija i komunikacija.

- **Okvir za djelovanje.**

Akcije u MZ su svakako važne i trebaju biti provedene u skladu s inicijativama i potrebama koje su utvrdili građani, grupe građana ili savjet/vijeće MZ.

Podrška uvođenju foruma građana kao primjera građanskog organizovanja, iniciranje djelovanja volonterskih grupa, posebno mladih ljudi i sl.

- **Promocija, organizacija, koordinacija.**

Promovisati građanski aktivizam i one koji su svojim inicijativama doprinijeli općem dobru.

Neposredno odlučivanje građana putem zborova građana treba biti osnova za utvrđivanje zajedničkih inicijativa te koordinaciju djelovanja kroz savjet/vijeće MZ.

Savjeti/vijeća MZ trebaju biti odgovorni za koordinaciju akcija kao što su prikupljanje humanitarne pomoći, zajedničke inicijative na uređenju igrališta, centra sela, organizovanje vjerskih i drugih manifestacija i sl.

+ Informativna uloga. Redovno i detaljno informisanje građana o načinima pružanja usluga u MZ (isticanje radnog vremena, broja telefona, imena uposlenih, liste usluga koje MZ pruža, jasno istaknut statut MZ, itd.).

- **Alatke i kanali informisanja.**

Koristiti oglasnu ploču MZ, web-stranicu MZ, FB stranicu MZ i druga odgovarajuća mjesta za obavijesti.

Redovno održavanje informativnih sastanaka i zborova građana, što masovnije i time i legitimnije.

Web-stranice JLS treba da sadrže osnovne informacije o MZ (broj telefona, kontakt osobu, radno vrijeme i sl.).

Treba koristiti različite kanale informisanja kako bi se osiguralo da informacije o uslugama koje pruža MZ budu dostupne svim građanima.

Osigurati informativne postere na vidljivim mjestima ispred škole, područne ambulante i vjerskih objekata, zatim radio-oglase, info pultove, objave u lokalnim novinama, informacije od vrata do vrata putem omladinskih volonterskih grupa i sl.

+ Modernizacija usluga u MZ, naročito administrativnih, gdje se kroz određena tehnička rješenja može obezbijediti lakši pristup tim uslugama za građane u udaljenim područjima.

- **E-usluge.**

JLS treba težiti uspostavljanju e-usluga, kao i osigurati podršku u korištenju istih i u MZ.

Obezbijediti punu IT podršku uredima MZ i odgovarajuću elektronsku povezanost sa JLS. E-uprava u JLS i umrežavanje sa MZ uz edukaciju predstavnika MZ.

- **Društvene mreže.**

Pokretanje gdje god je moguće web-stranica ili FB stranica MZ, osiguravanje redovnih informacija od značaja za građane MZ putem lokalnog radija i drugih medija, npr. portala. Tamo gdje postoji mogućnost elektronskih usluga uvezati sistem sa JLS i na taj način olakšati pristup građana administrativnim uslugama. Za udaljena područja na kojim postoji mogućnost modernizacije u dogledno vrijeme obezbijediti usluge kurira.

- **Kadrovska sposobljenost.**

Angažovati lice koje će imati zadovoljavajući nivo znanja uključujući i IT vještine za pružanje osnovnih usluga građanima. Osigurati tehničko opremanje kancelarije i komunikacijsko povezivanje s opštinama/općinama i drugim institucijama. Razviti i ažurirati bazu podataka

građana s osnovnim informacijama kao što su e-mail, adresa, kontakt telefon i slično.

• Volonterske akcije. Pružanje usluga organizacije volonterskih timova (npr. za pomoć starim i iznemoglim licima).

- Dobre prakse.**

U saradnji s udruženjima građana uz potrebnu obuku volonterskih grupa.

Koristiti dragocjena iskustva NVO i programa podrške volonterima, kao i podršku centra za socijalni rad kako bi se provela odgovarajuća obuka iiniciralo formiranje lokalnih volonterskih timova koji bi kontinuirano djelovali u MZ.

- Saradnja s udruženjima.**

MZ može pružiti podršku u uspostavljanju volonterskih timova i u saradnji s udruženjima mladih i udruženjima žena ustupiti svoje prostorije za njihovo okupljanje.

Kroz postojeće programe, Crveni krst (CK) može podržati akcije promocije volonterizma među građanima, posebno mladima.

- Izrada propisa.**

U okviru samih pravilnika o radu MZ, po potrebi, utvrditi i formiranje i rukovođenje radom volonterskih timova.

- Promocija volonterizma.**

Mladi trebaju biti ohrabreni da na nivou MZ osnivaju volonterske grupe i da promovišu volonterizam kao način zajedničkog pozitivnog djelovanja za boljšak cijele zajednice ili posebnih marginaliziranih grupa.

3.3 MZ KAO DRUŠTVENI CENTAR I CENTAR KULTURE U ZAJEDNICI

VIZIJE MZ KAO DRUŠVENOG CENTRA

3.3.1 Uloga MZ kao društvenog centra i centra kulture u zajednici

Uloga MZ kao društvenog centra i centra kulture u zajednici se uglavnom svodi na inicijative pojedinaca i njihov aktivizam, te kroz korištenje prostorija MZ u te svrhe. Komparativni izvještaj navodi da „osim fizičkog prostora, MZ bi trebalo da razviju programe i da imaju nadležno osoblje ili volontere za njihovu provedbu pored inicijative pojedinaca“.¹¹ U fokus grupama je istaknuto da se takve aktivnosti mogu realizovati i kroz blisku saradnju MZ sa školama i komunalnim preduzećima, gdje bi MZ nastupile kao koordinator ili posrednik u omogućavanju saradnje. Međutim, postoje i mišljenja da bez sistemskog uređivanja tih odnosa ne može biti ni kvalitetne saradnje. Prema nalazu Komparativnog izvještaja, „postojeći zakoni u BiH ne isključuju mogućnost da MZ postanu centri zajednice“.¹² Međutim, potrebno je riješiti pravni status MZ: „Pravni status MZ je važan da bi one funkcionirole kao pravi centri zajednice“.¹³

U fokus grupama je izraženo mišljenje da je bilo koju vrstu društvenih aktivnosti teško realizovati bez sredstava koja bi se kroz budžet MZ izdvajala namjenski za te vrste aktivnosti, dok 30% učesnika ankete smatra da je potrebno osigurati grant za ove svrhe iz sredstava

11 Analitika, 2016., str. 60.

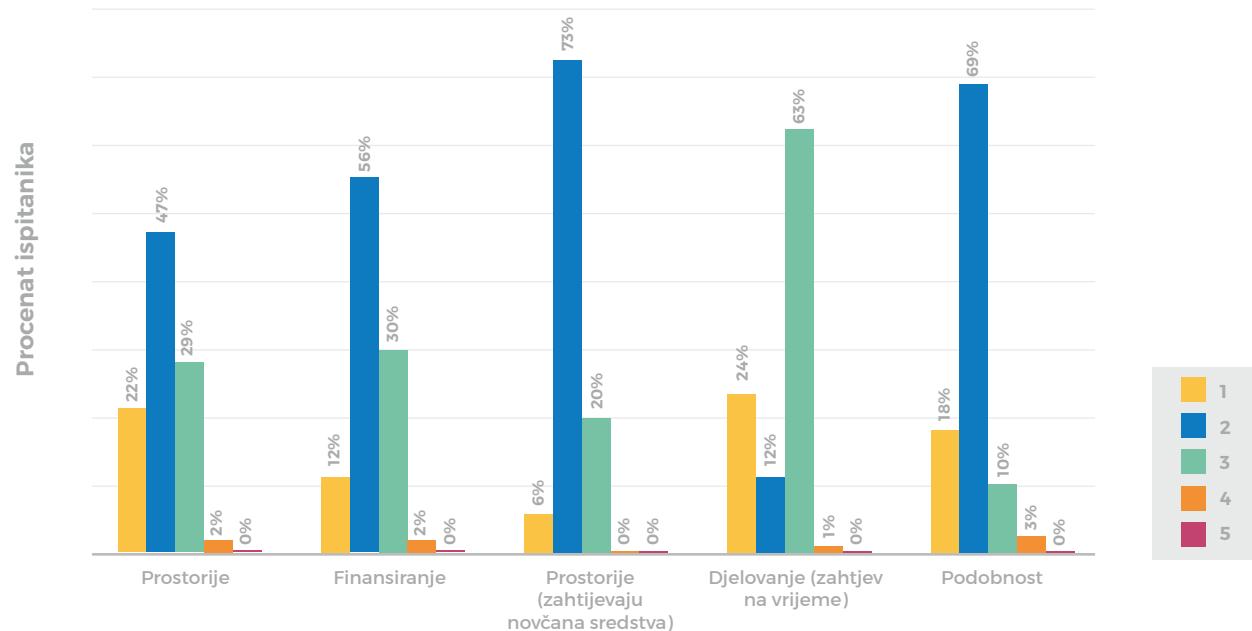
12 Analitika, 2016., str. 57.

13 Ibid.

MZ; 66% ispitanika podržava stav da MZ treba pomoći građanima kod obraćanja nevladinim organizacijama ili opštini/općini za obezbjeđenje potrebnih sredstava. Ovi nalazi su u skladu s preporukama Komparativnog izvještaja koji prepoznaće važnost stvaranja finansijskih preduslova za ostvarivanje ove uloge MZ. U slučaju da se građani obraćaju MZ sa zahtjevom za osnivanje biblioteke, pozorišta ili za gradnju sportskog terena, 73% ispitanika smatra da MZ treba lobirati kod opštine/općine, nevladinih organizacija i slično za uspostavu novog objekta, a 20% predlaže prikupljanje sredstava za finansiranje novog objekta.

Naveden je primjer ruralnih MZ iz kojih su mlađi ljudi otišli u urbane sredine, tako da imaju jako mali broj djece školskog uzrasta zbog čega je zatvorena i škola, dok većinu preostalog stanovništva čine penzioneri. U tom slučaju društvene sadržaje je potrebno prilagoditi toj strukturi populacije.

Društvena događanja, kultura i sport

Grafikon 4. Društvena događanja, kultura i sport

Pitanje	Lokalne grupe iz zajednice traže prostorije za fitness/folklor/izviđače/jutarnje kafe i druženje. Treba li MZ:	Ove grupe se obraćaju MZ sa zahtjevom za skromna finansijska sredstva za njihove aktivnosti. Treba li MZ:	Građani se obraćaju MZ navodeći da je zajednici potrebna biblioteka/pozorište/sportski teren. Treba li MZ:	Građani se obraćaju MZ navodeći da je zajednici potrebna grupa za folklor/izviđače/košarkaški ili nogometni klub/igranje domina. Treba li MZ:	Lokalna grupa se obraća MZ sa zahtjevom za skromno finansiranje/upotrebu prostorija MZ za održavanje sastanaka određene vjerske grupe ili edukaciju/aktivnosti fokusirane na određenu etničku grupu. Treba li MZ:
1	22% – pomoći grupama da pregovaraju kod korištenja prostorija škole/obdaništa/nevladine organizacije.	12% – savjetovati ih da se obrate nevladinom sektoru ili općini/opštini.	6% – obavijestiti građane da ona nema novca za te potrebe i savjetovati ih da se obrate općini ili nevladinoj organizaciji.	24% – savjetovati kome mogu da se obrate radi uspostavljanja inicijative.	6% – dozvoliti korištenje resursa MZ i prostorija podjednako svim građanima bez obzira na religijsku ili etničku pripadnost.
2	47% – imati vlastite prostorije i učiniti ih dostupnim.	66% – pomoći im u obraćanju nevladinim organizacijama ili općini/opštini.	73% – lobirati kod općine/opštine, nevladinih organizacija i slično za uspostavu novog objekta.	12% – obratiti se nevladinoj organizaciji i tražiti od nje uspostavljanje inicijative.	18% – zabraniti korištenje resursa MZ za religijske ili etnički fokusirane aktivnosti.
3	29% – podržati lokalni dom kulture da osigura prostorije.	30% – osigurati grant iz sredstava MZ.	20% – započeti s prikupljanjem sredstava za finansiranje novog objekta.	63% – uspostaviti i voditi inicijativu, uključujući doniranje i prikupljanje potrebnih sredstava.	69% – napraviti sopstvena pravila i upute u vezi s korištenjem resursa i prostorija MZ.
4	2% – Drugo.	2% – Drugo.	0% – Drugo.	1% – Drugo.	10% – odlučivati o svakom zahtjevu pojedinačno.
5					3% – Drugo.

Tabela 4. Društvena događanja, kultura i sport

3.3.2 Modaliteti funkcije MZ kao društvenog centra i centra kulture u zajednici

Saradnja s nevladinskim sektorom. Komparativni izvještaj navodi da se ova funkcija prvenstveno može realizovati "u saradnji sa neformalnim grupama ili lokalnim NVO, uključujući one aktivne u oblastima kulture, obrazovanja, socijalne zaštite i rekreacije."¹⁴ Istraživanje provedeno kroz fokus grupe je pokazalo da je saradnja s nevladinskim sektorom izrazito slaba u većini sredina, što se pripisuje različitim faktorima: nedefinisanim pravnim statusom MZ, nedostatku finansija za zajedničke projekte, nedostatku interesa, itd. Generalno, percepcija NVO je jako loša među predstvincima MZ, što je faktor kojem se treba posvetiti posebna pažnja u budućnosti. NVO se u nekim primjerima čak optužuju za zloupotrebu MZ i njihove uloge, dok se u velikom broju slučajeva ta saradnja svodi na učešće u nekim projektima kroz distribuciju grantova, bez suštinske saradnje. S obzirom da se u nekim opština/općina MZ i NVO natječu za ista sredstva u budžetu opštine/općine, stvoren je i određeni vid suparništva. S druge strane, kada je u pitanju učešće građana u radu MZ, naročito uključivanja žena, penzionera i mladih, predstavnici MZ najčešće predlažu da se te grupacije animiraju preko udruženja koja ih inače okupljaju i zastupaju njihove partikularne interese.

Ukoliko se izrazi interes za osnivanjem kulturnog ili sportskog udruženja, 63% učesnika u anketi smatra da MZ treba pokrenuti i voditi inicijativu, uključujući doniranje i prikupljanje potrebnih sredstava, a samo 12% smatra da se MZ treba obratiti nevladinoj organizaciji i tražiti od nje pokretanje inicijative. Stoga se može reći da postoji određeni prostor za saradnju, ali da te modalitete treba posebno osmisliti i definisati teme i sadržaje za koje postoji interes na obje strane.

Izražen je i stav da NVO ne treba gledati samo kao priliku za neku materijalnu korist, nego i kao priliku za dodatnu edukaciju:

„Ja na sve seminare na koje sam išla nisam imala nikakve finansijske naknade, već sam nešto novo naučila, što meni igra bitnu ulogu u svemu tome. Naši mještani i naši volonteri većinom traže samo finansijske naknade... prijavljivaće se nevladinim organizacijama na njihove grantove samo ako su u pitanju novčana sredstva. I to je najveći problem u svemu tome. Naši mještani ... nemaju uopće svijest prema nekim stvarima i da ta svijest postoji bila bi još bolja suradnja.” (Žena, Sanski Most).

Stoga se nameće zaključak da je jedan od preduslova za bolju saradnju između NVO i MZ i promjena svijesti o ulozi NVO, odnosno otklanjanje određenih predrasuda.

Kod nekih predstavnika MZ postoji mišljenje da NVO imaju veće iskustvo i znanje za izradu prijedloga projekata, iskustvo u apliciranju za finansijska sredstva i u implementaciji projekata, tako da je preporučeno da se uspostavi saradnja na razmjeni takvih znanja i iskustava, kao i u svrhu zajedničkog apliciranja za projekte na partnerskoj osnovi. Slična saradnja bi mogla biti uspostavljena i na primjeru poljoprivrede ili poduzetništva, kao što je slučaj u Sanskom Mostu: „Naš NVO radi na organizaciji otkupa mljeka u sve jednoj mjesnoj zajednici i to vrlo dobro sa sedamdeset pet sabirnih mjesta za mljeko”.

Generalno, saradnja između NVO i MZ zahtijeva bolju koordinaciju i komunikaciju, naročito kad su u pitanju njihove aktivnosti:

„Savjet mjesne zajednice bi trebao pozvati predstavnike svih tih udruženja i sekcija na nivou svoje mjesne zajednice i da zajednički naprave plan kako da se prezentiraju, predstave svojim građanima. Da naprave prigodan program, kao što mi radimo kad dođe diaspora, i na taj način da što više mladih privuče u te svoje aktivnosti.” (Žena, Sanski Most).

Korištenje prostorija MZ. Saradnja između MZ i NVO se može realizovati kroz korištenje zajedničkih prostorija u slučajevima gdje MZ posjeduju vlastiti prostor ili imaju pravo da ga koriste. To smatra i 47% učesnika ankete, a naročito se odnosi na kulturna ili sportska udruženja, koja nemaju vlastiti prostor. Kada je u pitanju korištenje prostorija MZ generalno, 69% učesnika ankete smatra da MZ treba napraviti sopstvena pravila i upute u vezi s korištenjem prostorija, 6% smatra da je potrebno dozvoliti korištenje resursa i prostorija MZ podjednako svim građanima bez obzira na religijsku ili etničku pripadnost, a 18% da je potrebno zabraniti korištenje resursa MZ za religijske ili etnički fokusirane aktivnosti. Međutim, u nekim slučajevima ne postoji zakonski osnov po kojem bi MZ mogle ustupiti prostor drugim korisnicima, što bi trebalo uzeti u obzir u eventualnim promjenama regulative. Takođe, 29% ispitanika smatra da MZ trebaju podržati lokalni dom kulture koji bi osigurao prostorije u te svrhe.

3.3.3 Preporuke za unapređenje funkcije MZ kao društvenog centra

---

+ Podrška angažmanu pojedinaca. Prepoznati i podržati aktivizam, inicijative i angažman pojedinaca u MZ kao centru društvenih dešavanja u zajednici.

- Modaliteti angažmana.**

Inicijative i angažman pojedinaca se mogu podržati kroz neposredni izbor predstavnika MZ, učešćem u radu komisija, te obilaskom terena i konstruktivnim razgovorima.

Kriteriji i modeli za sudjelovanje bi trebali biti poznati građanima.

Kod kandidiranja projekata, potrebno je uvesti tabele za evidenciju i bodovanje kvaliteta inicijative.

Pojedincima koji predlažu ideju ili projekat za unapređenje života u MZ ili njenog funkcionisanja potrebno je omogućiti pristup savjetu/vijeću MZ.

- Tematski pristup.**

U okviru mjesne zajednice moguće je formirati tematske komisije u sklopu kojih bi djelovali zainteresirani pojedinci, koji žele pokrenuti određene inicijative ili projekte.

- Jasne procedure.**

Potrebno je propisati jasnu proceduru o načinu pokretanja inicijative od strane pojedinca, propisati obrasce i omogućiti olakšano upućivanje takvih inicijativa (u prostorijama MZ, ili preko web-stranice, itd.).

Savjet/vijeće MZ treba biti upoznato sa situacijom u cijeloj opštini/općini, biti uključeno u praćenje provedbe projekata na području mjesne zajednice i JLS.

Zbor građana treba da ostane jedna od mogućnosti za pokretanje inicijative.

Podrška inicijativi pojedinca se može obezbijediti putem članova savjeta/vijeća mjesne zajednice koji se biraju teritorijalno. Savjet/vijeće MZ putem prijedloga vijećnika tako može da razmatra i odlučuje o inicijativi pojedinca.

Pojedinac može predložiti inicijativu, ali bi se za veće akcije o njegovom prijedlogu trebao izjasniti veći broj građana putem zbora građana.

Svaki pojedinac koji je zainteresovan da pomogne mjesnoj zajednici treba imati mogućnost da predloži pismeni prijedlog. Na taj način ostaje trag njegovog angažmana. MZ treba proceduralno definisati način obraćanja kao i procesiranje prijedloga i eventualno proslijedivanje drugim instancama prema nadležnosti.

Aktivizam je potrebno prepoznati i podržati. Potrebno je održati neposrednost u procesu kako bi aktivisti bili i dalje zainteresirani, ali neopterećeni birokratijom. Administrativne procedure zamaraju pojedince i u značajnoj mjeri mogu negativno uticati na aktivizam. Stoga je dovoljno da u mjesnoj zajednici postoji kontakt osoba za aktiviste, dok je sva pisana procedura svedena na minimalnu mjeru.

Potrebno je obezbijediti povratnu informaciju aktivistima o ishodu njihove inicijative. Poželjno bi bilo da mjesne zajednice podstaknu diskusiju o inicijativi pojedinca kako bi se sagledala realnost i sprovodivost ideje kao i mogućnosti za eventualni samodoprinos, te u konačnici i potencijalno priliku za sazivanje zbora građana.

- **Prikupljanje sredstava.**

Da bi MZ adekvatno nagradila pojedinca i pokrenula inicijativu na njegov prijedlog potrebna joj je finansijska podrška jer bez finansijskih sredstava rijetko može djelovati na bazi prijedloga od strane pojedinca.

Pravno regulisati korištenje prostorija MZ kao društvenog centra i centra kulture/sporta. Jasne procedure.

Ukoliko je neophodno, regulisati putem odluke savjeta/vijeća/skupštine, odnosno putem pravilnika/uputstva o korištenju prostora MZ.

Korištenje prostorija MZ kao društvenog centra i centra kulture/sporta je potrebno formalno precizirati putem procedura i kriterija i učiniti ih dostupnim svim zainteresiranim stranama.

Potrebno je proceduralno i jednostavno regulisati mogućnost korištenja prostorija MZ putem formalnog zahtjeva koji bi popunjavao korisnik.

Potrebno je da se izradi i usvoji pravilnik za korištenje prostorija MZ kao društvenog centra, ali o njegovom sadržaju treba da odlučuju građani, odnosno sve osobe u mjesnoj zajednici. Takav pravilnik bi obuhvatio proceduru korištenja prostorija i nivo troškova za tekuće održavanje.

Preporuka je da se prostor daje bez nadoknade uz postojanje jasno definisane procedure dodjele prostora (kada, ko i za koje namjene koristi prostor) u edukativne svrhe. Svako ko na taj način koristi prostor, nužno je da ga nakon korištenja ostavi u prvobitnom stanju.

Donijeti kućni red o korištenju prostora MZ na bazi uputstva. Kućnim redom definisani detaljno uslove korištenja prostorija, njihovu svrhu i namjenu. Donijeti i pravilnik o korištenju prostorija i utvrditi proces dodjele na korištenje.

- **Pravno regulisati korištenje prostorija MZ** kao društvenog centra i centra kulture/sporta.

- **Jasne procedure.**

Ukoliko je neophodno, regulisati putem odluke savjeta/vijeća/skupštine, odnosno putem pravilnika/uputstva o korištenju prostora MZ.

Korištenje prostorija MZ kao društvenog centra i centra kulture/sporta je potrebno formalno precizirati putem procedura i kriterija i učiniti ih dostupnim svim zainteresiranim stranama.

Potrebno je proceduralno i jednostavno regulisati mogućnost korištenja prostorija MZ putem formalnog zahtjeva koji bi popunjavao korisnik.

Potrebno je da se izradi i usvoji pravilnik za korištenje prostorija MZ kao društvenog centra, ali o njegovom sadržaju treba da odlučuju građani, odnosno sve osobe u mjesnoj zajednici. Takav pravilnik bi obuhvatio proceduru korištenja prostorija i nivo troškova za tekuće održavanje.

Preporuka je da se prostor daje bez nadoknade uz postojanje jasno definisane procedure dodjele prostora (kada, ko i za koje namjene koristi prostor) u edukativne svrhe. Svako ko na taj način koristi prostor, nužno je da ga nakon korištenja ostavi u prvobitnom stanju.

Donijeti kućni red o korištenju prostora MZ na bazi uputstva. Kućnim redom definisani detaljno uslove korištenja prostorija, njihovu svrhu i namjenu. Donijeti i pravilnik o korištenju prostorija i utvrditi proces dodjele na korištenje.

+ **Angažman volontera.** Pravno regulisati angažman volontera u društvenim, sportskim i kulturnim dešavanjima.

- **Jasne procedure.**

Formalizirati odnose s NVO, te omogućiti obogaćivanje nastavnih sadržaja temama o volonterizmu i društveno korisnom djelovanju.

Konzistentna primjena Zakona o volontiranju i cijeli proces treba da prati promocija volonterskog rada i aktivizma. Za takvo što MZ treba biti ovlaštena kao i druge javne institucije.

Angažman volontera se treba podstaknuti na taj način da svaki volonter koji djeluje pri mjesnoj zajednici treba biti evidentiran a njegov rad praćen u formi izvještaja za savjet/vijeće mjesne zajednice. U tom slučaju, predsjednik/ca savjeta/vijeća mjesne zajednice može dati volonteru dozvolu za rad u mjesnoj zajednici kao i preporuku za potencijalni drugi angažman. Predsjednik/ca savjeta/vijeća MZ treba o radu volontera redovno izvještavati savjet/vijeće mjesne zajednice.

- **Evidentiranje i dokumentovanje.**

Svaka MZ bi trebala imati vlastitu bazu podataka o volonterima.

- **Promocija volonterskog djelovanja.**

MZ treba biti više aktivna u samom pozivanju volontera da se angažiraju na njenom području. Mjesne zajednice je u tom smislu potrebno informisati o postojećim zakonima o volontiranju i mogućnostima koje one imaju u njegovoj primjeni.

- **Saradnja s NVO.**

Volontere je moguće angažirati kroz saradnju s organizacijama civilnog društva.

+ **Definisati okvir za saradnju s nevladinim organizacijama.**

- **Partnerski odnos.**

Okvir za saradnju s nevladinim organizacijama potrebno je regulisati kroz partnerstva JLS sa NVO-a i građanima.

Razmotriti mogućnosti potpisivanja sporazuma o saradnji na realizaciji zajedničkih projekata između MZ i nevladinih organizacija.

Donijeti pravilnike ili kodekse za saradnju između NVO i MZ.

- **Kalendar aktivnosti.**

MZ treba izraditi i javno objaviti kalendar aktivnosti kako bi sve zainteresirane strane, uključujući i OCD-e, mogle znati na koji način se mogu uključiti u rad MZ i ostvariti saradnju.

- **Projektna saradnja.**

Potrebno je definisati okvir za saradnju i način predstavljanja vizije projektne saradnje kao i proceduru odobravanja projektne saradnje s nevladinom organizacijom. Potrebno je utvrditi kriterije za saradnju kako bi se spriječila samovolja pojedinaca.

MZ trebaju uvesti projektni pristup u rješavanju problema u zajednici i djelovati proaktivno pozivajući OCD-e na saradnju.

+ Sistemski urediti saradnju sa školama, kulturnim i sportskim udruženjima i klubovima.

- **Kalendar aktivnosti.**

MZ trebaju imati vlastite kalendare planiranih događanja u toku godine, te proaktivno djelovati prema školama, kulturnim i sportskim udruženjima i klubovima u cilju uspostave saradnje.

- **Saradnja sa savjetima/vijećima roditelja.**

Omogućiti i realizovati saradnju između MZ i savjeta/vijeća roditelja. Savjet/vijeće MZ treba da održava komunikaciju sa savjetima/vijećima roditelja u školama, te da ih obavještava o aktivnostima u MZ i mogućnostima i prilikama za saradnju.

- **Korištenje prostorija i imovine.**

MZ treba da uredi saradnju sa školama i ostalim institucijama tako što će potpisati ugovor o korištenju njihovih prostorija i površina, npr. u cilju korištenja sportskih igrališta koji su u okviru škole za organizaciju turnira u toku rasputa i sl.

+ Saradnja s udruženjima građana. Animirati mlade, žene, penzionere, invalide i marginalizirane grupe preko udruženja koja ih inače okupljaju i zastupaju njihove partikularne interese. Iskoristiti prostor za saradnju kroz posebno osmišljene modalitete saradnje, definisanje tema i sadržaja za koje postoji interes na obje strane.

- **Animiranje ciljnih populacija.**

Animiranje mladih, žena, penzionera, invalida i marginaliziranih grupa preko udruženja: prihvati i čuti prijedloge i potrebe i usmjeriti ih na postojeća udruženja. Takođe pokrenuti inicijativu za osnivanje novih udruženja.

Jačanje koordinacije između JLS, OCD i MZ.

Podsticanje građanskih inicijativa i neformalnih oblika udruživanja kao i izrada planova podrške navedenim kategorijama.

- **Proaktivni pristup.**

Savjeti/vijeća MZ trebaju biti proaktivni u uspostavi saradnje s udruženjima koja zastupaju interes marginaliziranih grupa i nastojati zajedno s njima animirati građane na zajedničke akcije. Sve može biti praćeno korištenjem društvenih mreža a za finansijsku podršku trebaju se zajedno obratiti donatorima.

- **Dobre prakse.**

Saradnja mjesnih zajednica i NVO treba biti unaprijeđena i ojačana a tamo gdje ne postoji (u slučaju mjesnih zajednica koje još uvijek nemaju saradnju s NVO), omogućiti razmjenu iskustava. Takva saradnja bi omogućila kreiranje i implementaciju projekata koji ciljano podržavaju ove grupe građana.

Mjesna zajednica treba naći način da promovira dobru praksu, zajedničke sastanke i susrete kako bi ohrabrla mlade, žene, penzionere i druge marginalizirane grupe u društvu da se zanimaju za rad mjesne zajednice i da u njoj vide prostor za saradnju.

- + Jačati svijest o ulozi NVO i mogućnostima za saradnju sa MZ. Saradnja s NVO kroz edukacijske programe, izradu prijedloga projekata i njihovu implementaciju, razmjena znanja i iskustava, uspostava partnerstva, korištenje prostorija MZ kroz zajedničke aktivnosti.
  - Saradnja s NVO treba biti regulisana kroz pravne akte, vertikalnu i horizontalnu komunikaciju – opština/općina, MZ, NVO, uz međusobnu korist.
  - Formalizirati saradnju između MZ i OCD na taj način da zajedno preventivno i proaktivno djeluju na području lokalne zajednice.
  - MZ treba da definiše vlastite procedure za formiranje timova/podgrupa koje će kontinuirano surađivati i djelovati s NVO.

3.4 MZ KAO PROSTOR ZA UČEŠĆE GRAĐANA

VIZIJE MZ KAO PROSTORA ZA UČEŠĆE GRAĐANA

Komparativni izvještaj naglašava da su "MZ u BiH već formalno priznate kao mehanizmi direktnog učešća građana u lokalnim pitanjima. Međutim, s obzirom na nalaze provedenih empirijskih istraživanja, sporno je da li i u kojoj mjeri one zaista služe kao tačke pristupa lokalnim procesima odlučivanja".¹⁵ Istraživanje provedeno kroz fokus grupe je pokazalo da **prevladava mišljenje da učešće građana najviše ovise o tome na koji način i u kojoj mjeri oni kroz mjesnu zajednicu mogu ostvarivati određeni interes, odnosno u kojoj mjeri MZ ispunjava njihova očekivanja:**

"Ja mislim, bez obzira što je to volonterski rad, možda, ako bi imali neku garanciju da bi se ti neki sitniji problemi uspješno rješavali preko mjesne zajednice, možda bi se onda i uključivali." (Muškarac, Petrovo).

Informiranje građana i pružanje mogućnosti uticaja na donošenje odluka. Građane može motivisati dobro poznavanje situacije i njihovih potreba od strane predstavnika MZ. Dalje, motivaciju građana potiče i mogućnost uticaja na lokalne vlasti putem MZ, kao i mogućnost određivanja prioriteta u sredini u kojoj žive. Osnovni preduslov za aktivnije učešće građana je njihova dobra informisanost o radu MZ i problemima u sredini u kojoj žive. S druge strane, predstavnici MZ trebaju biti dobro informisani o potrebama građana/mještana kroz redovnu komunikaciju i konsultacije, što bi moglo povećati njihovu motivaciju da se više uključe u njen rad. U tom smislu, izvještaj Analitike preporučuje uspostavljanje „jasne procedure pomoći koje

građani posredstvom MZ mogu inicirati participativne procese o pitanju za koje su odgovorne lokalne vlasti na njihovom području".¹⁶

Poticanje volonterizma i aktivizma. Prema viđenju nekih ispitanika, problem nastaje zbog nedostatka interesa za uključivanje u volonterski rad i aktivizam na nivou MZ, a što bi bilo bitna karika u oživljavanju MZ kao mjesta za aktivnije učešće građana:

„Aktivizam je jako bitan. Znači, treba se probuditi i pokušati, ne probleme prebacivati stalno na više instance, već se malo aktivirati u okviru mjesne zajednice, pa pokušati iznaći rješenje problema, recimo, to igralište, što da ne? Ne znam, povući neke pare preko projekata, pa urediti igralište, il'samodoprinosom građana, ili možda kod nekog privrednika izlobirati neku donaciju, pa napraviti radnu akciju.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Jedan od razloga je i taj što građani nisu upoznati s potencijalnim rezultatima i efektima njihovog angažmana, niti vide potrebu za njihov lični angažman:

„A zašto bih ja to, to će neko drugi!“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

„Mi samo čekamo da neko drugi uradi – od predsjednika savjeta mjesne zajednice, savjeta mjesne zajednice, načelnika opštine i tako dalje. Ako se mi ne uključimo u tu vrstu aktivizma, mislim da nećemo baš puno postići. Biće nešto, ali nije to dovoljno.“ (Grupa penzionera, žena, Lakaši).

Jačanje povjerenja građana u MZ. Na građane demotivirajuće djeluju ograničene nadležnosti MZ, jer oni gube povjerenje u mogućnost MZ da zastupaju njihove interese i rješavaju probleme zajednice. U slučajevima gdje postoje nešto šire nadležnosti MZ, javlja se problem neinformiranosti građana, kao i nedostatak svijesti o mogućnostima koje im MZ pružaju. Negativna percepcija političara se takođe reflektuje i na MZ, a postoje i primjeri gdje se MZ koriste kao sredstvo za ostvarivanje potreba određenih pojedinaca bliskih političkim krugovima. U jednom od primjera navedeno je da je građane moguće mobilisati ukoliko oni procijene da zaista mogu doprinijeti određenoj promjeni kroz jačanje MZ. U svakom slučaju, radi se o promjeni svijesti kod građana, što je vremenski zahtjevno, ali je važan faktor u procesu mobiliziranja građana.

Omogućavanje korištenja prostorija MZ. Jedan od faktora koji se pripisuje slaboj uključenosti građana je i nedostatak prostora za okupljanje. Postojanje adekvatnog, i po mogućnosti dobro opremljenog prostora je ključni faktor za privlačenje većeg broja građana u MZ. U nedostatku prostora, opština/općina bi trebala omogućiti pojednostavljeni korištenje školskih ili prostorija drugih javnih institucija, gdje je to moguće. U nekim opštinama/općinama trenutno MZ moraju tražiti odobrenje od školskog odbora svaki put kada imaju potrebu da koriste školske prostorije, što nije praktično i zahtijeva dosta vremena i dugoročno planiranje. Preporučeno je da opštine/općine (ili kantoni u slučajevima gdje je to njihova nadležnost) olakšaju MZ pristup školskim prostorijama za njihove aktivnosti. Predloženo je i da se MZ kroz zajedničku akciju obrate opštinskim/općinskim, kantonalnim i entitetskim vladama sa zahtjevom za rješavanje pitanja smještaja MZ. Postoje i pozitivni primjeri saradnje sa školama:

„Mi imamo izgrađeno igralište zajedničko za djecu, mjesna zajednica i osnovna škola. Znači, oni nama prenijeli pravo korištenja zemljišta, mi njima pravo korištenja igrališta.“ (Muškarac, Ključ).

Iznesen je prijedlog da svaka opština/općina napravi website kroz koji bi se mogli usmjeravati

prijedlozi projekata od strane građana, čime bi se u određenoj mjeri građani stimulisali da se aktivnije uključe.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

„Mjesna zajednica Stari Majdan ima društveni dom. Ja mislim da u sanskoj općini nema veće sale koja ima u Starom Majdanu. Znači, tu se održavaju sve aktivnosti, udruženja žena, lovačka sekcija, fudbalski klub, održavaju se turniri, svi su aktivni i sastaju se redovno. Imamo tradicionalnu manifestaciju Hašlamska nedjelja gdje se svi uključuju s područja mjesne zajednice. I omladina i svi građani rade zajednički.“ (Žena, Sanski Most).

3.4.1 Modaliteti funkcije MZ kao prostora za učešće građana

Osnovna funkcija MZ kao prostora za učešće građana se realizuje kroz uključivanje građana u proces donošenja odluka:

„Da se nivo odlučivanja prebaci na što niži nivo, i samim tim ćemo donositi bolje odluke, jer ne može neko iz opštine najbolje znati šta je ono što je potrebno mjesnoj zajednici, obzirom da se toliko i ne obraća pažnja od strane lokalne vlasti na mjesne zajednice. Smatram da je tu ključ da se nivo odlučivanja svede na mjesnu zajednicu.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Ovo poglavlje daje pregled različitih opcija i aktivnosti koje omogućavaju učešće građana u radu MZ kroz četiri ciljne grupe: žene, mladi, penzioneri i invalidne osobe.

3.4.1.1 Modaliteti funkcije MZ kao prostora za učešće građana

Promjena svijesti. Što se tiče uključivanja žena, neki učesnici smatraju da se situacija popravlja, ali da je to proces koji traje, zahtijeva strpljenje, ali i promjenu svijesti:

„Malo smo se osvijestile, malo više hrabrosti, malo smo riješili neke porodične stvari i sada smo na raspolaganju državi i naravno, svima nama.“ (Grupa penzionera, žena, Laktaši).

Jedan od navedenih načina da se žene više uključe u procese odlučivanja je rodno budžetiranje.

Aktivnosti namijenjene ženama. Određena iskustva pokazuju da se žene više uključuju ukoliko su aktivnosti namijenjene isključivo njima:

„Jedan od zaključaka sa zadnjeg foruma održanog u mojoj mjesnoj zajednici, gdje jest problem aktivirati žene da rade, jeste da se proba organizovati nešto slično poput foruma, samo sa ženama. Jer, ja dolazim iz jedne ruralne mjesne zajednice, gdje žene maltene smatraju da to nije za njih.“ (Muškarac, Ključ).

Međutim, postoje i oprečna mišljenja:

„MZ na neki način treba učiniti društvenim mjestom, kao društvenim domom, a ne potencirati ove neke inkluzije, jer niko ne želi da se osjeća kao socijalno isključena kategorija koju sad treba vratiti u društvo. Svi su oni članovi društva i imaju i porodice, i nečje su majke i sestre.“ (Žena, Sarajevo Stari Grad).

PRIMJER DOBRE PRAKSE

“Pokušavam, nisam još uspio, ali pokušavam da se vežem za udruženje žena. Mi nemamo udruženje žena. Ima žena koje rade negdje, ali nisu vezane za našu mjesnu zajednicu, da formiraju svoja udruženja koja ćemo mi pomoći i da aktivno krenu kroz radionice. Ja, pošto sam zdravstvene struke, obezbijedit ću im, omogućit ću im da, da svakog mjeseca imaju po jedno, dva predavanja vezano za prevenciju zdravlja, ustvari unapređenje zdravlja, prevenciju bolesti i tako.“ (Muškarac, Brčko).

Učešće žena u ruralnim sredinama. U nekim ruralnim sredinama žene imaju slabije mogućnosti da budu aktivne u radu MZ nego žene u urbanim sredinama, što se pripisuje različitim faktorima, kao što su patrijarhalni odgoj, finansijska ovisnost o muškarcima, neuvažavanje mišljenja, itd. Izuzetak su žene koje su već aktivne kroz udruženja žena, gdje su stekle iskustvo u aktivizmu. Međutim, ističe se i da obrazovanje nije bitan faktor većeg aktivizma žena, te da je presudan nedostatak motivacije i samopouzdanja:

„Treba im samo staviti do znanja da je njihovo mišljenje itekako važno. Treba im neko doći i reći mi želimo da vas pitamo, vi niste pitane, vi to umijete i recite nam.“ (Grupa mladih osoba, žena, Gradačac).

Smatra se da je ženama samo potrebno dati priliku i mogućnost da se uključe u rad MZ:

„Prilika da se uključi u odlučivanje i ako vidi da to rezultira dobro, zašto da ne, sljedeći put će biti veći broj zainteresovanih žena. ... Pokazati im da one jednostavno mogu, ako hoće da nešto promijene, ako budu zainteresovane da mogu pomoći u svakom slučaju, na bilo koji način.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Međutim, postoje i pozitivni primjeri u ruralnim sredinama gdje su se žene samoinicijativno odlučile da budu aktivne iz razloga da doprinesu kvalitetu života u njihovoj MZ:

„Mogućnost da povučem određena sredstva koja će se direktno implementirati u našoj mjesnoj zajednici.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

„Ono što interesuje mještane moje mjesne zajednice, hoće li ispred moje kuće sjati sijalica ili ću se vraćati po mraku, hoće li moje dijete imati igralište ili neće, hoće li ići po trotoaru ili po makadamu, znači to je ono što upravo nas motiviše, da promijenimo, da poboljšamo uslove života.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Osnivanje udruženja žena u MZ. Udruženja žena koja bi osmišljavala aktivnosti od kojih bi žene imale i materijalnu korist:

„Cilj toga je da mi održimo manifestaciju gdje će biti izložene tradicionalne rukotvorine, znači, na taj način da oživimo i da sačuvamo tradiciju. A da bi to preraslo u budućem nekom periodu u formiranje zavičajnog udruženja žena. I naravno od toga bi žene imale direktnu korist tako što bi zarađivale. Mi smo već našli partnera koji će promovisati to, i bit će prodaja i putem online, tako da mislim da je to odličan način za našu mjesnu zajednicu.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Uključivanje žena u organe MZ. Iako se ovakav primjer pojavljuje samo u nekoliko slučajeva,

interesantno je mišljenje da su žene aktivnije u MZ gdje su predsjednice MZ žene:

„Predsjednica u mjesnoj zajednici je žena, i kod nas u našoj mjesnoj zajednici su većinom aktivne žene, a sve odluke što se donose, donose žene. I sve što se pokreće kod nas donose žene.“ (Žena, Sanski Most).

Iz ovakvih primjera je u nekoliko fokus grupa proizašao prijedlog da se uvode kvote za zastupljenost žena u organima MZ, a naglašeno je i da bi isticanje uspješnih žena na čelu MZ kao uzora moglo djelovati motivirajuće na druge žene, naročito mlađe osobe. Takođe, 42% učesnika u anketi smatra da je potrebno utvrditi kvote za uključivanje žena i/ili manjina, 13% da je potrebno uspostaviti posebne pozicije u MZ (na primjer, službenik/ca za ženska pitanja), a 43% da ne treba utjecati na to ko se može kandidirati ili biti biran. Takođe, u MZ koje imaju svoj prostor primijećeno je veće uključivanje mladih i žena:

„U dosadašnjem periodu daleko je bilo bolje i veći angažman žena i udruženja penzionera i mladih u onim mjesnim zajednicama gdje ima riješen prostor. Znači, gdje imaju prostorije za okupljanje.“ (Muškarac, Ključ).

3.4.1.2 Učešće mladih u radu MZ

Informisanje mladih o radu i ulozi MZ. Mladi u nekim sredinama ne razumiju dovoljno funkciju i svrhu mjesnih zajednica, neki čak prepostavljaju da se mjesne zajednice većinom nalaze u ruralnim sredinama. Neke od uspješnih projekata, ali i problema, pogrešno pripisuju mjesnoj zajednici, iako je to nadležnost opštine/općine ili čak viših nivoa vlasti. S druge strane, većina mladih ima vrlo kreativne ideje o vrsti projekata koje bi željeli inicirati kroz mjesnu zajednicu, ali s obzirom da nisu uključeni u njihov rad, ne znaju na koji način bi mogli pokrenuti takve inicijative. To samo po sebi podcrtava potrebu za većim uključivanjem mladih osoba, ali i njihovom informisanju i educiranju o radu i ulozi mjesnih zajednica, kako bi ih oni prepoznali kao mehanizam za ispunjenje interesa te grupacije:

„Ali posebno je ovo dobra mogućnost za nas mlađe koji smo učestvovali na obukama; obuka o upravljanju projektnim ciklusom završena. Mislim, stvarno smo mnogo naučili i u našoj mjesnoj zajednici već kruže priče kako mlađi ljudi nešto rade.... Nikad nas niko nije gledao kao neki faktor koji će nečemu doprinijeti. A sada već, vidi one cure, a to su one cure što će trotoar dovesti.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

„Prvo trebaš od svakoga do svakoga otići, javiti, pa mu reći šta je mjesna zajednica, zašto nam treba mjesna zajednica, zbog čega nam treba mjesna zajednica, koji su glavni ciljevi mjesne zajednice, šta treba biti fokus, da nam bude dobro, svima u mjesnoj zajednici, a ne samo pojedincima, kao što se dešava.“ (Grupa mladih osoba, muškarac, Gradačac).

Ponuda sadržaja namijenjenih mladim osobama. Primjeri koje su mladi iznijeli se odnose na izgradnju turističkih objekata u mjesnim zajednicama koje imaju takav potencijal (npr. izgradnja bazena, ili u nekim slučajevima uvođenje rasvjete u dijelove naselja gdje bi se mladi mogli okupljati, zatim izgradnja dječjih igrališta, kao i objekata za okupljanje mladih kako bi bili što manje izloženi negativnim utjecajima).

Korištenje savremenih tehnologija. Veliki broj ispitanika smatra da mladi bolje poznaju tehnologije, naročito savremene načine komuniciranja, što bi bio velik doprinos u radu mjesnih

zajednica ukoliko bi se mladi aktivnije uključili. Istaknuto je i to da mladi mogu doprinijeti kroz kreativnost i davanje ideja za projekte. Mladi smatraju da se njihovo mišljenje dovoljno ne cijeni, pogotovo stavovi i mišljenje mladih žena. Oni koji pokušaju uticati na rad MZ često nailaze na otpor.

Saradnja između udruženja mladih i MZ. Jedan od načina većeg angažovanja mladih osoba je preko udruženja koja ih već okupljaju:

„Preko omladinskog kluba pokrenuo sam školu slikarstva, u jednom učitelja muzike, pokušat ćemo i malo stranih jezika. Znači, da privučemo mlade kroz omladinski klub u MZ.“ (Muškarac, Brčko).

Organizacija volonterskih akcija, npr. čišćenja i uređivanja parkova ili zelenih površina, zaštita okoliša, gdje se uz minimalna ulaganja mladi mogu angažovati i doprinijeti boljem kvalitetu života u zajednici. Pri tome je najbitnije probuditi aktivistički duh kod mladih ljudi, koji je onda potrebno zadržati kroz slične aktivnosti, naročito ako mladi sami prepoznaju korist i osjete zadovoljstvo što na taj način doprinose MZ. Tu postoji prostor i za veću saradnju između škola i MZ kako bi se među učenicima podigla svijest o potrebi zaštite okoliša:

„Znači, ekološke aktivnosti zajedno sa djecom. Radimo na tom buđenju svijesti djece za čuvanje prirode i okruženja, i na taj način, a tu su i roditelji te djece, zajedničke aktivnosti kojima ćemo urediti neki prostor ili inače cijelu mjesnu zajednicu.“ (Žena, Sanski Most).

„Naša mjesna zajednica nije pokrenula aktivnosti uključivanja mladih. Tako da su se kod nas mladi sami uključili i oni su sami pokrenuli neke svoje aktivnosti. Uredili su dijelove površina na našoj mjesnoj zajednici, na prostoru naše mjesne zajednice čistili terene, pravili sami turnire, organizovali se, nisu ništa čekali od mjesne zajednice. Mjesna zajednica kod nas ne shvata vrijednost omladine, i zapostavlja ih. Misle da njihovo mišljenje ne doprinosi nikakvim bitnim odlukama i značajnim odlukama.“ (Žena, Sanski Most).

Promocija amaterskog sporta kroz MZ, organizacija liga na tom nivou i razvoj takmičarskog duha. Izraženo je mišljenje da je amaterski sport zapostavljen u odnosu na profesionalni ili poluprofesionalni, a da zapravo može itekako doprinijeti jačanju uloge MZ u unapređenju života mladih ljudi, ali i drugih kategorija. Amaterski sport može takođe biti jedan od mehanizama borbe protiv maloljetničke delinkvencije, vršnjačkog nasilja, vandalizma, itd.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

„Evo, ja sam našao način u sportskom klubu koji je čisto amaterski ... Našli smo i plaćamo trenera i plaćamo oružara, što moramo da platimo. Svi igrači imaju večeru poslije utakmice, imaju prevoz organizovan, sve smo organizovali. ... Znači, mi smo ti koji hoćemo da ga naučimo da igra fudbal. Ako ima talenta, on će otići dalje. Ako nema talenta, neka ostane i kod nas.“ (Muškarac, Brčko)

Uvođenje kvota za učešće mladih u organima MZ. Predloženo je i da se mladi uključe u proces odlučivanja na nivou MZ kroz uvođenje kvota.

Ustupanje prostora MZ za aktivnosti mladih osoba. Uvriježeno je mišljenje da je najvažniji faktor za privlačenje mladih osoba da se društveno angažuju obezbjeđivanjem adekvatnog prostora:

„Mislim da za mlade možemo dosta toga uraditi, posebno jer u ruralnim sredinama nema sadržaja za mlade. Jedino je što imate kafić jedan, dva, ako ima sreće, i to je to. Zato akcenat

i trebamo staviti na mlađe, obezbijediti im koliko-toliko uslove koje imaju i mladi u gradu.“
(Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

3.4.1.3 Učešće penzionera u radu MZ

Formaliziranje saradnje između MZ i udruženja penzionera, kao i redovna komunikacija između njih. Iako ne raspolaže vlastitim sredstvima kojima bi mogla finansirati projekte za pomoć penzionerima, MZ može doprinijeti poboljšanju njihovog statusa na taj način da prikuplja podatke o penzionerima čija je egzistencija ugrožena i da o tome informiše vlasti na lokalnom nivou.

Uključivanje starijih osoba u oblasti za koje su stručno sposobljeni. Postoji dosta primjera gdje su penzioneri dominantno uključeni u rad MZ:

„Moju mjesnu zajednicu uglavnom vode penzioneri, ja sam penzioner. ... u mojoj mjesnoj zajednici, u izvršnom odboru nas devet, sve sami penzioneri.“ (Učesnik, Brčko).

Objašnjenje za to se traži u interesu određenih osoba te dobi da kroz MZ ostvaruju potrebu da i dalje doprinose zajednici vlastitim angažmanom. To se smatra korisnim doprinosom, naročito ako oni imaju iskustva u određenim oblastima u kojima djeluju i MZ, i ako imaju želju da se aktivno uključe u rad MZ.

Održavanje redovnih kontakata s penzionerima ili invalidima unutar jedne MZ. Kroz učestalu komunikaciju i kontakte s ovim populacijama omogućava se zastupanje njihovih interesa. Takođe, kroz budžet MZ da se planiraju sredstva za projekte namijenjene prvenstveno tim grupacijama. Istaknut je i prijedlog da MZ pruža podršku stariim, iznemoglim invalidnim licima u vidu pomoći kod ostvarivanja zdravstvene zaštite:

„Organizovanjem patronažnih službi, ali ne čisto medicinskih patronažnih službi, nego jednostavno obilazak starijih. Ima takvih primjera po selima u Vojvodini; obilazak starih osoba, možda svaki treći dan, treba mu kupiti lijekove, kupiti mu potrepštine.“ (Žena, Petrovo).

3.4.1.4 Učešće osoba s invaliditetom u radu MZ

Proaktivni pristup osobama s invaliditetom. Izraženo je mišljenje da osoblje MZ treba imati proaktivni pristup invalidnim osobama i penzionerima kako bi ih u što većoj mjeri uključili u svoj rad i omogućili ostvarivanje njihovih prava. Pri tome nije poželjno izdvajati posebne aktivnosti za invalide ili penzionere, nego te osobe integrisati u postojeće aktivnosti i omogućiti im jednak pristup uslugama kao i svim ostalim građanima.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

„Roditelji u mojoj mjesnoj zajednici imaju djevojčicu sa posebnim potrebama i dešava se da u jednom momentu otkazuju i prevoz. Dakle, više ne dolazi do kuće, a kuća im udaljena nekih 300-400 metara od glavnoga puta. Traže od roditelja da dijete oni izvode svako jutro na glavni put. Roditelji su mi se obratili po pitanju toga, reagovali smo odmah i riješili smo problem.“ (Muškarac, Brčko).

Postojanje pristupnih rampi i prilaza na zgradama u kojima su smještene MZ, kao i drugih potrebnih pomagala, prva je pretpostavka za uključivanje osoba s invaliditetom u rad MZ. Sam nedostatak adekvatnih prilaza i pomagala shvata se kao poruka invalidnim osobama da nisu dobrodošle u prostorije MZ. Pored rješenja za fizičke prepreke, ovoj grupaciji su od velikog značaja edukacija i društvene aktivnosti, u kojima MZ može imati ključnu ulogu i biti od velike pomoći:

„Ja sam žena sa invaliditetom... Nama veliki problem predstavlja upravo nerazumijevanje. Nemamo mi nekih puno aktivnosti da se uključujemo, kao nekih radionica, nekog volontiranja, da, na primjer, ponudite neku vrstu zanimanja, okupljanja tih članova. Može biti i neke vrste sportskih aktivnosti. Evo mi imamo pikado, imamo streljaštvo, kao žena sa invaliditetom, ali imamo veoma mali broj uključenih zato što nemamo svojih prostora, gdje bi se mi okupljali, gdje bi mi trenirali. ... okupljanje što više, pogotovo žena sa invaliditetom jer one su veoma diskriminirane što se tiče zapošljavanja, što se tiče socijalne zaštite. Na primjer edukacija, što se tiče prekvalifikacije, pomoći mjesne zajednice u prekvalifikacijama, jer veliki broj žena sa invaliditetom ostane na osnovnoj školi.“

„Naš društveni dom ima samo dvadeset kvadrata sa sanitarnim čvorom i jednom pratećom prostorijom. U te prostorije ne može ući ni osoba bez ikakvih poteškoća, a tek osoba sa invaliditetom. Nama je ... glavni prioritet izgradnja prilaza za osobe sa invaliditetom. Jer mi smo svjesni važnosti toga i da ih ne isključujemo iz našeg društva, nego da ih aktivno uključimo.“ (Žena, Sanski Most).

Stvaranje prilika za zapošljavanje osoba s invaliditetom. MZ mogu pokrenuti aktivnosti kroz koje bi obezbijedile zaposlenje osobama s invaliditetom:

„Jednostavno, omogućiti im da od nekog svog rada imaju koristi, jer znamo svi kako teško ide po pitanju zaposlenja i zdravih osoba, a kamo li osoba sa invaliditetom.“ (Grupa žena iz ruralnih sredina, Kotor Varoš).

Isto tako, osobe s invaliditetom mogu značajno doprinijeti radu MZ:

„Prosto treba pronaći ono šta oni mogu i u čemu će se oni osjećati korisnim. Imala sam prilike da upoznam par njih koji su jako dobri u mnogim stvarima... smatram da ih trebamo malo gledati kao nekoga koga treba uključiti, da ih ne isključujemo... oni žele da rade. Oni bi voljeli da rade, samo treba malo prilagoditi neke stvari njima i njihovim potrebama gdje bi oni mogli dati neki rezultat.“ (Žena, Sarajevo Stari Grad).

3.4.2 Preporuke za unapređenje funkcije MZ kao prostora za učešće građana

---

+ Ostvarivanje interesa građana. Podizanje svijesti o ulozi MZ u ostvarivanju interesa građana i zagovaranju za rješenje njihovih problema.

- **Komunikacija.**

Mjesna zajednica može koristiti moderne načine komuniciranja s građanima (Facebook) i izvještavati ih o svojim aktivnostima. Takođe, na taj način ih može pozivati na javne konsultacije jer dosadašnji način obaveštavanja daje slabe rezultate. Pored društvenih mreža, MZ može primjenjivati tradicionalne načine informisanja i obavještavati građane putem propagandnog materijala i brošura, oglasnih ploča, itd.

- **Učešće u procesu donošenja odluka.**

Neophodno je raditi na jačanju MZ putem njenog aktivnijeg djelovanja u procesima donošenja odluka (koje se npr. tiču budžeta, deponija, kapitalnih investicija i sl.), kojima će se pokazati snaga i kredibilitet MZ. U tom procesu MZ mora biti transparentna i otvorena i biti primjer građanima čije interesu zastupa. Zakonska snaga prijedloga mora biti vidljiva.

Zborovi građana predstavljaju jednu od mogućnosti za rješavanje problema građana. Njihova uloga treba da se stavi u okvir realno sprovodivih inicijativa koje su u skladu sa strateškim razvojem zajednice.

Jačati liderske vještine rukovodnog osoblja mjesne zajednice, na taj način da budu bolji aktivni slušaoci i bolji komunikatori sa zajednicom.

+ Afirmacija građanskog aktivizma. Pokrenuti aktivnosti koje mogu motivirati građane da više učestvuju u radu MZ: bolji uvid u situaciju u zajednici i potrebe građana (kroz ankete, zborove, sastanke i redovnije kontakte), davanje prilika građanima da utiču na određivanje prioriteta (kroz javne rasprave, učešće u radnim grupama na nivou JLS, kroz ankete, forume, javne istupe), uspostaviti bolju komunikaciju i informisanost građana (preko lokalnih radio-stanica, web-stranica, društvenih mreža, oglasnih tabli, SMS poruka i mobilnih telefona, direktnim kontaktima 'od vrata do vrata').

- **Javnost rada.**

Održavati redovne javne pozive i informisanje o realizaciji inicijativa iz MZ.

- **Promocija vrijednosti građanskog aktivizma.**

Promocija vrijednosti građanskog sudjelovanja u lokalnom razvoju.

Motiviranje građana da više učestvuju u radu MZ se može postići pozivanjem građana na sastanke na više načina (društvene mreže, leci....) uz podjelu promotivnih izvještaja o radu MZ na internetu.

- **Komunikacija.**

Edukovati građane o ulozi MZ putem lokalnih medija, savjeta/vijeća MZ kao i putem svoje web-stranice na kojoj će objavljivati izvještaje o svojim aktivnostima. U tome im mogu dodatno pomoći udruženja građana koja djeluju na tom lokalitetu. U tom smislu, izvještaji

trebaju biti takvi da se MZ doživljava kao sredstvo za ostvarivanje građanskih interesa.

MZ nužno treba da podrži realizaciju aktivnosti koje predlažu građani te da ih redovno obaveštava o realizaciji i rezultatima. Građanima je naročito neophodna povratna informacija o rezultatima djelovanja MZ.

Javna rasprava u kojoj građani imaju priliku da predlože inicijative je dobra osnova za jačanje svijesti o ulozi MZ.

- + **Definisati oblike učešća građana** i stvoriti pravni okvir za procedure uključivanja građana u proces odlučivanja (podrška građana potrebna za predlaganje inicijativa, pokretanje projekata, podnošenje zahtjeva, pritužbi, inicijativa, peticija, prijedloga, ostvarivanje različitih interesa, itd.).

- **Jasna procedura.**

Potrebno je definisati pismenu proceduru za predlaganje i uključivanje građana u proces donošenja odluka. Istovremeno, potrebno je povremeno se sastajati u cilju formiranja interesnih grupa za zajedničke projektne ideje i apliciranje prema donatorima i finansijerima.

S obzirom da ne postoji propisan način komuniciranja MZ s građanima, neophodno je da se ustanovi pravna forma, odnosno formulari kojim se pojedinac koristi kada želi nešto predložiti upravi MZ.

Preporuka je da MZ ohrabri građane da se samoorganizuju i da se kao grupa pojavljuju u njenim prostorijama sa svojim inicijativama. Prijedlozi grupe građana bi se dostavljali MZ a ona bi pokretala daljnju proceduru. U tom slučaju MZ mora biti vidljiva sa svojom ulogom i uticajem.

- **Edukacija.**

Kako bi građani znali za mogućnosti angažiranja, poželjno je predvidjeti edukatore koji bi povremeno organizirali radionice za građane o mogućnostima i značaju njihovog uključivanja u proces donošenja odluka.

- + **Definisati ulogu zborova građana** (formalni ili neformalni karakter, savjetodavna uloga ili zakonski obavezujuća, zastupljenost u zborovima građana). Izraditi pravila za formiranje, organizaciju i djelovanje zborova građana. Definisati pitanja o kojima se izjašnjavaju zborovi građana.

- Zborovi građana trebaju opstati zbog svoje tradicionalne uloge i navike građana da se putem zborova izjašnjavaju o pitanjima od interesa za cijelu zajednicu.
- Zbor mjesne zajednice je neophodan kada se radi o većim projektima i on treba postojati kao mogućnost za odlučivanja o strateškim projektima. Poželjno je bar jednom godišnje sazvati zbor građana (po mogućnosti i češće), te ga ustrojiti kao institucionalni mehanizam za odlučivanje u kojem svi građani s pravom glasa treba da sudjeluju.
- Potrebno je osposobiti rukovodstvo MZ da organizuju i sprovode zborove građana na taj način da se građanima vrati povjerenje u ovaj oblik organizovanja.
- Pri određivanju tema za zbor građana treba se rukovoditi strateškim planom razvoja.

- Ulogu zborova građana treba dodatno regulisati statutom MZ.

+ Depolitizirati donošenje odluka u svrhu većeg učešća građana. Veća transparentnost u radu MZ.

- **Provođenjem demokratskih izbora koje je propisano statutom MZ-a.**
- **Direktnim biranjem rukovodstva mjesnih zajednica od strane građana.**
- **Informisanjem građana i profesionalizacijom i uvođenjem stalno uposlenog osoblja u MZ.**

• Uloga zborova.

Sazivanjem zbora građana za predlaganje vijećnika u savjet/vijeće MZ po teritorijalnom principu. U nekim MZ već postoje procedure za izbor članova neposrednim izborom (političke stranke se ne miješaju u izbor).

• Uloga medija.

Kroz objektivno medijsko izvještavanje o aktivnostima MZ kao i promocijom rada putem društvenih mreža i objavljivanjem izvještaja o radu na vlastitoj web-stranici.

• Uloga savjeta/vijeća.

Osigurati da je savjet/vijeće MZ objektivno, da djeluje transparentno i profesionalno i nezavisno od političkih opcija. Depolitizacija može biti uspješno okončana razvojem i usvajanjem dugoročnih strategija ravnomernog razvoja koje će svesti ulogu i uticaj pojedinca na najmanju moguću mjeru (mjera prevencije zloupotrebe položaja).

• Objektivnost.

Građani treba da se javno izjašnjavaju o kandidatima i da se rukovodstvo bira bez obzira na političku pripadnost -- rukovodstvo mogu predložiti i udruženja a mogu se pojaviti i samostalni kandidati/nezavisni o kojima je potrebno javno izjašnjavanje. Na taj način rukovodstvo će se birati prema vrijednostima a ne političkoj pripadnosti.

Rukovodstvo putem odbornika treba uticati na proces donošenja oduka a da to ne ovisi o političkoj pripadnosti. Depolitizacijom se osigurava da svi građani imaju ravnopravan tretman u razvoju.

Promovirati volonterizam i građanski aktivizam.

• Edukacije.

Promocija se može sprovesti organizovanim edukacijama o volontiranju i vrednovanju volonterskog rada kao i promoviranjem rezultata građanskog aktivizma.

- Nije nužno da postoji zakonska regulativa ako se radi o dobrovoljnem radu na nekim aktivnostima MZ (u skladu s ranijim sličnim preporukama).
- Preporuka je da se mjesna zajednica osloni na udruženja građana kojima je to u mandatu i da u saradnji s njima promovira volonterizam.
- Promocija volonterizma u saradnji s NVO, i kroz praktične rezultate i promociju aktivnosti volontera.

+ Obezbiti prostor za okupljanje građana i aktivnosti njihovih udruženja.

- MZ proaktivno da djeluje i ugovara korištenje javnih prostora za održavanje aktivnosti od opštег interesa, sa školama i drugim sličnim institucijama.
- Ukoliko mjesne zajednice imaju vlastiti prostor na raspolaganju, svakako ih mogu ponuditi građanima i udruženjima za njihov rad, odnosno za realizaciju zajedničkih aktivnosti. Ukoliko to nije slučaj, mjesne zajednice mogu koristiti i prostorije škole u saradnji s ministarstvom obrazovanja.

+ Povećati učešće žena u radu MZ. Gdje je moguće, uvesti principe rodnog budžetiranja i kvota za zastupljenost žena u organima MZ. Organizovati aktivnosti namijenjene isključivo ženama. Jačati svijest o ulozi žena na nivou lokalne i mjesne zajednice. Bliska saradnja s udruženjima žena. Ustupanje prostora MZ za aktivnosti žena.

- **Jasne procedure.**

Dosljedno primijeniti Zakon o ravnopravnosti spolova, naročito kroz izmjene statuta MZ i adekvatnu zastupljenost žena u strukturama MZ kroz definisanje kriterija za izbor.

Povećanje učešća žena u radu MZ se može postići unapređenjem statuta MZ, odnosno uvođenjem kriterija za izbore.

Dosljedna primjena uputstva za izbor u savjetima/vijećima MZ. Dodatno, program obuka žena za sudjelovanje u savjetima/vijećima.

Učešće žena u upravi MZ može biti omogućeno izmjenama zakona o MZ gdje bi se precizirale kvote za rukovodstvo.

- **Animiranje žena.**

Potrebno je uvesti dodatne aktivnosti kroz rad na terenu i animiranje žena radi njihovog većeg uključivanja. Organizacija atraktivnog sadržaja koji će privući ove grupe građana.

- **Saradnja s udruženjima.**

Jačati saradnju s udruženjima žena na lokalnom nivou i ohrabrvanjem njihovog učešća.

Organizacija atraktivnog sadržaja koji će privući ove grupe građana.

- **Stvaranje uslova za rad i aktivizam.**

Stvoriti uslove za njihovo udruživanje i rad. Žene koje žele podržati rad mjesne zajednice će se angažirati ukoliko postoji interes i nešto što ih veže.

+ Povećati učešće mladih u radu MZ. Stvaranje svijesti među mladima o ulozi i važnosti MZ, i načinima na koji MZ može doprinijeti ostvarenju njihovih prava.

- **Jasne procedure.**

Dosljedna primjena Zakona o mladima, naročito kroz statut MZ. Omogućavanje adekvatne zastupljenosti mladih u strukturama MZ.

Uvesti kvote za zastupljenost mladih u organima MZ. Obezbeđenje sadržaja (i infrastrukture) za aktivnosti mladih osoba (sportske, kulturne, aktivizam, volonterske akcije).

- **Edukacije.**

Unapređenjem nastavnih sadržaja koji bi promovirali društvenu odgovornost i značaj angažmana mladih u razvoju zajednice kao i organizacijom sportskih druženja koja bi privukla mlade.

- **Stvaranje uslova.**

Povećanje učešća mladih u radu MZ može se postići obezbeđivanjem prostorija MZ, odnosno davanjem na upravljanje prostorija mjesne zajednice savjetu/vijeću mladih MZ.

- **Saradnja s drugim organizacijama.**

Unaprijediti saradnju sa školama, npr. na akcijama zaštite okoliša. Uvođenje mjera za borbu protiv maloljetničke delinkvencije.

Veće uključivanje mladih kroz saradnju s NVO.

MZ treba podstaknuti i ohrabriti organizaciju sportskih događaja koji će privući mlade.

+ Poboljšati uslove života penzionera i invalidnih osoba u MZ.

- **Modaliteti uključivanja.**

Formaliziranje saradnje između MZ i udruženja penzionera i udruženja invalidnih osoba, i njihova redovna komunikacija.

Uvesti različite modalitete za uključivanje ovih grupacija u rad MZ i davanje doprinosa u njihovim aktivnostima.

Povećanje učešća penzionera i invalidnih osoba u radu MZ može se postići kroz tematske radionice.

Organizovati akcije pomoći socijalno ugroženom stanovništvu, uključujući starije i invalidne osobe kojima je pomoć potrebna.

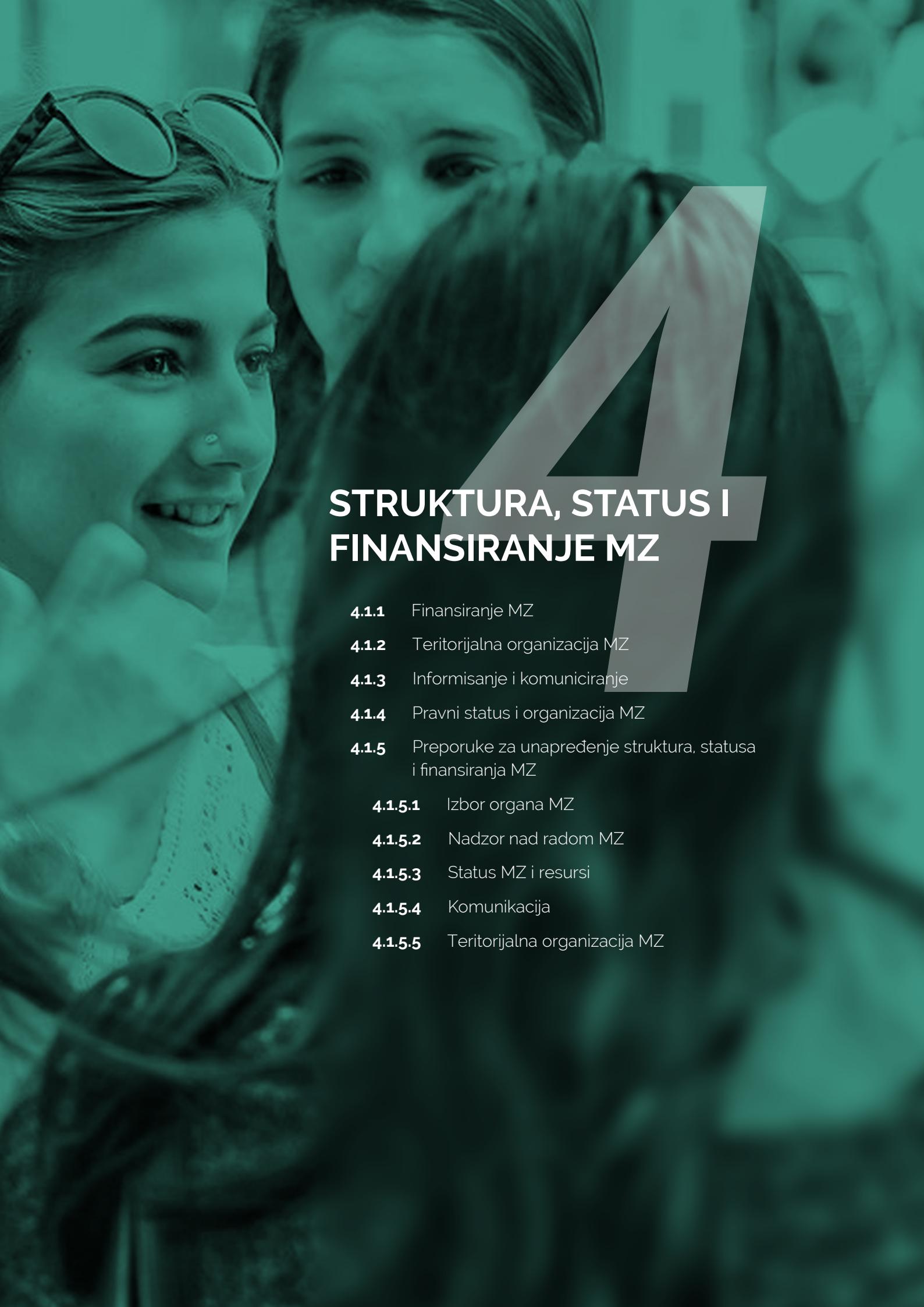
Izgradnja pristupnih rampi u prostorijama i objektima MZ.

- **Saradnja s drugim organizacijama.**

Ohrabriti formiranje i djelovanje udruženja penzionera kao i razvoj međugeneracijskih projekata koji će omogućiti zajedničko djelovanje penzionera i invalidnih osoba s mladima.

- **Savjetodavne grupe.**

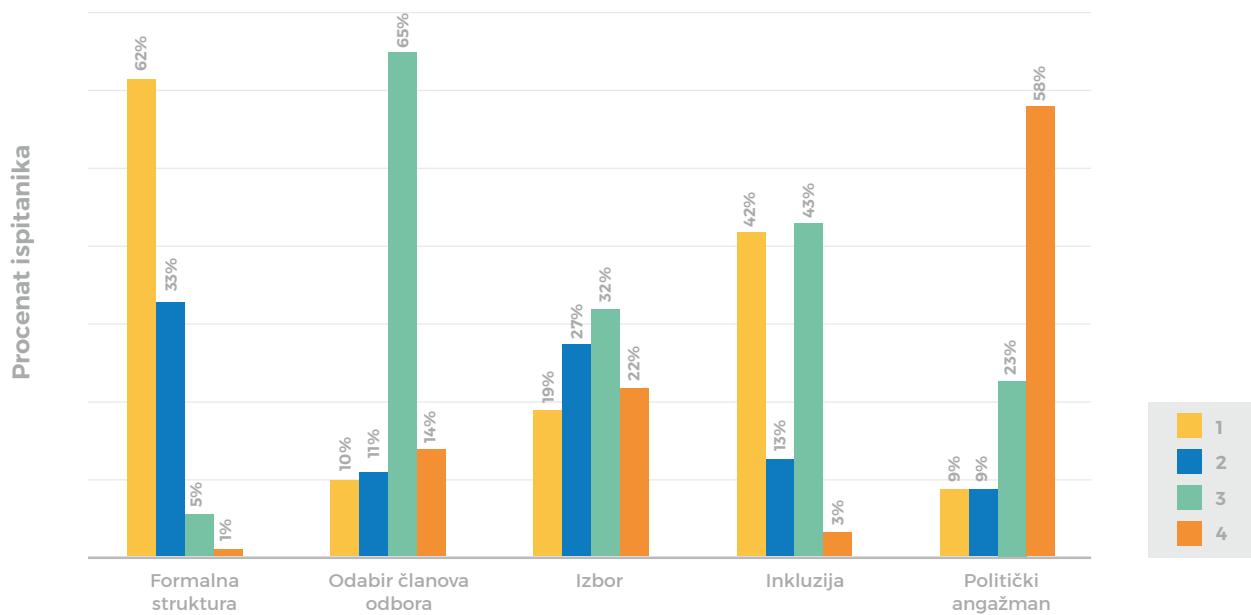
MZ bi trebale pokušati da formiraju neformalne savjetodavne grupe penzionera, mladih i žena putem kojih oni mogu sudjelovati u razvoju zajednice. Takva organizacija može dovesti do neke vrste poludirigovanog sistema odlučivanja (kada su u pitanju specifični problemi).

STRUKTURA, STATUS I FINANSIRANJE MZ

- 4.1.1** Finansiranje MZ
- 4.1.2** Teritorijalna organizacija MZ
- 4.1.3** Informisanje i komuniciranje
- 4.1.4** Pravni status i organizacija MZ
- 4.1.5** Preporuke za unapređenje struktura, statusa i finansiranja MZ
  - 4.1.5.1** Izbor organa MZ
  - 4.1.5.2** Nadzor nad radom MZ
  - 4.1.5.3** Status MZ i resursi
  - 4.1.5.4** Komunikacija
  - 4.1.5.5** Teritorijalna organizacija MZ

Struktura i učešće građana

Grafikon 5. Struktura i učešće građana

Pitanje	Trebaju li MZ biti:	Da li članove odbora mjesne zajednice treba da:	U slučaju održavanja izbora, da li oni trebaju biti:	Trebaju li MZ biti:	Trebaju li kandidati i dužnosnici MZ biti:
1	62% – dijelom strukture lokalne uprave.	10% – imenuju lokalne vlasti.	19% – formalni javni izbori održani istovremeno sa izborima za jedinice lokalne samouprave.	42% – utvrditi kvote za uključivanje žena i/ili manjina u rad odbora.	9% – ohrabreni da se grupiraju i vode kampanju na stranačkim osnovama.
2	33% – nezavisni pravni subjekti.	11% – imenuju političke stranke u omjeru ovisno o broju osvojenih glasova.	27% – formalni javni izbori koji se održavaju zasebno.	13% – uspostaviti pozicije (na primjer, službenik/ca za ženska pitanja) koji će privući određene grupe.	9% – obeshrabreni da se grupiraju i vode kampanju na stranačkim osnovama.
3	5% – ne trebaju biti pravni subjekti.	65% – budu direktno izabrani.	32% – tajno glasanje tokom skupa MZ.	43% – ne pokušavati utjecati na to ko se može kandidirati ili biti biran.	23% – zabraniti im da se grupiraju i vode kampanju na stranačkim osnovama.
4	1% – neka druga struktura.	14% – budu odabrani na neki drugi način.	22% – glasanje tokom skupa MZ.	3% – drugo.	58% – ne trebaju biti poticani niti odvraćani od grupiranja i vođenja kampanje na stranačkim osnovama.

Tabela 5. Strukture i učešće građana

Pravni status i subjektivitet MZ. U svim fokus grupama je izraženo mišljenje da prvenstveno treba riješiti pravni status i subjektivitet MZ:

„Dok se status mjesne zajednice ne riješi, dotle će se sve rješavati po principu dobre volje.“
(Grupa penzionera, žena, Laktaši).

To se naročito odnosi na MZ u Republici Srpskoj, kojima su mnoge od navedenih funkcija onemogućene zbog trenutnog zakonskog statusa:

„Tako da u svakom slučaju, mislim da se mora definisati status mjesne zajednice kao osnovnog oblika organizovanja građana sa jedne strane i sa druge strane u sklopu tog tih nekakvih promjena, mjesna zajednica mora dobiti svoj pravni status. Inače ćemo i dalje plivati ovako kako plivamo.“
(Grupa penzionera, žena, Laktaši).

Da MZ trebaju biti dijelom strukture lokalne uprave smatra 62% učesnika ankete, a 33% smatra da MZ trebaju biti nezavisni pravni subjekti.

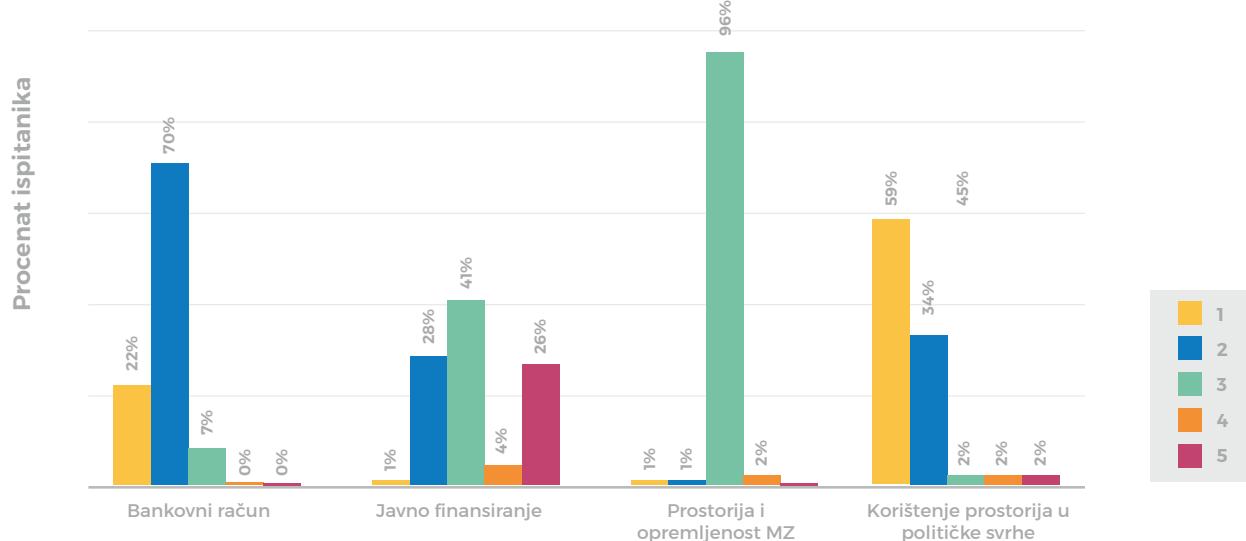
Strateško planiranje. Izražena je potreba za boljim planiranjem prioriteta, te strateškim pristupom kod planiranja, i naglašeno je da svaka MZ treba imati transparentan plan rada za godinu, usvojen nekoliko mjeseci unaprijed.

Smanjiti uticaj političkih stranaka kroz izbor vijećnika mjesne zajednice i promijeniti sistem odlučivanja u savjetima/vijećima MZ kako bi se eliminirala stranačka preglasavanja.

Promijeniti način izbora savjeta/vijeća MZ u smislu da se utvrde kriteriji koje mora ispunjavati vijećnik, da se obezbijedi novčana naknada za rad savjeta/vijeća MZ, kao i definisanje prava i obaveza savjeta/vijeća MZ i određivanje sankcija za neizvršavanje tih obaveza: 65% ispitanika podržava stav da članovi savjeta/vijeća MZ trebaju biti direktno birani, a samo 11% da ih trebaju imenovati političke stranke ovisno o broju osvojenih glasova.

4.1.1 Finansiranje MZ

Finansiranje i rad MZ

Grafikon 6. Finansiranje i rad MZ

Pitanje	Trebaju li MZ imati:	Trebaju li MZ imati:	Trebaju li MZ imati:	Trebaju li prostorije MZ biti na raspolaganju za političke skupove stranaka?
1	22% – zasebnu partiju kao dio računa lokalne uprave.	1% – ne trebaju imati značajnije finansiranje od općine/opštine.	1% – ne trebaju imati sopstvene prostorije (odnosno, koristiti prostorije od drugih organizacija za administraciju, sastanke i prateće aktivnosti).	59% – Da
2	70% – vlastiti bankovni račun.	28% – osnovna sredstva za održavanje kancelarije i zapošljavanje jedne osobe.	1% – imati samo kancelariju.	34% – Ne
3	7% – ne trebaju imati bankovni račun.	41% – dovoljna sredstva za provedbu ozbiljnijih aktivnosti u zajednici.	96% – imati veće prostorije gdje bi se mogli održavati sastanci i prateće aktivnosti.	6-7% – Drugo.
4		4% – grant sredstva za dodjelu lokalnim nevladinim organizacijama i slično.	2% – drugo.	
5		26% – operativna sredstva za pružanje usluga koje im je dodijelila općina/opština ili druga tijela javne uprave.		

Tabela 6. Finansiranje i rad MZ

MZ treba da ima stalno i sistemsko finansiranje iz budžeta JLS za osnovna sredstva, održavanje kancelarije i zapošljavanje barem jedne osobe, s čim se slaže i 28% učesnika ankete. Kao izvor većine problema u funkcionisanju MZ smatra se nedostatak finansijsa, odnosno nejasno i nejednako riješeno pitanje finansiranja MZ. Kao osnovni izvori finansiranja MZ navode se opštinski/općinski grantovi za projekte, obezbjeđivanje plata uposlenika MZ iz opštinskog/općinskog budžeta, obavezni ili dobrovoljni doprinosi građana, sredstva donatora i učešće privrednih subjekata u projektima (naročito infrastrukturnim); 41% smatra da MZ trebaju imati dovoljno sredstava za provedbu većih aktivnosti u zajednici, 4% da se MZ trebaju oslanjati na grant sredstva za dodjelu lokalnim nevladinim organizacijama i slično, a 26% da MZ trebaju računati na operativna sredstva za pružanje usluga koje im je dodijelila opština/općina ili druga tijela javne uprave; 70% ispitanika smatra da MZ trebaju imati vlastiti bankovni račun.

4.1.2 Teritorijalna organizacija MZ

Kada je u pitanju teritorijalna organizacija MZ, generalno se izdvaja zaključak da **nema potrebe remetiti trenutno stanje**, pogotovo jer bi zbog specifičnosti različitih sredina gotovo nemoguće bilo odrediti jedinstvene kriterije. U pojedinim slučajevima gdje se ukazala potreba za boljim definisanjem granica MZ, predloženo je da te opštine/općine naprave analizu teritorijalne organizacije MZ i eventualno predlože kriterije u skladu s potrebama stanovništva.

Broj stanovnika se ne smatra validnim kriterijem za određivanje veličine MZ, jer su ogromna odstupanja u broju stanovnika u opštinama/općinama, zatim u strukturi stanovništva po MZ, kao i potrebama stanovništva. Ogromne su razlike u omjeru stanovništva između većih i manjih gradova, a naročito gustina naseljenosti u urbanim i ruralnim sredinama.

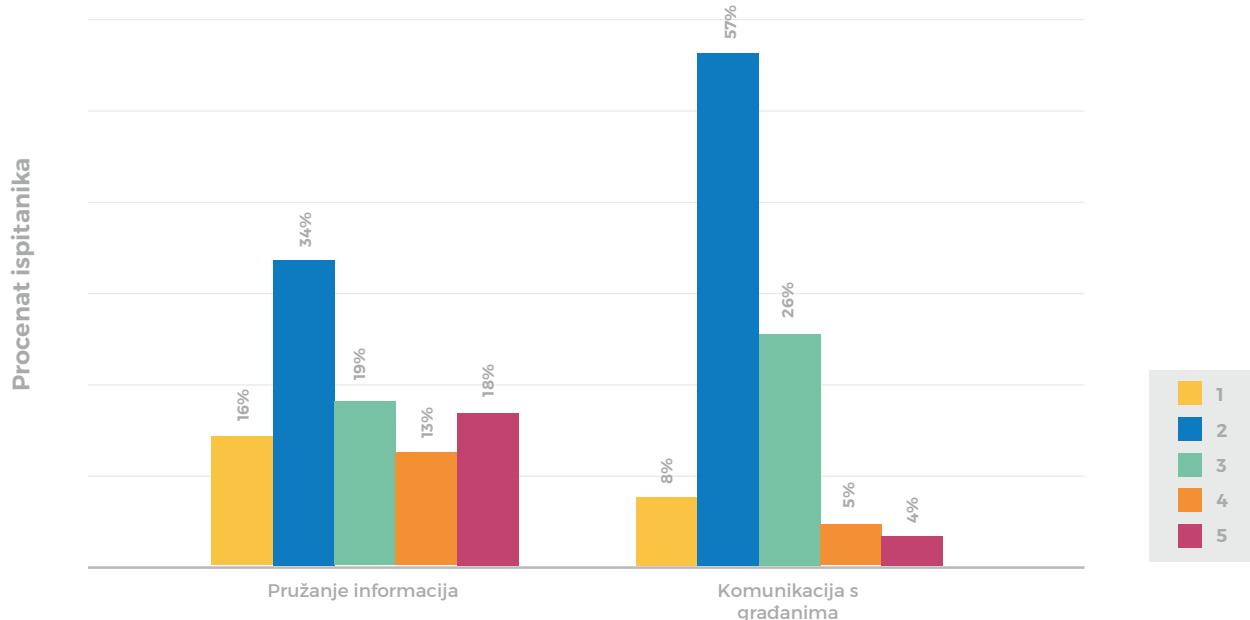
„Jedno selo, koje gravitira sa desne strane Vrbasa, drugo sa druge strane Vrbasa, znači, oni su teritorijalno razdvojeni. MZ je prebukirana, preopterećena, prevelika mjesna zajednica, a razdvojeni su i teritorijalno i brojem stanovnika. Mislim da bi se moglo doći do kvalitetnijeg rada kada bi došlo do reorganizacije.“ (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši).

Kriteriji koji se trebaju uzeti u obzir jesu da teritorija MZ čini jednu geografsku cjelinu, pa i infrastrukturnu cjelinu ako je moguće, i da su usluge MZ pristupačne svakom stanovniku na toj teritoriji.

MZ može činiti više naselja, i u velikom broju slučajeva u urbanim i ruralnim sredinama to i jeste slučaj. U takvim slučajevima neophodno je obezbijediti zastupljenost svih dijelova MZ u organima odlučivanja (prvenstveno u savjetu/vijeću), kao i jednak pristup uslugama MZ svim građanima s te teritorije.

4.1.3 Informisanje i komuniciranje

Informativne funkcije

Grafikon 7. Informativne funkcije

Pitanje	Koju od sljedećih informativnih funkcija treba obavljati MZ vezano za pristup upravi, infrastrukturi i uslugama:	Na koji način bi MZ trebale informisati građane o raznim dešavanjima: od prostornog planiranja/pružanja usluga do raznih događaja u zajednici?
1	16% – proaktivno obavještavati građane o planiranim prekidima u pružanju javnih usluga (npr., kroz postavljanje obavijesti i/ili slanjem SMS poruke ili e-mailova).	8% – putem MZ biltena.
2	34% – upoznavati građane s planovima općine/opštine i pružatelja javnih usluga koji bi mogli utjecati na njih.	57% – putem oglasnih tabli na vidljivim mjestima.
3	19% – savjetovati građane, kada se primijete problemi ili pitanja, kao i o planiranom odgovoru i roku.	26% – putem internet stranice MZ.
4	13% – održavati spisak kontakata kako bi građani došli do prave osobe za rješavanje njihovih problema.	5% – putem SMS-a/Twittera/e-maila.
5	18% – održavati spisak ugroženih osoba i problematičnih lokacija kako bi javne službe mogle učinkovitije djelovati.	4% – Drugo.

Tabela 7. Informativne funkcije

Sistematizirati informisanje o aktivnostima MZ. Što se tiče učestalosti informisanja i komuniciranja, tu postoje različita mišljenja: neki ispitanici u fokus grupama smatraju da MZ trebaju informisati građane periodično, u određenim vremenskim razmacima, dok drugi smatraju da to treba biti po potrebi i onoliko često koliko MZ imaju potrebu da informišu i uključe građane u aktuelne aktivnosti: 16% učesnika ankete smatra da MZ trebaju proaktivno obavještavati građane o planiranim prekidima u pružanju javnih usluga (npr., kroz postavljanje obavijesti i/ili slanjem SMS poruke ili e-mailova), 34% da je potrebno upoznavati građane s planovima opštine/općine i pružatelja javnih usluga koji bi mogli utjecati na njih, 19% da MZ trebaju savjetovati građane kada se primijete problemi ili pitanja, kao i o planiranom odgovoru i roku, i 13% da MZ trebaju održavati spisak kontakata kako bi građani došli do prave osobe za rješavanje njihovih problema.

Oglasne table. Mnogi ispitanici u fokus grupama ističu da su oglasne table još uvijek važan način informisanja građana (kao i 57% učesnika ankete), pored mobilnih telefona i SMS poruka. Istaknuta je direktna komunikacija s građanima, tzv. kampanja 'od vrata do vrata'. Takođe, komuniciranje treba da bude dvosmjerno, ne samo od MZ prema građanima, nego i od građana prema MZ:

„Mi iz mjesne zajednice, mi smo stalno na terenu. Ali ne možemo znati sve probleme ako se građani neće nama obraćati i nama reći za neke konkretnе probleme koje mi trebamo, da odemo, da vidimo, da sagledamo, da pokrenemo incijativu oko njegovog rješavanja i tako dalje.“ (Grupa penzionera, muškarac, Laktaši).

Druga sredstva informisanja. Iskustva s organizovanjem foruma građana su pokazala da su najuspješnije metode obavještavanja građana o održavanju foruma bili lični kontakti, zatim društvene mreže i slanje pismenih pozivnica na kućne adrese, a najmanje oglasne table i telefonski pozivi. Ukoliko se obavještavanje građana vrši putem sredstava informisanja, onda to zavisi i od finansijskih sredstava. Jedan od prijedloga jeste da opština/općina sklopi ugovor s radio-stanicama koje su slušane na tom području, a koje bi omogućile MZ da obavještavaju stanovništvo o njihovim akcijama, projektima, pozivima za građane. Takođe bi se kroz radio-emisije moglo obrađivati teme koje se tiču MZ, a kako bi se promovirale određene dobre prakse ili primjeri uspješne saradnje.

On-line komunikacija, a naročito komuniciranje putem društvenih mreža bi bilo vrlo korisno, naročito kod obraćanja mlađoj populaciji i ženama. Kroz diskusiju je često pominjan prijedlog da svaka MZ ima svoju web-stranicu ili Facebook profil s osnovnim informacijama i obavještenjima za građane, ali i s forumom kroz koji bi građani mogli jednostavno iskazati svoje mišljenje. Ovaj vid informisanja podržava i 26% učesnika ankete. Za to je potrebno stvoriti osnovne prepostavke u smislu tehničke opremljenosti, uključujući računare, pristup internetu i sredstva za web hosting.

PRIMJER DOBRE PRAKSE

MZ Dubrave u Brčko Distriktu je napravila web-stranicu radi bolje obavještenosti stanovnika koji žive izvan BiH, a kod kojih je postojao veliki interes da budu obaviješteni o dešavanjima u njihovoj MZ. Na taj način su i građani koji imaju imovinu u toj MZ motivirani da se uključe u njen rad iako žive izvan BiH.

„Kod nas se, na primjer, u našoj mjesnoj zajednici dobro pokazao Facebook profil koji imamo. Međutim, isto mislim da je nedostatak oglasnih ploča problem. Nemaju svi pristup internetu, pogotovo stariji, starije grupe građana, i osobe koje se ne razumiju dobro u tehnologiju.“ (Žena, Sanski Most).

Ukoliko postoji interes kod mladih ljudi, oni bi se mogli uključiti na taj način da pomognu održavanje i administriranje web-stranice.

Korištenje kompjuterske opreme u MZ. Predloženo je i da u sredinama gdje građani nemaju dostupan internet ili računare MZ obezbijedi opremu koju će moći koristiti mještani po potrebi i na način koji bi bio posebno regulisan.

Edukacija iz oblasti informisanja. Bez obzira na modalitet komuniciranja, jako je važno na koji način je formulisan poziv i da li na adekvatan način može motivirati ciljane grupe da se odazovu. Tu je potrebna posebna edukacija kako bi predstavnici MZ znali koristiti tehnike komuniciranja i formulisanja poruke da bi mobilizirali što više građana.

4.1.4 Pravni status i organizacija MZ

Subjektivitet MZ. Prevladava mišljenje da MZ trebaju biti pravno lice sa statutom, računom i pečatom, a nadzor nad njihovim radom bi vršile opštine/općine i savjet/vijeće MZ kroz jasno definisan pravni okvir. Pri tome, nadležnosti i odgovornosti savjeta/vijeća MZ treba precizno definisati i regulisati kroz pravne akte. Traže se i veća ovlaštenja i učešće u odlučivanju o svim problemima na nivou JLS, raspolaganje zajedničkom imovinom na nivou MZ (dom, klubovi, zemljište, itd.), i veća ulaganja u razvoj i održavanje MZ (infrastrukture, itd.).

Profesionalizacija statusa osoblja u MZ. Kroz cijelo istraživanje je dominiralo mišljenje da organizaciju MZ treba profesionalizirati na taj način da određeni broj uposlenika (ovisno o veličini MZ) bude stalno zaposlen i plaćen za svoj rad. Ne smatra se praktičnim rješenjem da osoblje MZ obavlja te dužnosti kao sporednu djelatnost, jer se tako ne pridaje dovoljno pažnje radu MZ, a bez materijalnog interesa teško je očekivati aktivan angažman na odgovornim pozicijama, što se pokazalo kroz veliki broj primjera u praksi. Jedan od prijedloga je da se kroz sporazume sa zavodima za zapošljavanje angažuju nezaposlene mlade osobe, kao pripravnici ili kao volonteri, na period od godinu dana.

„Ja bih voljela da to bude neki uposlenik mimo sekretara mjesne zajednice, menadžer, direktor... Da to bude neko mjesto stalnog zaposlenika. Savjet mjesne zajednice možda bi trebao da broji veći broj članova jer nisu sve mjesne zajednice iste, imamo mjesne zajednice koje imaju mali broj stanovnika, neke mjesne zajednice imaju deset puta više. Da se može birati prema broju stanovnika, jer bi možda na taj način fleksibilnije radili...“ (Žena, Sarajevo Stari Grad).

Kroz fokus grupe je iznesen i prijedlog da se **profesionalizira i pozicija predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ**, tako da ta pozicija bude preinačena u poziciju direktora/ice koji/a bi bio/bila biran/a putem javnog konkursa na mandatni period. Uz direktora/cu, svaka MZ bi imala i sekretara koji se ne bi mijenjao. Sugerisano je da predsjednik/ica savjeta/vijeća MZ ima veće ovlasti u donošenju odluka koje su za dobrobit građana MZ bez sazivanja savjeta/vijeća. U nekim fokus grupama je izražen stav da je potrebno ukinuti skupštine MZ a ostaviti savjet/vijeće MZ. Bilo je i prijedloga da svaka ulica ili zaselak imaju svog povjerenika, koji bi bio u komunikaciji sa MZ i iznosio probleme u ime građana koje predstavlja.

Izbori u MZ. Kada su u pitanju izbori, mišljenja su podijeljena: 19% smatra da javni izbori za MZ trebaju biti održani istovremeno sa izborima za jedinice lokalne samouprave, 27% da se javni izbori za MZ trebaju održavati zasebno, 32% da se izbori održavaju kroz tajno glasanje tokom skupa MZ, a 22% da se glasa javno tokom skupa MZ. (Tabela 5.)

Depolitizacija organa MZ. Izrazito je naglašena potreba za depolitizacijom MZ, između ostalog i

kroz način izbora savjeta/vijeća i rukovodstva MZ. Predloženo je da članovi savjeta/vijeća ne budu stalno zaposleni kako bi se mogli više posvetiti radu u MZ.

4.1.5 Preporuke za unapređenje struktura, statusa i finansiranja MZ

4.1.5.1 Izbor organa MZ

- **Depolitizirati izbor organa MZ** – MZ da budu politički neutralne.
  - Omogućavanje izbora nezavisnih kandidata.
  - Redefinisati ulogu političkih stranaka u izborima za organe MZ. Preporučeno je da se onemogući kandidatura za izbore za savjet/vijeće MZ preko političkih stranaka.
  - Ukazano je i na određene poteškoće ukoliko bi se izbori u potpunosti 'depolitizirali' jer sam interes političkih stranaka za rad MZ može biti od koristi za građane ukoliko se takav uticaj ne zloupotrebljava.
- **Definisati način izbora i opoziva predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ** i članova savjeta/vijeća MZ.
  - Precizno definisati način raspuštanja savjeta/vijeća MZ kroz statut.
  - Predsjednik/ca savjeta/vijeća se treba birati većinom članova savjeta/vijeća MZ.
  - Opoziv predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ treba vršiti savjet/vijeće MZ ukoliko se on/ona ne drže plana aktivnosti i plana finansiranja, ne sazivaju redovno sastanke i ne izvještavaju savjet/vijeće i skupštinu o provedenim aktivnostima, tj. ne obavljaju dužnosti i obaveze predviđene ovom pozicijom.
- **Definisati prava i obaveze savjeta/vijeća MZ.**
  - Prava i obaveze savjeta/vijeća definisati u odluci opštinskog savjeta/općinskog vijeća.
  - Uvesti sankcije za neizvršavanje tih obaveza.
  - Definisati procedure za raspuštanje neaktivnih savjeta/vijeća.
- Uvođenje garancija za ravnopravnost spolova (kvota).
  - Veći dio učesnika je podržao ovaj prijedlog, s tim da je ukazano da samo uvođenje kvota neće voditi ka većem učešću žena u radu MZ, ukoliko se ne primijene i druge mјere kojima bi se žene motivirale da se angažuju.
- **Obezbeđivanje reprezentativnosti kroz izborna pravila.**

- **Definisati način izbora organa MZ** – tajno ili javno glasanje.
  - Jednoglasno je podržan sistem tajnog glasanja.

4.1.5.2 Nadzor nad radom MZ

- **MZ odgovorne građanima i JLS?**
  - Za stručnost i zakonitost rada MZ, korištenje finansijskih sredstava, provedbu povjerenih poslova, MZ trebaju odgovarati organima JLS.
  - Za realizaciju plana aktivnosti odgovorne su stanovništvu MZ.
- **Definisati nadzor nad radom MZ od strane građana i/ili od strane JLS.**

4.1.5.3 Status MZ i resursi

- **Riješiti subjektivitet MZ i dodijeliti im status pravnog lica.**
  - Kroz diskusiju su proizašla četiri različita prijedloga:
    1. Dodjelom pravnog statusa bi MZ dobile status još jednog nivoa vlasti, što je suprotno težnji ka smanjenju javnih troškova.
    2. Dodijeliti status pravnog lica, ali ga ograničiti određenim propisima, u smislu da se definiše do koje mjere MZ mogu biti samostalne u svom radu.
    3. MZ moraju obavezno i nedvosmisleno dobiti pravni subjektivitet, one moraju biti pravna lica s pravnom odgovornosti.
    4. MZ moraju obavezno imati status pravnog lica na taj način da im se dodijeli status udruženja građana od posebnog interesa za lokalnu samoupravu i da kao udruženje budu upisane u registar MZ.
- **Organizaciju MZ profesionalizirati** na taj način da određeni broj uposlenika (ovisno o veličini MZ) bude stalno zaposlen i plaćen za svoj rad.
  - Ne smatra se praktičnim rješenjem da osoblje MZ obavlja te dužnosti kao sporednu djelatnost, jer se tako ne pridaje dovoljno pažnje radu MZ, a bez materijalnog interesa teško je očekivati aktivan angažman na odgovornim pozicijama.
  - Kroz diskusiju su proizašla četiri modela profesionalizacije:
    1. To je moguće samo ako se reformiše sistem MZ, odnosno ako se smanji broj MZ. U suprotnom, volontiranje je neophodno pravilo za funkcionisanje MZ.
    2. Potrebno je profesionalizirati dio predstavnika MZ, ovisno o strukturi i specifičnosti MZ (npr. predsjednik/ca savjeta/vijeća MZ i sekretar MZ).
    3. Nije opravdano zapošljavati radnika profesionalno, već propisati da opštine/općine i gradovi imaju stručnog saradnika na raspolaganju MZ.
    4. Angažman kroz ugovor o djelu za zaposlene u MZ.

- **JLS da obezbijede sredstva za operativne troškove MZ**, naročito za uposlene.

- Svakako se preporučuje obezbjeđivanje sredstava za operativne troškove, ali je potrebno osigurati i dodatna sredstva, za što je potrebno dodijeliti MZ status pravnog lica (kako bi imale mogućnost otvaranja računa).

- **Svaka MZ da ima vlastiti bankovni račun.**

- Kroz diskusiju su proizašla dva prijedloga:

1. Ukoliko je tendencija prelaska na trezorsko poslovanje, onda bi otvaranje bankovnog računa za svaku MZ bilo nemoguće.
2. Ukoliko su MZ pravna lica, one samim tim imaju i pravo na račun, jer svaka MZ ima različite potrebe, a tako i troškove, pa svaka MZ treba da raspolaže svojim novcem u skladu s potrebama.

- **Gdje je moguće, JLS i viši nivoi vlasti da obezbijede prostor za rad MZ.**

- Po mogućnosti, šira zajednica da se uključi u rješavanje problema smještaja MZ (građani, NVO, privredni subjekti, itd.).
- Kroz diskusiju su proizašla dva različita prijedloga:

1. Neophodno je da MZ imaju svoje prostorije.
2. JLS treba da osigura prostor za rad i da definiše sjedište MZ.

- **Redefinirati poziciju predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ u smislu profesionalizacije.**

- Kroz diskusiju su proizašla tri različita prijedloga definisanja uloge predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ:
  1. Definisati izbor predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ putem izbora ili putem javnog konkursa na mandatni period, ili
  2. angažman predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ da bude isključivo volonterski, ili
  3. izbor predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ putem izbora neposredno na mandatni period, ali na prijedlog građana a ne političkih stranaka.

- **Definisanje volonterskog djelovanja na nivou MZ (aktivnosti i akcije građana).**

- Pokušati definisati u okviru aktivnosti NVO koje sarađuju sa MZ. Poteškoće se mogu javiti zbog trenutnog načina funkcionisanja MZ.
- Potrebno je definisati mogućnost priznatog volontiranja unutar MZ.
- Gdje je potrebno i moguće, kroz sporazume sa zavodima za zapošljavanje angažovati nezaposlene mlade osobe (pripravnici ili volonteri).
- Gdje je potrebno i moguće, uvesti povjerenike za pojedina naselja ili zaseoke.
  - Ispitanici smatraju da, u principu, nije potrebno uvoditi povjerenike, osim u posebnim okolnostima (smrt, ostavka ....).

- Ovo pitanje regulisati samo tamo gdje nema dovoljno stanovništva, ali bi u tom slučaju bilo dobro da načelnik opštine/općine direktno imenuje povjerenika.
  - Ako MZ dobro funkcioniše i ako su u njoj zastupljeni predstavnici svih zaseoka ili naselja, za tim nema potrebe.
  - Ukoliko bi se MZ podijelile na sektore i svaki sektor bio zastupljen u savjetu/vijeću, tada ne bi bilo potrebe za povjerenicima.
- Jasno definisati nadležnosti predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ i sekretara MZ kroz statut.
- Odgovornosti predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ:
    1. Saziva savjet/vijeće
    2. Zastupa MZ
    3. Potpisuje akte.
  - Odgovornosti sekretara:
    1. Materijalno-tehničko poslovanje
    2. Administrativna pitanja
    3. Tehnički poslovi
    4. Supotpisnik akata za MZ.
- Jasno definisati sve modalitete finansiranja MZ (grantovi od opštine/općine, samodoprinosi građana, donacije, doprinosi privrednih subjekata, vlastiti prihodi). Razdvojiti operativne troškove od troškova za aktivnosti i usluge MZ.
- Finansiranje treba rješavati kroz opšti fond organa uprave i opštinski savjet/općinsko vijeće.
  - Većina ispitanika je mišljenja da treba razdvojiti operativne troškove od troškova za aktivnosti, koji treba da budu finansirani grantovima opštine/općine.
  - Ostali načini finansiranja (samodoprinosi, donacije, vlastiti prihodi) da se rješavaju po strateškom planu razvoja zajednice.
- Uvesti strateško planiranje i druge mjere bolje za unapređenje procesa planiranja i određivanja prioriteta.
- Uz zajedničko djelovanje s opštinama/općinama.
  - Gdje je moguće, preporučeno je primjenjivati miPRO metodologiju (UNDP)¹⁷ koja je dala određene rezultate.
  - Veliki broj učesnika podcrtava da bi MZ morale razvijati svoje akcione planove koji bi se uklapali i postajali sastavnicom strategije razvoja opštine/općine.

17 UNDP BiH, Metodologija za integrirano planiranje lokalnog razvoja u BiH – miPRO
http://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/bs/home/library/poverty/methodology-for-integrated-local-development-planning-in-bosnia-.html

4.1.5.4 Komunikacija

- Zadržati oglasne table kao važan način informisanja građana.
- Uvesti mehanizme za dvosmjerno komuniciranje, ne samo od MZ prema građanima, nego i od građana prema MZ. Npr. uvesti interaktivne web-stranice i on-line forume za prikupljanje mišljenja građana.
- Uvesti direktnu komunikaciju s građanima, tzv. kampanja 'od vrata do vrata'.
  - U urbanim sredinama koristiti mogućnosti koje pružaju kućni savjeti.
- Uvođenje mogućnosti elektronskih inicijativa.
- On-line platforme za razmjenu informacija i usluga.
- Uspostaviti on-line komunikaciju, a naročito komuniciranje putem e-maila i društvenih mreža, naročito kod obraćanja mlađoj populaciji i ženama. Gdje god je moguće, napraviti web-stranicu MZ ili profil na društvenim mrežama (prvenstveno Facebook).
- Uspostaviti saradnju s radio-stanicama koje su slušane na tom području, a koje bi omogućile MZ da obavještavaju stanovništvo o njihovim akcijama, projektima, pozivima za građane.
- Omogućiti edukaciju iz oblasti komuniciranja, tehnika komuniciranja i formulisanja poruke, kako bi MZ mogle mobilizirati što više građana.
- U sredinama gdje građani nemaju dostupan internet ili računare u svojim domaćinstvima, obezbijediti opremu u MZ koju će moći koristiti mještani po potrebi i na način koji bi bio posebno definisan.

4.1.5.5 Teritorijalna organizacija MZ

- Trenutno stanje zadovoljava potrebe stanovništva u najvećem dijelu.
- Nemogućnost određivanja jedinstvenih pravila i kriterija za teritorijalnu organizaciju MZ zbog specifičnosti sredina.
- U pojedinim slučajevima gdje postoji interes zajednice za teritorijalnom reorganizacijom MZ, napraviti analizu na nivou JLS i predložiti kriterije u skladu s potrebama stanovništva.
  - Predloženi kriteriji:
    - Teritorijalni princip
    - Princip udaljenosti od sjedišta
    - Kompaktnost teritorija (definisati statutom opštine/općine)
    - Racionalnost (definisati svaki opštinski savjet/općinsko vijeće)
    - Precizirati odnos: broj stanovnika/broj MZ.

A black and white photograph of a young man with short dark hair, smiling slightly and looking towards the camera. He is wearing a light-colored button-down shirt and is playing a large, ornate accordion. The instrument has a dark wood finish with intricate carvings on the front panel. A blue circular graphic is overlaid on the right side of the image. Inside the circle, the text "ZAKLJUČNA ZAPAŽANJA" is written in a bold, white, sans-serif font.

ZAKLJUČNA ZAPAŽANJA

- ▶ Na osnovu velikog broja primjera iznesenih kroz ovo istraživanje moguće je zaključiti da svaka MZ ima određene specifičnosti zbog kojih budući izgled i uloga MZ trebaju biti prilagođeni potrebama stanovništva i situaciji na tom području, a onda u skladu s tim prilagoditi i sadržaje i usluge koje MZ pruža.
- ▶ MZ su važne jer omogućavaju neposrednu komunikaciju između građana i lokalnih vlasti djelujući kao direktna spona između njih. MZ je opisana kao prva stepenica i instance, odnosno temelj za unapređenje života građana i razvoj demokratskih odnosa u društvu kroz njihovo veće učešće.
- ▶ Generalno je izraženo vrlo dominantno mišljenje da mjesnim zajednicama treba dati veća ovlaštenja i značajniju ulogu u urbanim i ruralnim sredinama. Veliki broj ispitanika smatra da građani najbolje znaju prepoznati potrebe svog nazužeg okruženja, ali da MZ kao njima najbliža instance nema dovoljno ovlaštenja da pokrene inicijative ili projekte.
- ▶ MZ u BiH ima izraženu dvojaku funkciju – kao ‘produžena ruka vlasti’ i kao mehanizam za učešće građana. Svaka od ove dvije funkcije je više ili manje izražena u ovisnosti o sredini i potrebama građana.
- ▶ Uloga MZ kao servisa građana prevladava u viziji MZ u budućnosti, s fokusom na rješavanje njihovih svakodnevnih problema, stvarajući uslove za kvalitetan život građana u sredini u kojoj žive. Uloga MZ je da obezbijede sredstva za finansiranje infrastrukture i kvalitetniji kadar koji će upravljati projektima. U slučaju građana koji žive u udaljenijim mjestima, MZ imaju važnu ulogu u omogućavanju pristupa uslugama koje pružaju jedinice lokalne samouprave kroz MZ.
- ▶ Građanima često nedostaje struktura kroz koju bi kanalisi određene inicijative, a MZ im upravo to pruža i omogućava. Smatra se da su rezultati najvidljiviji i najopipljiviji na nivou MZ, da su to problemi koji najdirektnije pogađaju građane, što ih ohrabruje da tu traže ostvarenje svojih prava i ubuduće.
- ▶ MZ takođe mogu imati posredničku ulogu, kao mehanizam za artikulisanje interesa građana, ali i kao struktura koja omogućava lokalnoj upravi da bolje razumije potrebe za rješavanje problema u zajednici na tom nivou.
- ▶ MZ imaju i trebaju imati dobar uvid u ‘stanje na terenu’, jer su najbliže izvoru problema, imaju uvid u sve prepreke i poteškoće na nivou njihove zajednice, i ideje za potencijalna rješenja problema.
- ▶ MZ trebaju olakšavati ostvarenje reprezentativnosti na lokalnom nivou, kroz uključivanje različitih grupacija, artikulisanje njihovih interesa i zastupanje tih grupacija na višim nivoima vlasti.
- ▶ Smatra se da olakšan pristup strukturama odlučivanja sam po sebi potiče aktivizam, i MZ mogu igrati ključnu ulogu u tome. Prednost MZ je što su one kao oblik organizovanja građanima bliske i poznate, građani imaju određenu dozu povjerenja u MZ, smatraju ih zastupnikom njihovih interesa. To su snažni potencijali koji se mogu iskoristiti u procesu jačanja uloge MZ.
- ▶ U radu MZ se naročito ističe uloga pojedinaca, koji kroz lični angažman i vlastiti aktivizam uspijevaju pokrenuti inicijative i projekte na lokalnom nivou. Individualna inicijativa je potencijal koji treba posebno istaknuti i stvoriti uslove za njeno jačanje, kao osnove za jačanje uloge MZ.

- ▶ Kad je u pitanju učešće građana, ostaje problem velike nezainteresovanosti, apatije i demotiviranosti građana da se uključe u rad MZ, što je u određenoj mjeri i refleksija otpora prema procesu odlučivanja i politici generalno.
- ▶ MZ imaju važnu ulogu u povezivanju građana kao prvom koraku za njihov veći aktivizam i uključivanje u procese odlučivanja. Izražena je i potreba za većim povezivanjem MZ na nivou jedne opštine/općine.
- ▶ MZ mogu imati ulogu i u zadržavanju mladih ljudi, naročito u ruralnim sredinama. Istaknuta je mogućnost uključivanja MZ u približavanju društva standardima i vrijednostima EU.
- ▶ Kada je u pitanju ekonomski razvoj, MZ može pomoći u osmišljavanju i provedbi projekata kroz integrисани pristup, s fokusom na određene interese sredine kao što su zaštita okoliša, razvoj poljoprivrede, nezaposlenost, itd.

5

ELEMENTI ZA IZRADU MODEL A MZ U BIH

8.1 Principi buduće vizije MZ u BiH

6.1 PRINCIPI BUDUĆE VIZIJE MZ U BIH

Principi buduće vizije MZ u BiH koji su izdvojeni kroz ovo istraživanje su:

- **Reprezentativnost** – da u izboru organa učestvuje što veći procenat mještana MZ iz različitih populacija i da su jednakili proporcionalno zastupljeni u organima MZ, kao i u aktivnostima i inicijativama MZ.
- **Odgovornost** – da je MZ odgovorna prema svojim građanima, da zastupa njihove interese, ali i da je odgovorna prema lokalnim vlastima. Isti princip se može primijeniti i na građane – da se odgovorno ponašaju prema imovini MZ, da se odazivaju na akcije koje organizuje MZ i da doprinose razvoju MZ.
- **Inkluzivnost** – uključenost različitih grupacija i svih građana u rad i aktivnosti MZ, naročito žena, mladih i socijalno isključenih grupa.
- **Koordinacija između svih tijela i organa MZ** – uključujući predsjednike/ce skupštine i savjeta/vijeća, opštinske/općinske organe uprave, kao i koordinatora za mjesne zajednice. Pored koordinacije važna su i dobra komunikacija i saradnja, ali i uređenost unutar same MZ.
- **Transparentnost i hijerarhija** – smanjenje mogućnosti za zloupotrebe, osiguranje zakonitosti i odgovornosti u radu MZ, otvorenost za javnost i dostupnost informacija.
- **Profesionalizacija i sposobljenost uposlenika** – omogućavanje upošljavanja stalnog osoblja MZ i njihova edukacija.
- **Fokusiranje na konkretnе prioritete koji se tiču građana.**
- **Nezavisnost** – da MZ funkcioniše kao predstavnik zajednice i građana, i da bude zastupnik njihovih interesa, da je nezavisna u donošenju odluka od lokalnih vlasti. Funkcionisanje MZ može biti poboljšano i kroz što veći stepen finansijske autonomije.
- **Depolitizacija** – naročito organa MZ, ali i procesa donošenja odluka, kao i rada i aktivnosti MZ.

MODELI MJESNIH ZAJEDNICA

- 7.1** Tematski modeli MZ
- 7.2** Funkcionalni modeli mjesnih zajednica
  - 7.2.1** Uloge mjesnih zajednica
- 7.3** Modeli organizacije MZ

PRINCIPI MZ

- Nezavisnost
- Reprezentativnost / zastupljenost
- Inkluzija i integracija
- Odgovornost
- Koordinacija i komunikacija
- Profesionalizacija i edukacija
- Depolitizacija
- Transparentnost i javnost

VIZIJA MZ

- Usmjerena prema građanima
- Zasnovana na povjerenju građana
- Doprinosi razvoju zajednice i društva
- Spona između građana i JLS
- Prostor za aktivnosti građana i udruženja
- Stručna, depolitizirana i profesionalna
- Uvid u probleme zajednice i građana
- Približava društvo standardima EU
- Omogućava povezivanje građana

MODEL MZ

- Tematski modeli
- Organizacioni modeli
  - Struktura, rad i finansiranje MZ
  - Funkcionalni modeli
  - Zagovaračka funkcija
  - Pružanje usluga građanima
  - MZ kao društveni centar i centar kulture
  - MZ kao prostor za učešće građana

7.1 TEMATSKI MODELI MJESENHIH ZAJEDNICA

ZAGOVARANJE I PRISTUP UPRAVI

- Uvesti mehanizme praćenja provedbe zakona u dijelu koji se odnosi na MZ.
- Institucionalizirati komunikaciju i koordinaciju između MZ i lokalnih vlasti.
- Redovno i pravovremeno informisanje MZ od strane JLS.
- Ojačati ulogu MZ kao posrednika između stanovništva i JLS, te pružalaca javnih usluga.
- Jasno definisanje kriterija za pitanja koja se upisuju preko MZ prema JLS i pružaćima usluga, definisanje procedura, i rokova za slanje povratnih informacija za sve navedene usluge, uvođenje obaveza davanja odgovora na zahtjev MZ.
- Sve oblike saradnje, komunikacije i koordinacije između MZ i JLS institucionalizirati.
- Edukacije predstavnika MZ o različitim apektima njihovog rada.
- Dati veće ovlasti MZ i pomoći da budu otvoreni prema građanima.
- Uvesti obavezu obavljanja javnih konsultacija preko MZ kod usvajanja ključnih dokumenata na nivou JLS, sa proširenim učešćem predstavnika MZ.
- Redovno konsultiranje građana na nivou MZ kroz ankete i zborove građana.
- Izgradnja većeg povjerenja u MZ i JLS kroz transparentnost i javnost rada, te depolitizaciju procesa donošenja odluka i depolitizaciju struktura na nivou MZ.
- Umrežavanje MZ u svrhu efektnijeg i efikasnijeg zagovaranja. Formiranje Vijeća MZ na nivou opštine.
- Probuditi interes građana kroz javnu promociju zagovaračkih aktivnosti.
- Uključiti MZ u radne grupe na nivou opštine.
- Prisustvo predstavnika MZ na sjednicama opštinskog vijeća, uz dostavljanje dnevneg reda opštinskih vijeća svim MZ.
- Održavati redovne sedmične sastanke između predstavnika MZ i koordinatora MZ u opštini.
- Formirati stalno koordinaciono tijelo sastavljeno od sekretara MZ, i imenovanje koordinatora za MZ u svim opštinama.

PRUŽANJE USLUGA

- Mjesna zajednica kao prvi nivo vlasti gdje građani mogu ostvarivati svoja prava i rješavati probleme.
- Pružanje usluga svim građanima, nevladnim organizacijama, pravnim, i privrednim subjektima.
- Olaščavanje i pojednostavljivanje života građana i realizacija zahtjeva građana.
- Veće ovlasti za koordinaciju između građana i viših nivoa vlasti u pogledu održavanja i uređenja lokalne infrastrukture, te izdavanja načelnih saglasnosti za urbanističke i građevinske dozvole.
- Obezbjedivanje stalnog i sistemskog finansiranja iz budžeta opštine i drugih prihoda, te veće ovlasti kroz zakon o lokalnoj samoupravi.
- Uspostavljanje formalne koordinacije i saradnje između MZ i komunalnih preduzeća, i drugih javnih ustanova.
- Koordinacija i pokretanje inicijativa za prikupljanje sredstava od privrednih subjekata za projekte koje građani iniciraju.
- Pružanje administrativnih usluga, naročito u udaljenim i nepristupačnim MZ (otvaranje mjesnih matičnih ureda). Izrada analiza isplativosti otvaranja mjesnih ureda na nivou JLS.
- Unaprijeđenje osnovnih funkcija MZ (radno vrijeme, lokacija, kontakti sa građanima, itd.).
- Organizacija edukativnih sadržaja za ugrožene kategorije.
- Uloga u zaštiti od elementarnih nepogoda, kao i pružanje pomoći i saniranje štete nakon elementarnih nepogoda.
- Vođenje evidencije o socijalno ugroženim kategorijama stanovništva i proaktivnija uloga u rješavanju njihovih problema.
- Uvođenje mehanizama za veću transparentnost i sprječavanje korupcije.
- Obezbjedivanje osnovnih higijenskih i zdravstvenih uslova za život kroz saradnju sa komunalnim preduzećima.
- Organizacija građanskih akcija, koordinacija i komunikacija. Redovno i detaljno informisanje građana o načinima pružanja usluga u MZ.
- Modernizacija usluga u MZ, naročito administrativnih.
- Pružanje usluga organizacije volonterskih timova.

DRUŠTVENI I KULTURNI CENTAR

- Prepoznati i podržati inicijative, angažman i aktivizam pojedinaca u MZ kao centru društvenih dešavanja u zajednici.
- Pravno regulisati korištenje prostorija MZ kao društvenog centra i centra kulture/sporta.
- Pravno regulisati angažman volontera u društvenim, sportskim i kulturnim dešavanjima.
- Definisati okvir za saradnju sa nevladnim organizacijama. Sistemski urediti saradnju sa školama, kulturnim i sportskim udruženjima i klubovima.
- Izdvajati namjenska sredstva za kulturna, sportska i društvena događanja.
- Animirati mlade, žene, penzionere, invalide, i marginalizirane grupe preko udruženja koja ih inače okupljaju i zastupaju njihove partikularne interese.
- Jačati svijest o ulozi NVO i mogućnostima za saradnju sa MZ.
- Saradnja sa NVO kroz edukacijske programe, izradu prijedloga projekata i njihovu implementaciju, razmjena znanja i iskustava, uspostava partnerstva, korištenje prostorija MZ kroz zajedničke aktivnosti.
- Institucionalizacija saradnje sa NVO, npr. kod pružanja pomoći i saniranja štete u slučaju elementarnih nepogoda.
- Uspostava bolje komunikacije i koordinacije između NVO i MZ.

PROSTOR ZA UČEŠĆE GRAĐANA

- Prepoznati i podržati inicijative, Podizanje svijesti o ulozi MZ u ostvarivanju interesa građana i zagovaranju za rješenje njihovih problema. Pokrenuti aktivnosti koje mogu motivirati građane da više učestvuju u radu MZ: bolji uvid u situaciju u zajednici i potrebe građana, davanje prilika građanima da utiću na određivanje prioriteta, uspostaviti bolju komunikaciju i informisanost građana.
- Definisati oblike učešća građana i stvoriti pravni okvir za odgovarajuće procedure.
- Definisati ulogu zborova građana, izraditi odgovarajuća pravila i definisati pitanja o kojima se izjašnjavaju zborovi građana.
- Depolitizacija donošenja odluka u svrhu većeg učešća građana. Veća transparentnost u radu MZ.
- Promocija volontеризма i građanskog aktivizma.
- Obezbjedivanje prostora za okupljanje građana i aktivnosti njihovih udruženja.
- Povećati učešće žena u radu MZ. Uvesti principa rodnog budžetiranja i kvota za zastupljenost žena u organima MZ. Organizovati aktivnosti namijenjene isključivo ženama.
- Jačati svijest o ulozi žena na nivou lokalne i mjesne zajednice.
- Bliska saradnja sa udruženjima žena. Ustupanje prostora MZ za aktivnosti žena.
- Povećati učešće mlađih u radu MZ.
- Stvaranje svijesti među mlađima o ulozi i važnosti MZ, i načinima na koji MZ može doprinijeti ostvarenju njihovih prava. Uvesti kvote za zastupljenost mlađih u organima MZ. Obezbeđenje sadržaja za aktivnosti mlađih osoba.
- Unaprijediti saradnju sa školama.
- Uvođenje mjera za borbu protiv maloljetničke delinkvencije.
- Poboljšati uslove života penzionera i invalidnih osoba u MZ.
- Formaliziranje saradnje između MZ i udruženja penzionera i udruženja invalidnih osoba, i njihova redovna komunikacija.
- Organizovati akcije pomoći socijalno ugroženom stanovništvu, uključujući starije i invalidne osobe kojima je pomoći potrebna.
- Izgradnja pristupnih rampi u prostorijama i objektima MZ.

7.2 FUNKCIONALNI MODELI MJESNIH ZAJEDNICA

Monitoring/praćenje provedbe propisa

Edukacija

Konsultacije

Institucionalizacija

Inkluzivnost

Koordinacija i komunikacija

Participacija

Prva stepenica prema upravi

Pružanje povratnih informacija

Partnerski odnosi

Artikulisanje prijedloga

Evidencija i dokumentovanje

Umrežavanje i uspostava odnosa

Liderstvo u zajednici

Razmjena dobrih praksi

Učešće u procesu donošenja odluka

Strateški i integriran pristup

Savjetodavna uloga

Izvještavanje i planiranje

Predvidivost, javnost, transparentnost

Otvorena komunikacija

Posrednička uloga

Olakšan pristup upravi

Povjerene/delegirane nadležnosti

E-usluge

Decentralizacija javnih rasprava

Ispitivanje javnog mnijenja

Depolitizacija procesa i struktura

Vraćanje povjerenja u MZ

Transparentan izborni proces

Transparentnost u odlučivanju

Zastupanje opštег i lokalnog interesa

Smanjivanje uticaja političkih stranaka

Ravnomjerna teritorijalna zastupljenost

PRUŽANJE USLUGA

Direktna komunikacija s građanima

Potrebe stanovništva u ruralnim sredinama

Analize potreba stanovništva i kapaciteta

Delegirane nadležnosti

Profesionalizacija osoblja i rukovodstva

Protok informacija

Kanal za komuniciranje s građanima

Razvojna funkcija

Prikupljanje sredstava

Legitimitet zahtjeva

Administrativne usluge

Olakšan pristup javnim službama i uslugama

Implementacija povjerenih poslova

Dekoncentracija usluga

Prostor za edukacije

Evidencije potreba za edukacijama

Preventivno djelovanje

Koordinacija s nadležnim javnim službama

Mapiranje resursa

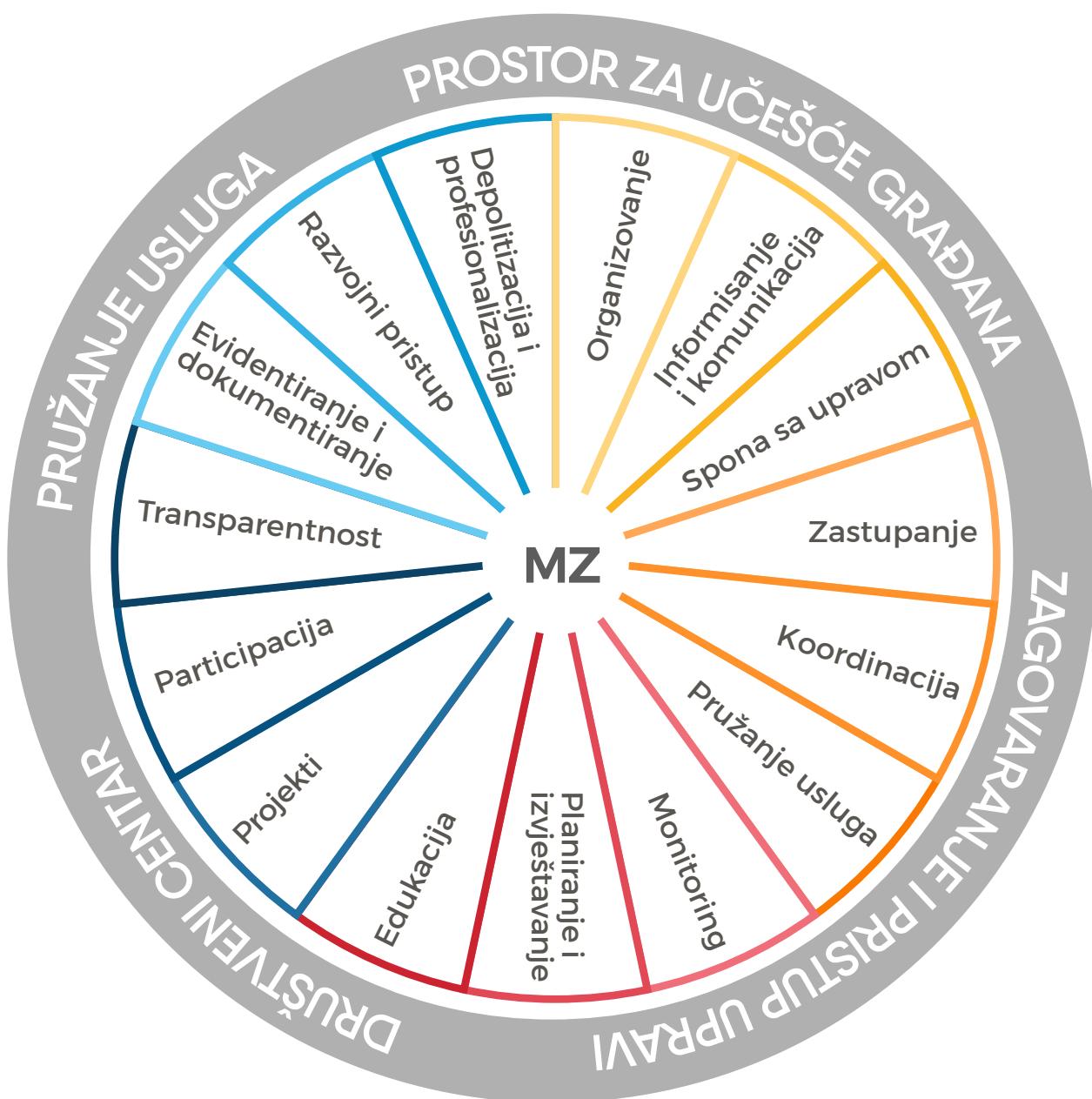
PROSTOR ZA UČEŠĆE GRADANA

DRUŠTVENI CENTAR

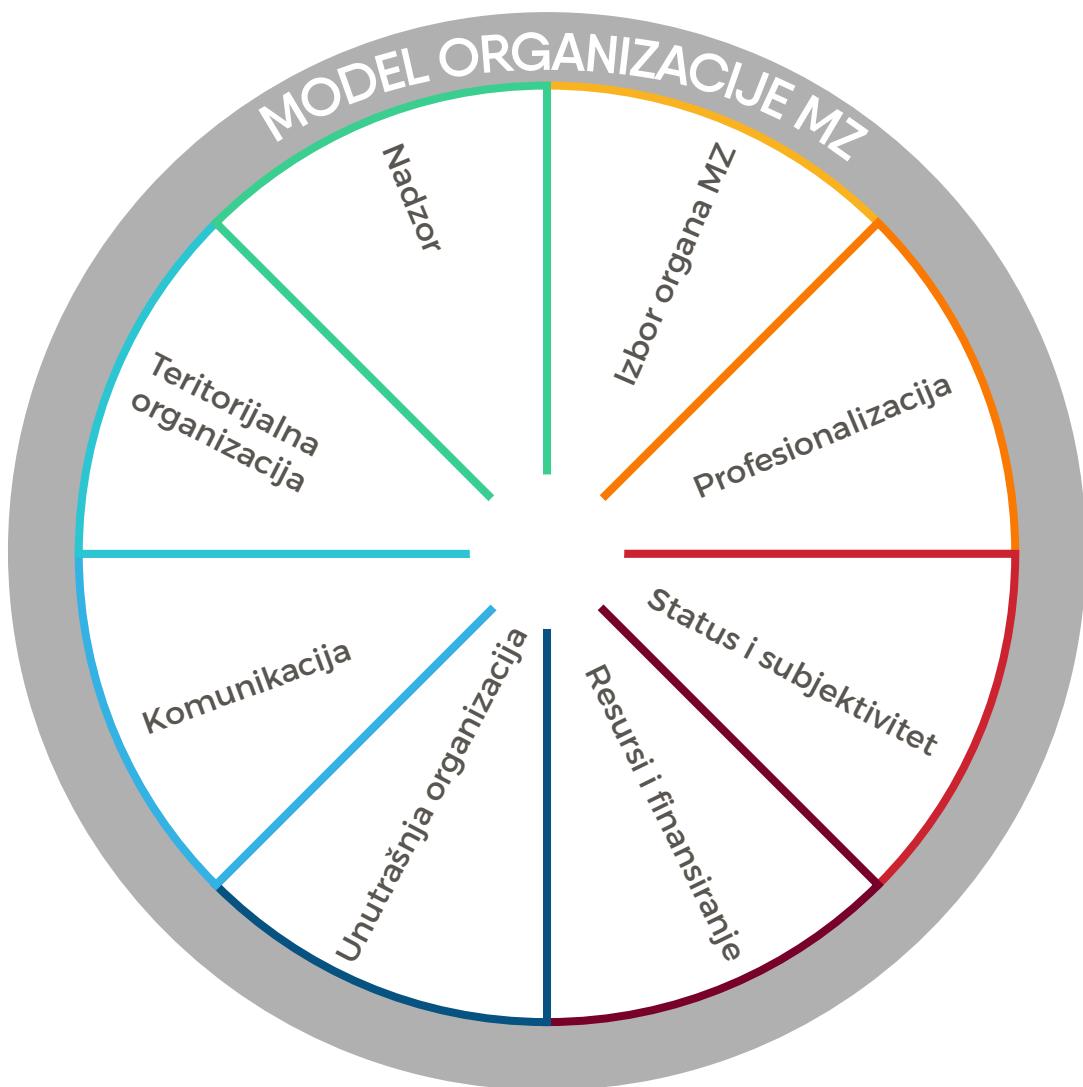
-
- Podrška inicijativama pojedinaca
  - Solidarnost i volonterske akcije
  - Saradnja s NVO
  - Uvid u situaciju u lokalnoj zajednici
  - Korištenje prostorija MZ, procedure
  - Saradnja s kulturnim, obrazovnim i sportskim organizacijama/institucijama
  - Kalendar aktivnosti
  - Projektni pristup
  - Projektana saradnja

-
- Motiviranje građanskog aktivizma
  - Afirmacija građanskog aktivizma
  - Organizirano učešće građana
  - Organizirani oblik predstavljanja građana
  - Organizacija volonterskih akcija
  - Operativna podrška akcijama građana
  - Transparentnost i sprečavanje korupcije
  - Okvir za građanske akcije
  - Redovno informisanje građana
  - Zastupanje interesa manjinskih populacija
  - Zastupanje interesa marginaliziranih grupa
  - Zaštita prava žena, mladih, penzionera i njihova uključenost
  - Promocija društvene odgovornosti
  - Inkluzija

7.2.1 Uloga mjesnih zajednica

7.3 MODELI ORGANIZACIJE MJESNIH ZAJEDNICA

IZBOR ORGANA MZ

-
- Depolitizirati izbor organa MZ
-
- MZ da budu politički neutralne
-
- Omogućavanje izbora nezavisnih kandidata
-
- Ukidanje izbora savjeta/vijeća MZ od strane političke partije
-
- Ukidanje političkih lista za savjete/vijeća MZ
-
- Definisati način izbora i opoziva predsjednika/ca savjeta/vijeća MZ i članova savjeta/vijeća MZ
-
- Opoziv predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ treba vršiti savjet/ vijeće MZ ukoliko se ON ili ONA ne drže plana aktivnosti i plana finansiranja, ne sazivaju redovno sastanke i ne izvještavaju savjet/vijeće i skupštinu o provedenim aktivnostima
-
- Definisati način raspuštanja savjeta/vijeća MZ
-
- Izbor predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ većinom članova savjeta/vijeća MZ
-
- Definisati prava i obaveze savjeta/vijeća MZ
-
- Uvesti sankcije za neizvršavanje tih obaveza
-
- Uvođenje garancija za ravnopravnost spolova
-
- U skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova, insistirati da se za nekoliko godina dođe do kvote 40% žena u savjetu/vijeću MZ
-
- Obezbeđivanje reprezentativnosti kroz izborna pravila
-
- Definisati način izbora organa MZ putem tajnog glasanja

SUBJEKTIVITETI I PROFESSIONALIZACIJA MZ

Riješiti subjektivitet MZ i dodijeliti im status pravnog lica.

Dodjelom statusa pravnog lica definiše se novi nivo vlasti u BiH.

Dodijeliti status pravnog lica, ali ga zakonom ograničiti.

MZ moraju biti pravna lica s pravnom odgovornosti.

Obavezno dodijeliti status pravnog lica ili status udruženja građana od posebnog interesa za lokalnu samoupravu.

Osoblje MZ ne može obavljati te dužnosti kao sporednu djelatnost, jer se tako ne pridaje dovoljno pažnje radu MZ, a bez materijalnog interesa teško je očekivati aktivan angažman na odgovornim pozicijama.

To je moguće samo ako se reformiše sistem MZ, odnosno ako se smanji broj MZ, jer ako se to ne uradi, onda je volontiranje neophodno pravilo za funkcionisanje MZ.

Treba profesionalizirati, ali mali broj članova MZ, što treba analizirati zavisno od strukture i specifičnosti LZ i MZ (predsjednik i sekretar).

Nije opravdano zapošljavati radnika profesionalno, već propisati da opštine/ općine i gradovi imaju stručnog saradnika na raspolaganju MZ. Za sada se dobrim pokazuje i opštinski/općinski odjel za MZ koji prepoznae koordinatora za nekoliko MZ.

Ugovor o djelu za zaposlene u MZ.

RESURSI I FINANSIRANJE

JLS da obezbijede sredstva za operativne troškove MZ, naročito za uposlene

Obezbijediti sredstva za operativne troškove, a za to bi MZ morala imati status pravnog lica

Svaka MZ da ima vlastiti bankovni račun

Nemoguće ako se prelazi na trezorsko poslovanje

Ako su MZ pravna lica, moraju imati i bankovni račun

Svaka MZ treba da raspolaže svojim novcem u skladu s potrebama

Gdje je moguće, JLS i viši nivoi vlasti da obezbijede prostor za rad MZ

Po mogućnosti, šira zajednica da se uključi u rješavanje problema smještaja MZ (građani, NVO, privredni subjekti, itd.)

Jasno definisati sve modalitete finansiranja MZ: grantovi od opštine/ općine, samodoprinosi građana, donacije, doprinosi privrednih subjekata, vlastiti prihodi

Razdvojiti operativne troškove od troškova za aktivnosti i usluge MZ

Finansiranje treba rješavati kroz opšti fond organa uprave i opštinsko/ općinsko vijeće/savjet

Ostale načine finansiranja (samodoprinosi, donacije, vlastiti prihodi) rješavati po strateškom planu razvoja zajednice

Uvesti strateško planiranje i druge mjere za unapređenje procesa planiranja i određivanja prioriteta

Teško je da MZ to rade bez sinhroniziranog djelovanja s opštinama/općinama

Dosta MZ koristi MIPRO metodologiju (UNDP) koja je, prema njihovom mišljenju, dala određene rezultate

MZ bi morale razvijati svoje akcione planove koji bi se uklapali i postajali sastavnicom strategije razvoja opštine/općine

UNUTRAŠNJA ORGANIZACIJA I KADROVI

<p>Redefinisati poziciju predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ. Ponuđene su tri opcije:</p>	<p>Profesionalizirati poziciju predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ. Predsjednika/cu savjeta/vijeća MZ birati ili putem izbora ili putem javnog konkursa na mandatni period. Ukoliko se predsjednik/ca savjeta/vijeća MZ bira na izborima, onda njega/nju birati neposredno na mandatni period, ali na prijedlog građana a ne političkih stranaka.</p>
<p>Gdje je potrebno i moguće, uvesti povjerenike za pojedina naselja ili zaseoke.</p>	<p>Ovo pitanje regulisati samo tamo gdje nema dovoljno stanovništva, ali bi bilo dobro da načelnik JLS direktno imenuje tog povjerenika. Međutim, ako MZ dobro funkcioniše, i ako su u njoj zastupljeni predstavnici svih zaseoka ili naselja, za tim nema potrebe.</p>
<p>Jasno definisati nadležnosti predsjednika/ce savjeta/vijeća MZ i sekretara MZ.</p>	<p>Dosta ispitanika je ipak protiv ovog prijedloga, jer smatraju da bi se time otvorila mogućnost za dodatne politizacije jer bi postojala mogućnost da imamo više povjerenika od predstavnika savjeta/vijeća MZ</p>
<p>Isključivo statutom riješiti.</p>	
<p>Nadležnosti predsjednika/ce MZ:</p>	<p>Saziva savjet/vijeće Zastupa MZ Potpisuje akte</p>
<p>Nadležnosti sekretara MZ:</p>	<p>Materijalno-tehničko poslovanje Administrativna pitanja Tehnički poslovi Bio bi supotpisnik akata za MZ</p>

KOMUNIKACIJE I KOMUNICIRANJE

Zadržati oglasne table kao važan način informisanja građana

Uvesti mehanizme za dvosmjerno komuniciranje, ne samo od MZ prema građanima, nego i od građana prema MZ

Uvesti interaktivne web-stranice i on-line forume za prikupljanje mišljenja građana

Uvesti direktnu komunikaciju s građanima, tzv. kampanja 'od vrata do vrata'

Koristiti kućne savjete i modele etažnih vlasnika za angažman stanovništva

Članovi savjeta da se uključe u obilaske stanovništva

Uvođenje mogućnosti elektronskih inicijativa

On-line platforme za razmjenu informacija i usluga

Uspostaviti on-line komunikaciju, a naročito komuniciranje putem e-maila i društvenih mreža, naročito kod obraćanja mlađoj populaciji i ženama

Gdje god je moguće, napraviti web-stranicu MZ ili profil na društvenim mrežama (prvenstveno Facebook)

Uspostaviti saradnju s radio-stanicama koje su slušane na tom području, a koje bi omogućile MZ da obavještavaju stanovništvo o njihovim akcijama, projektima, pozivima za građane

Omogućiti edukaciju iz oblasti komuniciranja, tehnika komuniciranja i formulisanja poruke, kako bi MZ mogle mobilizirati što više građana

U sredinama gdje građani nemaju dostupan internet ili računare u svojim domaćinstvima, obezbijediti opremu u MZ koju će moći koristiti mještani po potrebi i na način koji bi bio posebno definisan

TERITORIJALNA ORGANIZACIJA I NADZOR

		Trenutno stanje zadovoljava potrebe stanovništva u najvećem dijelu.
Teritorijalna organizacija		Trenutno u nekim dijelovima BiH to nije dobro ustrojeno, jer je različit broj stanovnika a isti budžet.
		U budućnosti bi se trebale neke MZ spojiti zbog malog broja stanovnika. Potrebno je u nekim segmentima kritički razmotriti neke promjene.
U pojedinim slučajevima, gdje postoji interes zajednice za teritorijalnom reorganizacijom MZ, napraviti analizu na nivou JLS i predložiti kriterije u skladu s potrebama stanovništva.		
Mogući kriteriji:		<p>Teritorijalni princip</p> <p>Princip udaljenosti od sjedišta</p> <p>Kompaktnost teritorija (definisati statutom opštine/općine)</p> <p>Racionalnost (definisati će svako opštinsko/općinsko vijeće/savjet)</p> <p>Precizirati odnos: broj stanovnika /broj MZ</p>
Nadzor		<p>Za stručnost i zakonitost MZ odgovaraju načelniku opštine/općine</p> <p>Za realizaciju plana – građanima MZ</p>
Jedan dio sagovornika je stava da su MZ ipak podređene opštinama/općinama i smatraju da je neophodno formirati komisije za MZ, koje treba predložiti opštinsko/općinsko vijeće/savjet. S tim u vezi, odgovornost mora biti distribuirana na sljedeći način:		<p>Opštini/općini za:</p> <p>Građanima za:</p>
Dok ostali sagovornici koji MZ vide kao zasebnu organizaciju smatraju da taj nadzor mora biti dvojak, odnosno da MZ mora odgovarati:		<p>Utrošak određenih finansijskih sredstava</p> <p>Provedbu povjerenih poslova/delegiranih</p> <p>Sve aktivnosti koje su planirane i usvojene na savjetu/vijeću MZ</p>

Unapređenje kvaliteta života u gradova
kroz razvojnoj i socijalnoj mreži, uloga
i funkcije za lokalni razvoj te povećanje
demokratike odgovornosti i透明nosti u lokalnim

Udruženosti su predstavljene
četiri projekta, već veće mreže i hibridna
izazovima i odgovarajućim rukovodstvima.

Izazovi povezani sa
četiri rukovodstva
i primjene u sklopu

LITERATURA

Jusić, Mirna. "Mjesne zajednice u Bosni i Hercegovini – Izazovi i perspektive institucionalnog razvoja". Izdavač: Analitika – Centar za društvena istraživanja (2014).

Jusić, Mirna (ed.). „Promišljanje uloge mjesne zajednice u Bosni i Hercegovini: Komparativni pregled i procjena modela i praksi upravljanja zajednicama u Hrvatskoj, Srbiji, Švedskoj, Švicarskoj i Bosni i Hercegovini“. Analitika – Centar za društvena istraživanja (2016).

